

**R E V I S T A
M U Z E E L O R**

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

R E D A C T O R Ș E F : L U C I A N R O Ș U

COLEGIUL DE REDACȚIE

Iulian ANTONESCU, Mihai BĂCESCU, Tancred BĂNĂȚEANU, Gheorghe BODOR, Valentina BUȘILĂ, Valeriu BUTURĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor șef adjunct, Emil CONDURACHI, Hadrian DAICOVICIU, Mircea DUMITRESCU, Irma FERENCZ, Radu FLORESCU, Florian GEORGESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Herbert HOFFMANN, Anatol MÎNDRESCU, Carol NAGLER, Mircea POPESCU, Marcel STANCIU, Zoltan SZEKELY

COLECTIVUL REDACȚIONAL

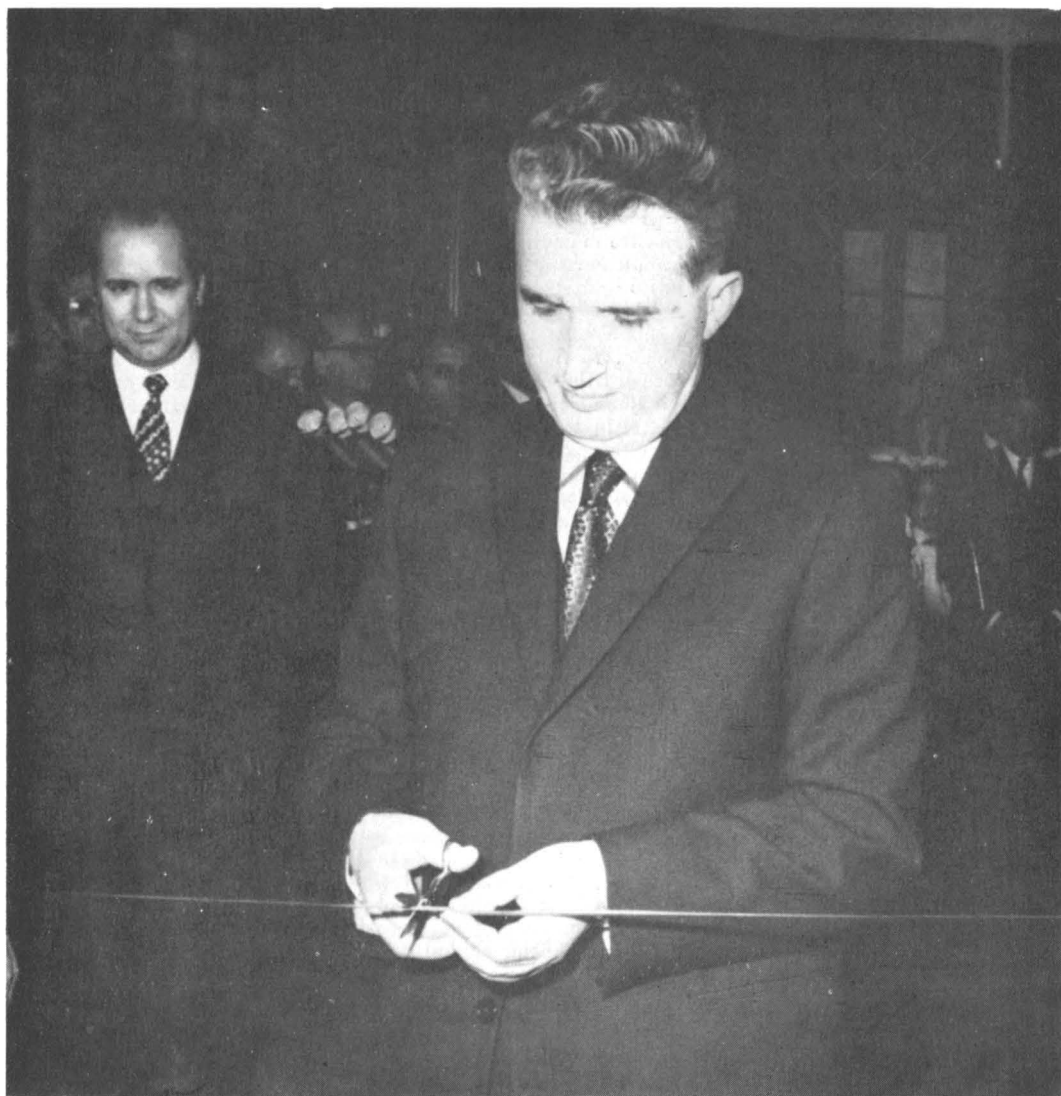
Aurora BĂDILĂ, Valentina BUȘILĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor șef adjunct, Mircea DUMITRESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Olga MĂRCULESCU
Vasile NICOLAU, Anghel PAVEL, Tereza SINIGALIA

COPERTA și PREZENTAREA GRAFICĂ: Jean EUGEN ♦ TEHNOREDACTAREA: Gheorghe MATEI

EXPOZIȚIA „80 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI POLITIC AL CLASEI MUNCITOARE
DIN ROMÂNIA”

Ion ARDELEANU

Tovarășul secretar general al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, inaugurează expoziția

În contextul deosebitelor acțiuni care au marcat aniversarea a opt decenii de la înființarea partidului politic al clasei muncitoare din România, s-a înscris ca un eveniment de prestigiu **expoziția organizată de Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, având ea temă apariția, dezvoltarea mișcării muncitorești și crearea partidului proletariatului din țara noastră.**

În ziua de 29 martie a.c., tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, a inaugurat **expoziția „80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România”**. La festivitate au participat ceilalți membri ai conducerii de partid și de stat, militanți din ilegalitate ai partidului și ai mișcării muncitorești din țara noastră. Au luat parte, de asemenea, membri ai C.C. al P.C.R., primisecretari ai comitetelor județene de partid, conducătorii unor instituții centrale și organizații obștești, activiști de partid și de stat, personalități ale vieții științifice, oameni ai muncii.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România, a arătat că în expoziția inaugurată „a fost reconstituită în mod deosebit de convingător, cu ajutorul unui bogat material documentar, al mărturiilor vremii”^{*} luminoasa pagină scrisă în istoria luptelor revoluționare ale proletariatului român în 1893.

Expoziția, o reușită a colectivului^{**} de muzeografi și cercetători ai muzeului, a fost realizată cu sprijinul Direcției generale a arhivelor statului, Arhivei C.C. al P.C.R., Bibliotecii Academiei R. S. România, al Bibliotecii Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și al I. S. „Decorativă”. Astfel într-un timp scurt a fost organizată prezentarea, într-o formă muzeistică modernă, a celor mai valoroase și autentice mărturii privind începuturile activității proletariatului român, momentul de excepțională însemnătate a organizării sale politice în 1893 și principalele etape străbătute de clasa muncitoare pînă în zilele noastre.

În perspectiva timpului care a trecut de la inaugurarea expoziției, se desprind unele învățăminte care socotim de datoria noastră să le facem cunoscute colegilor din muzeele de istorie, o dată cu prezentarea ideilor tematice și a exponatelor.

Spre deosebire de alte expoziții temporare de amploare, aceasta, închinată aniversării a opt decenii de la organizarea partidului clasei noastre muncitoare, a fost organizată în sala muzeului consacrat evenimentului din 1893. Fiind a treia sală a muzeului, cu dimensiunile de 25/10 m., beneficiind de un acces larg, iluminat artificial bine dirijat, o arhitectură deosebită cu un șir de stâlpi care simetric delimitează spațiul longitudinal și transversal, a fost posibilă amplasarea într-un circuit firesc, unitar, a întregului material muzeistic : documente originale, obiecte care au aparținut unor militanți, drapel, fotografii, hărți, grafice, cărți, ediții princeps etc. În holul central al muzeului a fost realizat un panou de mari dimensiuni avînd o gravură de epocă și titlul expoziției. În ambianța sălii a doua care prezintă momentele principale ale istoriei moderne a României : revoluția de la 1848, unirea Principatelor Române în 1859, proclamarea independenței de stat în 1877, pe un panou imitînd marmura se afla un portret al tovarășului Nicolae Ceaușescu și un citat care sintetiza conținutul expoziției.

Prin locul ales, prin ambianța generală s-a urmărit sublinierea ideii fundamentale că mișcarea muncitorească este parte intrinsecă a istoriei patriei, că ea s-a dezvoltat în strînsă legătură cu întreaga evoluție economică, politică, socială, culturală a țării.

Primele exponate ale sălii în mod sugestiv reliefau vechimea și continuitatea mișcării muncitorești din țara noastră. Prin numeroase documente originale : statute, ziare, drapel, ale asociațiilor demonstrau aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu scrisă pe un panou : „Închegarea cu aproape 100 de ani în urmă, a organizației socialiste a proletariatului român, una dintre cele mai vechi din lume, călăuzită de principii socialismului științific, și-a pus amprenta asupra evoluției ulterioare a luptei revoluționare din România, a istoriei mișcării socialiste și muncitorești, a activității partidului revoluționar al clasei muncitoare, inclusiv asupra procesului de creare a Partidului Comunist Român, de unire organizatorică și politică a proletariatului, de unificare a partidelor comunist și social-democrat, de făurire a partidului unic marxist-leninist”.

De o deosebită semnificație sînt : *Statutele Casei de prevederi și economii a lucrătorilor tipografi*, fondată la București în 1858, primul ziar muncitoresc *Tipografur român*, apărut la 1 august 1865, documente care atestă crearea în 1872 a *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România* și organul său de presă *Lucrătorul român*. Alte materiale atestă amploarea organizării proletariatului la Cluj, Timișoara. Aceste mărturii, împreună cu drapelul original al *Asociației tipografulor* din 1858 și *Societății cărămidarilor din Botoșani*, creată în 1867, pe care se află ca motto : „*Toți pentru unul, unul pentru toți*” atestă constituirea, încă de la mijlocul secolului al XIX-lea a primelor organizații muncitorești, dezvoltarea proletariatului român ca parte a mișcării muncitorești internaționale. Organizarea profesională a proletariatului român s-a împletit cu izbucnirea primelor acțiuni de protest, a grevelor și afirmarea sa în

^{*} Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România, 30 martie 1973*, Editura Politică, București, 1973, p. 34.

^{**} La elaborarea tematicii, colecționarea obiectelor și organizarea expoziției, au lucrat următorii cercetători și muzeografi : Munteanu Nora, Simion Steluța, Pîrvolescu Gheorghe, Don Ion, Benjamin Lya, Georgescu Elena, Rabinovici Herbert, Drăgușin Constantin, Popescu Stelian, Pohrib Constantin, Uhr Ionel.

Imagine din expoziție

rindurile mișcării muncitorești europene. Multe documente atestă activitatea secțiilor Internaționalei I la Timișoara, Anina, Reșița. Un raport expus în original, emis în 1871 de Lascăr Catargiu, ministru de interne, dispunea urmărirea activității de organizare în județele și orașele țării a Internaționalei I. Inființarea în 1872 a *Asociației generale a lucrătorilor* a determinat afirmarea proletariatului român pe scară națională. Alte materiale se referă la participarea unor tineri medici români ca Ion Cernătescu, Vasile Georgescu, la luptele de pe baricadele Comunei din Paris. În expoziție s-a aflat trusa medicală primită de dr. V. Georgescu din partea autorităților Comunei, precum și o medalie comemorativă bătută în 1871 în amintirea Comunei. În deceniul al VIII-lea al secolului al XIX-lea, ca urmare a maturizării treptate a formelor de organizare, își fac tot mai mult simțită prezența ideile socialiste. Mai multe documente, fotografiile, portrete, atestă activitatea cercurilor socialiste care iau ființă în anii 1878–1879. Printre inițiatorii se aflau Eugen Lupu, dr. N. Russel, dr. I. P. Inotescu, C. Dobrogeanu-Gherea ș.a., ale căror portrete împreună cu alte mărturii ale activității cercurilor socialiste au fost expuse pe primele panouri.

O influență deosebită au exercitat asupra mișcării muncitorești, a cercurilor socialiste, ideile socialismului științific cunoscute de militanții români din lectura lucrărilor lui K. Marx și Fr. Engels.

Numeroase exponate evidențiază legăturile directe care au existat între socialiștii români ca Panait Mușoiu, C. Dobrogeanu-Gherea, Ion Nădejde, Carol Farcaș cu Fr. Engels. Prin diferite exponate este reliefată larga activitate de popularizare a ideilor marxiste prin intermediul publicațiilor : *Contemporanul*, *Emanciparea*, *Critica socială*, *Revista socială*, *Drepturile omului*, *Muncitorul*, *Dezrobirea* ș.a. În aceste reviste, ziare, au fost publicate integral sau fragmente din lucrările : *Capitalul* de K. Marx, *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, *Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință* de Fr. Engels.

O piesă de o deosebită semnificație istorică și muzeistică a expoziției a fost scrisoarea lui Ion Nădejde din 2 august 1886 în care recomandă să fie citite alături de programul *Ce vor socialiștii români?* următoarele lucrări : *Anti-Dühring*, *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, *Războiul țăranesc* de Fr. Engels și *Manifestul Partidului Comunist*.

Un panou deosebit a fost consacrat apariției programului cercurilor muncitorești *Ce vor socialiștii români?* scris de C. Dobrogeanu-Gherea, în care era susținută și argumentată temeinic necesitatea organizării partidului politic al proletariatului. Totodată, se sublinia în program, ca obiectiv politic funda-

**LUPȚA REVOLUȚIONARĂ A MASELOR POPULARE - SUB
CONDUCEREA P.C.R. ÎMPOTRIVA PERICOLULUI FASCIST**

Imagine din expoziție

Afișul expoziției realizate pentru a fi prezentată în județe

mental al acestui partid, lupta revoluționară pentru cucerirea puterii în stat și instaurarea dictaturii proletariatului.

Împreună cu exemplarul primei ediții a programului mișcării revoluționare marxiste din țara noastră a fost expusă și scrisoarea adresată de Fr. Engels în 1888 socialistilor români în care arăta : „Cu mare plăcere am văzut că socialistii din România primesc în programul lor principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toți socialistii din Europa și America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx”. Alte exponate redau bogata activitate propagandistică a cercurilor muncitorești în timpul marilor greve ale lucrătorilor de la atelierele C.F.R. Gara de Nord, ale metalurgiștilor, tipografilor, care au avut loc în 1888 precum și al mării răscoale țărănești care în primăvara anului 1888 a cuprins majoritatea județelor de atunci ale României. Prin documente originale a fost ilustrată participarea reprezentanților români la Congresul de constituire la Paris în 1889 a Internaționalei a II-a. Împreună cu portretele lui Emil Racoviță, D. Voinov, participanți la Congresul din 1889, au fost expuse : Protocolul desfășurării lucrărilor în care sînt menționate numele delegaților români, cărți de delegat, bicornul și sabia de academician a socialistului D. Voinov, precum și alte obiecte.

Expoziția a înfățișat bogata activitate organizatorică, politică din anii premergători făuririi partidului politic al clasei muncitoare din România. Diferite exponate originale au consemnat momentele principale privind activitatea cercurilor socialiste, a cercurilor și cluburilor muncitorești, formă organizatorică adoptată în 1890, cu un tot mai pronunțat caracter politic în vederea făuririi partidului clasei muncitoare. Aceste materiale împreună cu studiile elaborate de socialistii români, proiectele de program ale mișcării muncitorești, numere originale ale ziarului *Munca*, exemplare originale ale ediției *Manifestului Partidului Comunist*, tradus de Panait Mușoiu și tipărit la Iași în 1892, și proiectul de program al Partidului publicat în ziarul *Munca* la 13 decembrie 1892 concretizează climatul în care au fost convocate lucrările congresului de constituire a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. În mod sugestiv a fost înfățișat faptul că la congres au fost reprezentate organizațiile muncitorești din toate județele țării.

Fotografiile originale ale lui C. D. Gherea, C. Mille, C. Mani, Anton Bacalbașa, ale altor participanți la lucrările de creare a P.S.D.M.R., programul și rezoluția adoptată, salutarile primite din partea reprezentanților mișcării muncitorești din Rusia, Bulgaria, Franța, Spania, Italia, Austria au constituit

exponatele momentului principal al expoziției, fărîirea în urma congresului din 31 martie – 3 aprilie 1893 a partidului politic al clasei muncitoare din țara noastră. Alte exponate au ilustrat faptul că din primul moment P.S.D.M.R. s-a afirmat ca un partid cu un profund program marxist, că era un partid reprezentativ al muncitorilor din întreaga țară. Partidul avea organizații locale la București, Galați, Brăila, Craiova, Iași, Ploiești precum și puternice legături cu organizațiile mișcării muncitorești din Transilvania. Un raport, expus în copie, al Ministerului de Interne al Austro-Ungariei, într-o prezentare a mișcării socialiste din Balcani, situa pentru modul de organizare și activitate mișcarea socialistă din România în primul rînd. Un interes deosebit au determinat panourile care au redat activitatea P.S.D.M.R. de organizare a mișcării muncitorești, poziția în parlament a deputaților socialiști, organizarea muncitorilor în sindicate, îndrumarea mișcării greviste, organizarea în anii 1897–1899 a cluburilor socialiste țărănești. Cărți scrise de pe poziții marxiste de către socialiștii români, statutele primelor sindicate, bazate pe principiul luptei de clasă și relatări din presa vremii despre constituirea *Ligii votului universal* și a *Ligii repausului duminical*, reflectau amploarea preocupărilor partidului proletar.

Pe două panouri de mari dimensiuni a fost redat prin scrisori, saluturi, rapoarte la congrese ale Internaționalei a II-a, manuserise și obiecte originale ale lui C. D. Gherea, internaționalismul consecvent al mișcării muncitorești din România, faptul că, încă de la început a acționat ca parte componentă a proletariatului mondial.

Un merit incontestabil al expoziției este acela că a reușit să illustreze prin date convingătoare lupta clasei muncitoare pentru crearea partidului său politic în condițiile de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea cînd România se afla încă în prima fază a dezvoltării capitaliste, că a reliefat continuitatea firească a momentelor cruciale din istoria mișcării noastre socialiste. Emoționant au fost evocate în expoziție momente ale mișcării socialiste din țara noastră de la începutul secolului al XX-lea, solidaritatea cu revoluția rusă din anii 1905–1907, amploarea mișcării sindicale, răscoala țărănilor din România din 1907, lupta mișcării muncitorești în condițiile primului război mondial imperialist, înfăptuirea unității statului național român, solidaritatea mișcării muncitorești din România cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Cu exponate deosebite s-a redat momentul transformării partidului socialist, ca urmare a votului unanim al delegaților la Congresul din mai 1921, în Partidul Comunist Român.

Într-o sinteză realizată cu exponate originale, fotografiile de o deosebită expresivitate, au fost redade momentele principale din activitatea desfășurată de P.C.R. în organizarea și conducerea luptelor muncitorești din perioada interbelică. Au fost redade luptele minerilor din 1929, ale cefeștiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, marile demonstrații antifasciste din 1934–1936, demonstrația antifascistă de la 1 Mai 1939, acțiunile de protest ale maselor împotriva dictatului de la Viena, lupta grea, diră a întregului popor împotriva dictaturii militarofasciste pentru scoaterea țării din războiul hitlerist antisovietic.

În emoționante imagini au fost redade zilele glorioase ale insurecției armate antifasciste din august 1944, moment de răscruce în istoria poporului român.

Cu deosebită putere revelatoare, documentele au subliniat faptul că România a fost prima țară în care s-a realizat unitatea organizatorică și politică a proletariatului în cadrul unui partid unic marxist-leninist, victoria politică a clasei muncitoare, a maselor populare.

Expoziția a marcat cu valoare de simbol glorioasele tradiții ale mișcării muncitorești și revoluționare din țara noastră, preluate, îmbogățite și ridicate pe o treaptă superioară de Partidul Comunist Român, a evidențiat semnificația istorică a Congreselor IX și X, a proclamării Republicii Socialiste România, care au deschis o etapă superioară, în dezvoltarea patriei pe calea edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Expoziția reliefînd firul roșu care străbate întreaga istorie a mișcării muncitorești a redat în mod expresiv activitatea partidului nostru ca detașament de frunte al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a frontului antiimperialist mondial. Prin intermediul imaginilor și al documentelor a fost prezentată activitatea prestigioasă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, lucrările sale publicate în țara noastră și în diferite alte țări ale lumii.

Expoziția a fost în același timp un omagiu adus glorioaselor tradiții revoluționare ale mișcării muncitorești, ale partidului clasei muncitoare, ale militanților săi.

Eficiența deosebită a expoziției s-a manifestat în mod plinar, ea fiind vizitată de mii de elevi, studenți, militari, oameni ai muncii precum și de numeroși militanți ai mișcării muncitorești, ai partidului comunist.

Semnificația din punctul de vedere al valorificării acestei bogate expoziții este faptul că datorită indicațiilor personale a tovarășului Nicolae Ceaușescu, au fost realizate 40 de exemplare ale expoziției pentru fiecare județ. Într-un timp scurt, un colectiv al Muzeului în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, prin „I. S. Decorativa” a transpus în 34 de panouri de dimensiunea 90/60 cm, în copii, exponatele expoziției, care au fost trimise în ultima decadă a lunii aprilie în toate județele țării. A fost pus astfel la îndemîna tuturor celor care studiază istoria partidului, a muzeelor de istorie, a tuturor celor care sînt preocupați de cunoașterea trecutului glorios al mișcării muncitorești un material deosebit, menit în același timp de a îmbogăți formele activității noastre muzeografice.

Interviu cu tov. Iulian Ploștinaru, prim secretar al Comitetului județean Mehedinți al P.C.R.

Județul Mehedinți și în special municipiul Drobeta-Turnu Severin cu zonele aferente — clisura Dunării, Porțile de Fier, insula Șimian, Cerneți — se conturează tot mai precis prin importanța istoriei trecute și prezente, prin interesul mereu crescând al turistului modern, în peisajul cultural al actualității.

Începînd din comuna primitivă și pînă astăzi, pămîntul Severinului a constituit o permanență de viață, luptă și creație. Dovezi ale unei fervente și mereu ascendente civilizații stau azi mărturie celor care vor să cunoască trecutul acestei străvechi vetre.

Înțelegînd sensul major al acestor valori în procesul educațional contemporan, organele de partid și de stat județene se preocupă îndeaproape de materializarea conceptului plin de semnificații pe care secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a rostit cu ocazia sărbătoririi a 1850 de ani de atestare documentară a municipiului Drobeta-Turnu Severin : „... .*dorim să subliniem și mai mult unitatea dintre trecut, prezent și viitor, faptul că poporul român există de veacuri pe aceste meleaguri, edificînd cea mai înaltă societate din lume — comunismul !*”

Este de fapt ceea ce a determinat redacția noastră ca, prin intermediul interviului acordat de tov. Iulian Ploștinaru, prim secretar al Comitetului județean Mehedinți al P.C.R., președintele Consiliului popular județean, să informeze specialiștii și

cititorii revistei cu privire la preocupările de integrare a muzeului și monumentului în complexul de măsuri care definesc actul major al culturii noastre contemporane : prețuirea trecutului glorios al poporului nostru, a puterii sale creatoare, într-un cuvînt, desăvîrșirea procesului educațional în spiritul patriotismului socialist.

Asemenea solicitări dorim să le adresăm și altor județe în numerele noastre viitoare.

* * *

Mehedințiul este un județ cu vechi tradiții istorice și culturale, loc de desfășurare a unor evenimente de mare importanță în istoria patriei noastre. V-am ruga tovarășe prim secretar să apreciați locul pe care-l ocupă monumentele de cultură și muzeul în ansamblul vieții sociale și culturale a județului.

— Încă din primele momente de existență a orașului modern Turnu Severin, s-au afirmat preocupări cu privire la cunoașterea, păstrarea și valorificarea monumentelor de cultură din oraș și de pe teritoriul județului. Este demn de remarcat faptul că ruinele importante din Turnu Severin — castrul, termele și rămășițele podului, din epoca romană, cetatea medievală ș.a. — au constituit nu numai obiectul unora dintre cele mai vechi cercetări sistematice din arheologia românească, dar și acela al unor manifestări susținute și de oarecare

amploare ale opiniei publice. Ar fi de menționat chiar și numai în treacăt, activitatea unor personalități marcante ale vieții noastre culturale.

— Vă referiți probabil la primele cercetări și măsuri de protecție de la sfârșitul secolului al XIX-lea ?

— Da, dar nu numai atât pentru că trebuie să-i amintim, alături de Cezar Bolliac, A. T. Laurian sau Gr. Tocilescu, și pe cei care, la începutul secolului XX-lea, și-au închinat o parte din activitatea lor cunoașterii istoriei severinene. Este vorba de Al. Băreacăilă, Gr. Florescu și nu este bine să-l uităm nici pe inițiatorul uneia dintre cele mai vechi societăți arheologice — pe care ne gândim s-o facem să renască — V. Demetrescu, cel care la 1881 edita programul organizatoric și de lucru al acestui organism obștesc de care de altfel se leagă și începuturile muzeului mehedintean.

Această tradiție a cunoscut o neîntreruptă continuitate de preocupări, făcând din municipiul Drobeta — Turnu Severin unul din importantele centre de cercetare și valorificare științifică și educativă de monumente istorice din țară.

Aceasta explică de ce muzeul local este una dintre instituțiile cele mai importante din județ, cu un patrimoniu istoric, documentar și artistic ce-l situează printre instituțiile de profil de prestigiu. Fără a neglija contribuția substanțială valorică și complexă a arheologilor de după cel de al doilea război mondial, la creșterea patrimoniului acestui muzeu, la acoperirea unor pete albe pe harta cunoașterii istorice a Mehedințului, trebuie să relevăm faptul că acest focar de știință și cultură a apărut și s-a dezvoltat odată cu orașul modern Drobeta — Turnu Severin, preocupări de salvare și păstrare a vestigiilor romane sau medievale fiind cunoscute încă din prima jumătate a secolului trecut.

Înțelegând la justa sa valoare rolul pe care trebuie să-l joace istoria în educația patriotică, obligativitatea unor forme moderne de valorificare științifică și educativă a patrimoniului nostru științific-documentar, ne-am străduit să creăm condițiile abordării unor formule moderne și înțelegibile, convingătoare, în expunerea muzeală, rezultând un muzeu apreciat de marele beneficiar al nostru publicul vizitator. De menționat că, de cînd a fost redeschis, luna mai 1972, muzeul a fost vizitat de peste 100 000 de persoane, din care un mare număr de străini.

— Înțelegem că apreciați în mod deosebit aceste nobile vestigii ale trecutului nostru de luptă și de creație. Am dori să ne spuneți care sînt perspectivele pe plan județean ale activității legate de muzee și monumente ?

— Fără îndoială, județul Mehedinți dispune de premise favorabile atât din punct de vedere al bogăției monumentelor și stațiunilor arheologice, cît și din punct de vedere al bazei tehnico-materiale pentru cunoașterea și valorificarea acestor bunuri culturale.

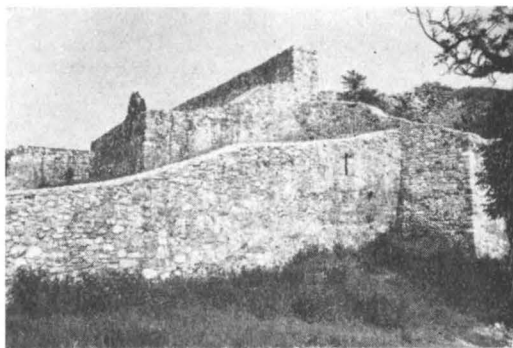
Ne propunem să acționăm, plecînd de la aceste premise, în mai multe direcții :

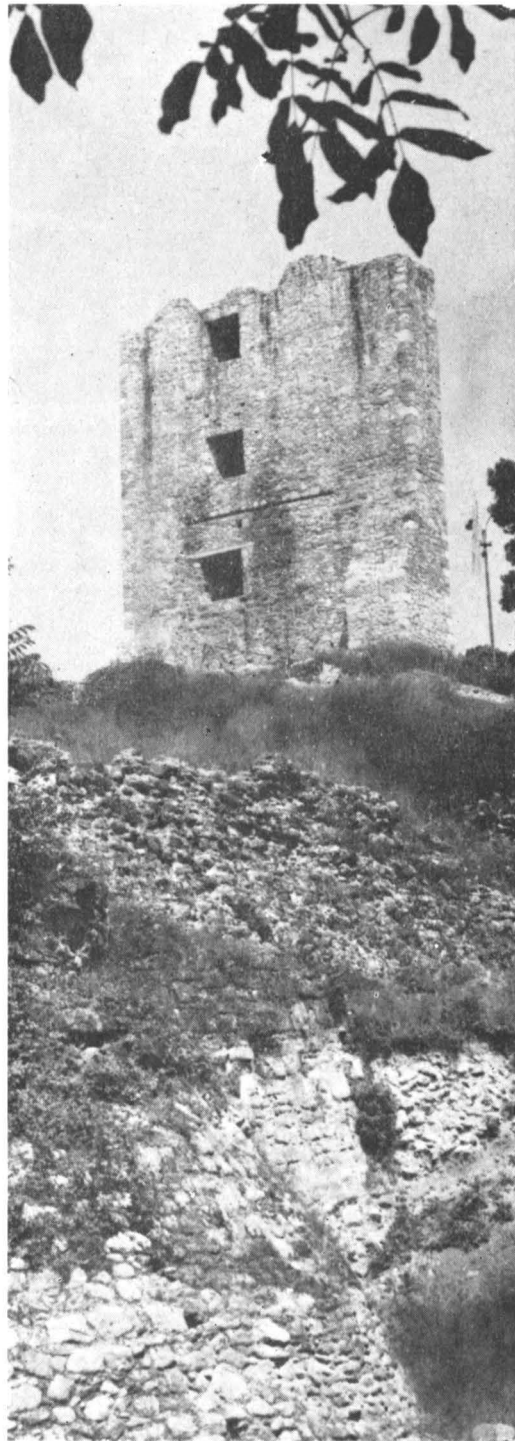
Castrul Drobeta — turnul din colțul de sud-vest

Cetatea Severinului — incinta de sud cu turnurile și zidurile adiacente

Cetatea Severinului — colțul de sud-est, în prim plan unul din zidurile din sec. al XV-lea

Cetatea Severinului – peretele nordic al turnului de nord-est

În primul rând, să lărgim cunoașterea lezaurului de monumente mehedinișene, salvind și conservind un număr cit mai mare dintre acestea, în condițiile unei dezvoltări economice și sociale extrem de ample a întregului teritoriu al județului. Intră în vederile noastre și categoria de monumente de arhitectură populară, mai puțin luate în grijă pînă acum, care în județul nostru, în deosebi în zonele de nord, se găsesc într-o mare varietate de forme.

Vedeți, deci, că pornind de la așezările cercetate sau numai depistate din comuna primitivă și pînă la monumentele de arhitectură urbană specifice sfîrșitului secolului XIX din municipiul Drobeta-Turnu Severin, fiecare epocă istorică și-a lăsat amprenta — cetățile și așezările dacice, cele romane și medievale, monumentele artistice și arhitecturale ale epocii brîncovenesti sau cele ale secolului al XIX-lea, toate acestea sînt elemente de cunoaștere pline de semnificații.

În al doilea rînd, ne propunem ca, folosind valorile majore pe care le avem în județ, prin lucrări complexe și sistematice de restaurare și amenajare, să creăm cîteva importante ansambluri muzeistic-monumentale cu valențe de turism cultural, care să atragă nu numai publicul local, ci și un mare număr de vizitatori din întreaga țară și chiar de peste graniță. Aș aminti în acest sens monumentele din municipiu împreună cu muzeul — de fapt complex muzeal pavilionar și în aer liber — complexul cultural-turistic din insula Șimian, ansamblul de la Cerneți ș.a.

— Pentru că ați amintit de insula Șimian și de ansamblul de la Cerneți, vă rugăm să aveți amabilitatea să faceți unele precizări privind perspectivele acestor două obiective

— Este cunoscut faptul că, o dată cu edificarea complexului hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier, insula Ada-Kaleh a fost afectată de lacul de acumulare. Au fost luate măsuri, s-au creat condiții tehnico-materiale pentru strămutarea monumentelor de pe această insulă în ostrovul Șimian, lingă municipiul Drobeta-Turnu Severin. Lucrările sînt în curs, avem sprijinul necesar din partea Direcției monumentelor istorice și de artă, și a altor organizații și instituții centrale, pentru a reda insulei Șimian atmosfera cultural-turistică pe care a avut-o Ada-Kaleh-ul, de bună seamă aducînd un plus de amenajări care să răspundă cerințelor unui turism cultural modern. Dar despre acest obiectiv vom mai vorbi și cu alt prilej mai detaliat.

Cel de al doilea obiectiv la care v-ați referit, Cernețul, constituie de asemenea o preocupare majoră de perspectivă. După cum se știe, în comuna Cerneți, fostă reședință a județului nostru, înainte de construirea orașului modern Drobeta-Turnu Severin, se află mai multe monumente de arhitectură despre a căror valoare nu este, credem, cazul să mai vorbim. Tot aici se află și cula lui Tudor Vladimirescu, în care avem organizat un muzeu memorial legat de personalitatea și activitatea marelui luptător popular. Aici, în apropiere, avem

condiții să amplasăm, prin salvare, unele dintre cele mai valoroase creații de arhitectură ale poporului nostru și unele instalații tehnice specifice zonei Mehedințului. Această expunere în aer liber a arhitecturii și tehnicii populare mehedințene implică de bună seamă o cercetare exhaustivă a județului, o selecție judicioasă și crearea unor condiții optime pentru păstrarea lor în condiții muzeistice.

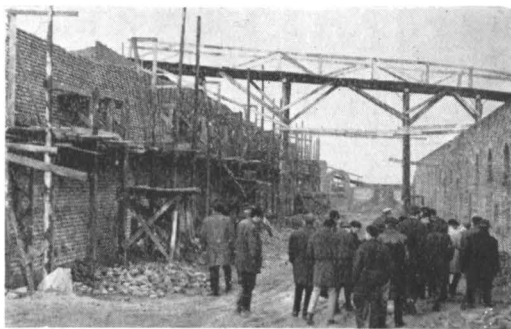
Este o mare răspundere, ne dăm seama de aceasta, dar totodată este o obligație cetățenească, patriotică izvorită din prețuirea pe care partidul și statul nostru o acordă promovării valorilor.

— În cadrul acestor impresionante proiecte și în ansamblul viziunii dumneavoastră, ce forțe credeți că veți putea angaja ?

— În primul rând contăm pe forțele locale, atît pentru că ele reprezintă, într-adevăr, o bază instituțională importantă și mă refer la Muzeul Porțile de Fier cît și pentru că au dat pînă acum dovada capacității și competenței lor. Așteptăm de la aceste colective de specialitate ale noastre continuarea și dezvoltarea activității de cercetare, ridicarea pe o treaptă mai înaltă a aceleia de conservare și restaurare și desfășurarea într-un larg evantai de forme a activității cultural-educative : expoziții, publicații de specialitate, de propagandă și popularizare, forme de antrenare prin participarea publicului larg. În acest sens cred că se cuvine să amintesc perspectiva unei mari expoziții internaționale, organizată în colaborare cu vecinii iugoslavi, cu tema „Descoperiri arheologice din zona sistemului hidroenergetic Porțile de Fier” și mi-aș permite să insist asupra reînființării Societății arheologice din Turnu Severin, pe care o concepem ca pe un instrument de activizare a publicului larg și în special a tineretului în cîmpul atît de bogat și de interesant al arheologiei județului nostru.

Fără îndoială, contăm pe sprijinul și cooperarea unor vechi prieteni și colaboratori : Direcția monumentelor istorice și de artă, de la care așteptăm nu numai ajutor în restaurarea și valorificarea unor monumente, ci și colaborarea pentru elaborarea unei concepții cuprinzătoare cu privire la valorificarea monumentelor din județul nostru, Institutul de arheologie, Universitatea din București, Direcția așezămintelor culturale, Redacția muzei și monumente ș.a.

— Redacția noastră vă mulțumește pentru precizările făcute, mai ales că este vorba de una din zonele de mare interes turistic, în care istoria se împletește armonios cu frumusețile naturale, unde trecutul se leagă organic cu prezentul. Vă rugăm să ne permiteți să avansăm cititorilor noștri promisiunea revenirii noastre cu noi informații pe măsura materializării acestor responsabile dar pline de realism inițiative.

Ostrovul Șimian — lucrări din prima fază de reconstruire a cetății de pe insula Ada-Kaleh

Porți originale ale cetății Ada-Kaleh reconstruite pe Ostrovul Șimian

UNELE DATE PRIVIND CONSERVAREA PATRIMONIULUI NAȚIONAL DE VALOARE MUZEALĂ

Nicolae STOIA

Dinamica stării de conservare constituie pentru patrimoniul național de valoare muzeală un parametru primordial, echivalând cu ritmul degradării obiectului. Acest ritm poate fi „normal” sau, dimpotrivă, „accelerat” în cazul unor condiții climatice defavorabile — încetinit când s-a exercitat un tratament eficient. Dificultatea constă în a preciza cantitativ, deci măsurabil, ritmul normal — de aici relativismul de conservare conform unei codificări explicite ori dacă, cel puțin, o exprimăm printr-o expunere scrisă făcută de către același observator, între două date espasate, putem înregistra destul de fidel dinamica stării de conservare. Și astfel, păstrătorul bunului muzeal este pus în evidență ca bun sau din contră ca rău gospodar.

Muzeologia nu merge împreună cu muzeomania care o ia razna înainte, achiziționând când nu există condiții de bună păstrare și nici capacitatea de conservare-restaurare. Muzeologia presupune organizarea patrimoniului unui muzeu în funcție de anumite criterii între care un prim loc îl ocupă acela al valorii. Spre pildă, ar fi neștiințifică, irațională, plasarea unui exponat neesențial și de infimă valoare într-o vitrină costisitoare, și tot astfel depozitarea improprie a unei capodopere de artă plastică. Asemenea stări de risipă nu lipsesc însă în activitatea muzeelor. Vocația lucrătorului de muzeu îi determină o egală grijă, meticulozitate, solicitudine, atît către public, cit și către patrimoniul muzeal. Numai convins de caracterul concret al muncii sale, lucrătorul de muzeu va pricepe că rațiunea existenței sale în muzeu e datorată obiectului muzeal și, ca atare, se va îngriji nemijlocit de soarta patrimoniului muzeal, însușindu-și în acest scop cunoștințele și practica necesară. Fără aceste însușiri va fi handicapat, în ansamblul activității sale, ceea ce reiese și din relatarea de mai jos.

Gospodăria Cîmpul lui Neag, adusă la Muzeul satului, trece drept caracteristică pentru acel fund

de sac al Văii Jiului de Vest, deși, în realitate, ea formează tipul de căsoaie frecvent și astăzi pe Dealul și pe Păroasa, platouri al Cîmpului Neagului. De notat că majoritatea acestor căsoaie, pe care le-am vizitat recent, sînt într-o mai bună stare de conservare decît „surata” ajunsă la București. Faptul poate fi pus pe seama locuirii lor neîntrerupte, chiar și iarna. Căsoaia respectivă, tip specific zonelor cu pășuni pe dealuri, pe vremuri a lui Ion Stanci—Golopan, coboară într-adevăr pe o văișoară, spre lunca satului și locul mai păstrează netezitura temeliei casei, de forma unei terase ridicată. Neîndoielnic, acareturile se înălțau la vale, deci totul apărea ca văzut de pe o ridicătură, în timp ce în muzeu gospodăria este plasată pe același nivel, orizontal. Ținînd seama de structura pietroasă a solului, de panta de scurgere a apei și de dominantă vîntului local care asigură svîntarea rapidă a șitei udate de ploaie, înțelegem de ce a mai rămas un element al gospodăriei, anume cuptorul de pîine, într-o bună stare de conservare. Cînd delegații muzeului tratau achiziționarea, alături, peste Valea Ursască, mai exista în picioare casa lui Hamz Pătru a lui Poștaru, formată dintr-o singură încăpere, dar avînd trei uși, cea mai mare măsurînd 135 cm × 79 cm, celelalte servînd pentru salvare spre codru în caz de atac tilhăresc. Tot în apropiere existase și o variantă de „bogătan” cu mai multe încăperi, unele, ca și coridorul median pardosite cu lespezi, cu tainițe, uși de salvare spre pădure etc. Din ferici, cea dintîi mai există, demontată, într-un grajd pe Păroasa, prezentînd tălpi și lăturoaie din lemn de frasin de lățimi peste 50 cm, în bună stare de conservare. Credem că acest tip de casă exprimă realitatea vremurilor străbune, nesigure.

Din păcate însă adeseori sîntem tentați să adoptăm soluțiile facile (în cazul de față, achiziționarea unui exponat mai puțin caracteristic), să nu preve-

dem dinamica stării de conservare sub toate aspectele sale. Dar chiar în cazul arătat mai sus, trebuia luate măsurile de rigoare determinate de schimbările de topoclimat.

Astăzi asistăm la o remarcabilă extindere a activității muzeelor etnografice spre secții în aer liber, spre rezervații în situ. Cu atât mai mult credem că discernământul în selectarea exponatelor și asigurarea măsurilor preventive la care ne obligă schimbarea de condiții (ambianță) se impun cu prioritate.

La ce bun să extragem gospodării din falca satului spre a le implanta în condiții climatice mai adverse?

În acest sens putem aprecia ca pozitivă activitatea Muzeului Brukenthal din Sibiu în organizarea Muzeului meșteșugurilor și tehnicii populare din Dumbrava Sibiului.

Dacă exemplul de mai sus ilustrează necesitatea cunoștințelor de conservare ale muzeografului chiar și în faza de „proiectare”, apoi un altul credem că va arăta utilitatea observațiilor distanțate în timp, asupra unor obiecte și vizind dinamica stării de conservare.

Este vorba de un set mai mare de obiecte observate sub acest raport acum trei ani și acum recent la diferite biserici-monumente istorice din Galați, Vaslui și Huși. În primele două orașe există biserici lipovenesti cu frumoase colecții de icoane. Evident starea lor s-a modificat în acești trei ani, mai accentuat în orașul siderurgic (și poate nu întâmplător) și într-o măsură mai mică la Vaslui, unde au intervenit inerentele degradări provocate de flacăra luminării. De asemenea am remarcat o foarte marcată vernisare a icoanelor împărătești și a unora de la timplă. La Galați, icoane din sec. XVII-XVIII, aflate în Biserica Precista devenită muzeu, se degradează din cauza activității cariilor și a putrezirii progresive a suportului lemnos datorită dezvoltării ciupercilor. La Vaslui, în Biserica Sf. Ioan, ctitorie a lui Ștefan cel Mare, remarcasem acum trei ani, în cafas, prăfuite, trei serii de icoane împărătești scoase succesiv din uz, deci din diferite perioade, expunind clar o evoluție tehnică și stilistică. Desigur, ele acum au fost (unele) desprăfuite și plasate în vitrine iluminate fluorescent. S-au practicat, pe alocuri, și spălări misterioase, totuși, ritmul distrugerii suportului lemnos n-a putut fi încetinit, căci nu s-a făcut nici un tratament împotriva cariilor și a ciupercilor xilofage.

La Huși, în fosta catedrală episcopală, există o cruce de masă, din lemn de măsline, cu o sculptură miniaturală împinsă la maximum de migală și măiestrie (servind ca model pe o rază de cca 100 km) și probabil datînd din epoca lui Ștefan cel Mare care urma să intre în grabnice operații de restaurare dar acest lucru nu s-a făcut. Întîrziindu-se, remediile devin din ce în ce mai dificile, iar pierderea de substanță autentică din ce în ce mai mare. Aici, tot de notat este o modificare a topoclimatului, adică introducerea unui sistem de încălzire, care a fost „salutat” eflorescent de ciuperca de casă (Maerulus Lacrimans) doritoare și ea de puțină căldură alături de umiditate! Oprim aici

exemplificarea subliniind faptul că unor asemenea diversificări de situații specifice nu li se poate face față cu un simplu și unic leac, un fel de panaceu.

Fiecare categorie de materiale componente ale obiectului muzeal are necesități de conservare particulare, de aceea ele se cer precis definite. În ultima vreme și-a făcut însuși loc ideea că, intrucît, obiectele din lemn sînt cele mai perisabile, asupra lor trebuie să îndreptăm în principal atenția noastră. Prin urmare să ne ocupăm temeinic de conservarea lemnului ! Dar acesta, făcînd parte din familia materialelor organice și din grupa materialelor celulozice, mai are două rude apropiate și cu mare trecere în lumea muzeelor : textilele și hîrtia, ambele fiind suportul unui mare domeniu al artelor plastice și decorative. Prin urmare este rațional să examinăm materialele celulozice ca pe un tot căruia îi sînt comune o serie de proprietăți și necesități. Una dintre aceste proprietăți, absorbția apei și a umidității atmosferice, ne duce cu ușurință la realizarea consecințelor trecerii frecvente prin punctul zero grade Celsius, ceea ce provoacă rupturi celulare ale fibrelor și deci slăbirea și apoi dezmembrarea. În continuare, datorită ingredientelor comestibile, în game termice și de umiditate largi, aceste materiale sînt consumate de către microorganisme, insecte, ciuperci. Astfel tratamentele de conservare vizează climatizarea, sterilizarea, higrofovizarea. Aplicarea acestor procedee tehnice, ingineresti sau chimice etc., este subordonată unor principii muzeologice, nefiind admisă modificarea de aspect structural, textural, de indice de refracție optică. De aici, dificultatea de a trata o lucrare în tehnica pastel, în cărbune, sau chiar o pictură murală devenită cretoasă (ca aceea de la Biserica Dragomirești din Muzeul satului).

Dacă latura tehnică și aceea a exigențelor muzeologice prezintă complicații, apoi nu trebuie să nesocotim nici latura economică. Oricît am prețui în bloc patrimoniul muzeal, cheltuielile pentru păstrarea și menținerea sa ne obligă la un discernămint și la o disociere, distingînd valorile istorico-artistice esențiale de restul pieselor (și aceasta nuanțat), astfel ca bugetul de cheltuieli al muzeului, la capitolul conservare-restaurare, să se mențină între limite rezonabile, realiste. Pe de altă parte, piesa de muzeu nu trebuie să formeze obiectul unui deviz de reparații întocmit după ce prăbușirea s-a produs, nu arareori intervenția fiind întîrziată de inactivitatea unor comisii de constatare. Dimpotrivă, obiectul muzeal trebuie inspectat cît mai des, iar cînd fisurarea s-a semnalat, și cu ea odată și necesitatea de conservare, să decurgă o luare în evidență activă, în care, în timp (pe ordonată) să apară pe abscisă două diagrame extrapolabile : una trasînd nivelul de distrucție, cealaltă costul cheltuielilor de remediere. Un asemenea sistem va stimula activitatea de selecționare a pieselor achiziționate, de ordonare în funcție de importanță, valoare etc., și va evidenția și efectele nocive ale întîrzierilor, al friicii de luare a hotărîrilor, ale lipsei de intervenție la timp.

MUZEUL ȘI FUNCȚIA EDUCATIV-CIVICĂ A ISTORIEI

Liviu ȘTEFĂNESCU

„ . . . este vorba în primul rînd de trecutul eu care ne mindrim, de lupta pentru eliberare națională și socială, de tradițiile progresiste ale învățămîntului, științei și culturii poporului nostru — și vrem ca în activitatea noastră să ținem seama de acest trecut”.

Nicolae CEAUȘESCU

Latini obișnuiau să spună despre istorie că este „magister vitae”. Preluînd dictonul, Mihail Kogălniceanu făcea o precizare deosebit de interesantă : „Istoria trebuie să fie, și a fost întotdeauna, cartea de căpelenie a popoarelor, și fiecărui om îndeosebi ; pentru că fiecare stare, fiecare profesie află în ea reguli de purtare, sfat la îndoirile sale, învățătură la neștiința sa, indemn la slavă și la faptă bună”.*.

În etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, istoria și muzeul de istorie și-au căpătat funcții deosebite în educarea omului-cetățean din patria noastră. Exemplele, evenimentele istorice obțin în muzeu forța convingerilor proprii, a contactului nemijlocit cu lucruri ce „vorbesc”.

Reunind la București vestigii importante, referitoare la istoria societății omenești de pe teritoriul țării, Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România a completat rețeaua muzeală națională cu o instituție necesară în munca de făurire a cetățeanului constructor al socialismului și comunismului.

Respectînd indicațiile date de conducerea superioară de partid, Muzeul de istorie al R. S. România a devenit încă de la deschidere un centru important în formarea convingerilor civice ale oamenilor muncii. În acest sens muzeul a desfășurat o intensă activitate instructiv-educativă, îmbinînd posibilitățile bazei sale expoziționale cu forme și metode complementare, utile și eficiente.

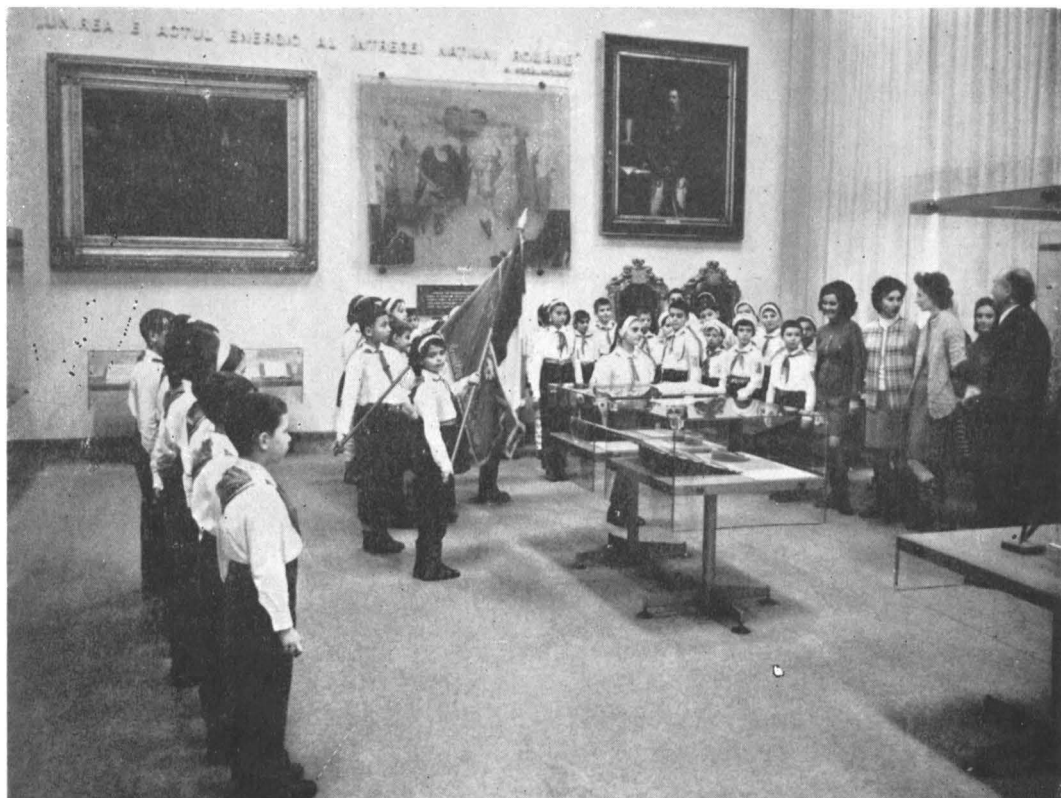
În acest articol ne vom referi numai la unele din cele mai noi acțiuni inițiate și desfășurate în cadrul muzeului și în afara lui.

Astfel, împreună cu Universitatea populară București și Comitetul municipal U.T.C. București, s-a organizat cursul „Istoria României în mărturii originale”, pentru tinerii din producție. Programat în opt etape — lecții lunare, cursurile au fost precedate de o expunere în sala de conferințe și urmate de vizite în muzeu. Apoi, împărțiți în grupe mai mici, tinerii au primit explicații, în fața vitrinelor, la toate întrebările lor. Pentru cunoașterea impresiilor sau nedumeririlor, tinerii cursanți au fost solicitați să le consemneze în fișa de prezență, la rubrica „Vreau să știu”. Următoarea lecție începea cu răspunsurile la întrebări, care interesa întreaga grupă de cursanți, răspunsurile individualizate, restrînse, dîndu-se direct, în convorbiri cu preopinienții sau în scris. O asemenea vizită-lecție a durat 2—3 și chiar 4 ore fără să plictisească, ba chiar reușind să captiveze auditoriul.

Concomitent cu acest curs, împreună cu Comitetul Central al U.T.C. și Universitatea populară București, s-a inițiat, pentru prima dată la noi în țară, „Cursul prin corespondență”. Eficacitatea acestuia se dovedește a fi deosebită, dacă avem în vedere ritmicitatea, conștiinciozitatea și promptitudinea cu care tinerii însetați de cunoaștere, au efectuat temele de control, le-au expeditat cu poșta, așteaptă răspunsurile, nota, cuvintele de indemn și mai ales explicațiile la nedumeririle și îndoielile pe cale le-au avut.

O altă preocupare a avut în vedere pe școlarii-visitatori, care, din investigațiile noastre, populează în proporție de peste 33 % sălile muzeului. În colaborare cu Ministerul Educației și Învățămîntului, pe baza unui program comun, au fost organizate lecțiile de istorie în muzeu. Ca noutate în activitatea cu școlarii o constituie experimentul cu preșcolarii, în cadrul căruia s-a pus accent mai mult pe însușirea

* M. Kogălniceanu, *Opere*, tomul I, „Serieri istorice”, București, 1946, pag. 22.

Primirea școlărilor în rindul organizației de pionieri la Muzeul de istorie a R.S.R.

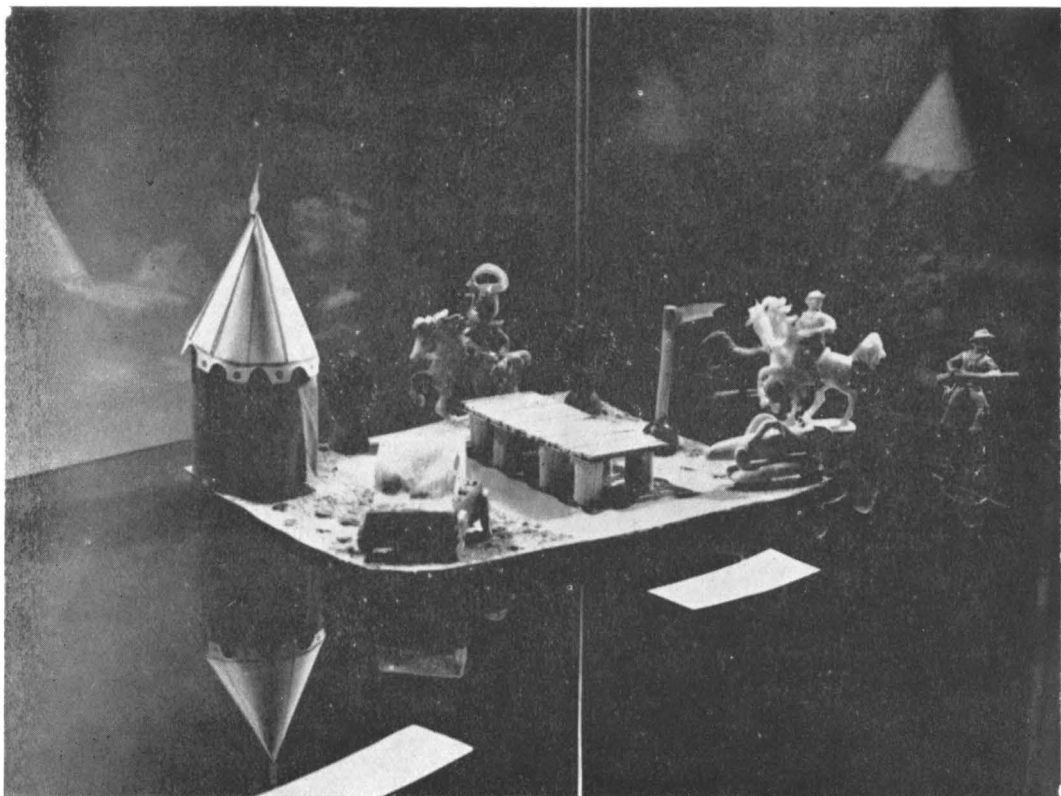
comportamentului social în muzeu al micilor vizitatori. S-a urmărit ca aceștia să fie inițiați cu primele deprinderi civice ce se cer în timpul vizitei în muzeu : prezentarea biletului de intrare, comportarea în public și față de exponate, considerându-le bunuri ale societății și nu jucării etc. De asemenea, crearea unei atmosfere adecvate vârstei lor, prin recitarea unor poezii cu caracter patriotic, reproducerea explicațiilor despre exponate și personalitățile istorice. Expoziții speciale și spectacole mai complexe, decât recitățile desfășurate în sălile expoziției permanente, au întregit munca cu micii vizitatori la muzeu.

Experimentăm, din septembrie 1972, o acțiune programată pe o perioadă mai mare de timp : „Ora de dirigenție în muzeu”. Pentru realizarea unui complex educativ al școlărilor, s-a prevăzut ca activitățile să se desfășoare prin vizite la Muzeul de istorie al R. S. România, Muzeul tehnicii, Muzeul de artă al R. S. România, Muzeul satului, Muzeul literaturii române, Muzeul „George Enescu”, Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa” și Muzeul de istorie a partidului, a mișcării revoluționare și democratice din România. Ansamblul acestor vizite —, la care s-a cerut concursul și colegilor de la celelalte muzee —, urmărește să contribuie la formarea deprinderilor cetățeanului de mâine, la consolidarea cunoștințelor, educarea patriotică, ateistă, estetică și gândirii tehnice a elevilor.

Un program al acestui experiment, aplicat deocamdată la patru școli și licee din capitală, ne-a dus la concluzii încurajatoare pentru viitor. Ora de dirigenție desfășurată în muzeu, în mijlocul exponatelor, pe temeiul unor referate, al unor întrebări, cu completarea privirii active (și nu contemplative) a obiectelor, se dovedește utilă, eficientă. Așa, de exemplu, orele de dirigenție ale căror teme au fost „Decebal, model etic”, sau „Comuniștii în luptă pentru proclamarea republicii”, au impresionat în mod deosebit pe tinerii vizitatori ai muzeului.

Conceput ca un experiment pe timp de trei ani, „Ora de dirigenție în muzeu” urma să se finiseze în decembrie 1975, cu eșantioanele de început. Dar rezultatele pozitive obținute au creat premisa extinderii inițiativei chiar din toamna acestui an.

În acest an, la muzeu, s-a asigurat pregătirea unor propagandiști de la cercurile de învățământ politic, care dezbate teme de istoria patriei. Pentru început, s-au organizat activități cu propagandiștii sectorului IV al capitalei. Lunar, aceștia s-au întâlnit în sala de conferințe a muzeului pentru pregătire teoretică, continuată în expoziție pe temeiul cunoașterii și recunoașterii exponatelor — obiecte, do-

Castelul Huniazilor – machetă realizată de copii grădiniței Ministerului Justiției, sub îndrumarea tov. Liliăna Zaharescu

cumente mai ales – sub îndrumarea specialiștilor muzeului. Muzeografiile le explică valoarea și semnificația exponatelor, răspund la întrebări, aduc la zi informația cu noile documente și indicații de partid apărute între timp.

Metoda pregătirii propagandiștilor la muzeu s-a folosit și pentru cei de la învățământul politic U.T.C., care studiază teme legate de lupta și activitatea tineretului din trecut și de astăzi, de istoria patriei și a luptei revoluționare a poporului condus de Partidul Comunist Român.

De asemenea la Muzeul de istorie al R. S. România își desfășoară activitatea cercurile de învățământ politic cu profesorii de istorie din sectorul IV, activitate cu eficiență și în creșterea lor profesională.

Cu titlul de experiment se desfășoară studiul cu tinerele fete de la Fabrica de confecții și tricotaje București. Acestea, îndrumate de propagandiștii lor, vin lunar și vizitează sălile muzeului legate tematic de lecția discutată și dezbătută la învățământul politic U.T.C.

Rezultatele obținute prin aceste acțiuni de pregătire a propagandiștilor sau de organizare a unor cursuri de învățământ politic în incinta muzeului, ne îndreptătesc să milităm pentru extinderea acestei forme de pregătire și pentru celelalte sectoare ale capitalei, precum și pentru cadrele didactice din județul Ilfov. Cum majoritatea specialiștilor din muzeu sînt și membri ai catedrelor de istorie de pe lângă cabinetele de partid, sudura ideologică și educativă ce se realizează în cursul activităților cu auditoriul aduce un spor important la reușita lor.

Pe lângă aceste acțiuni, desfășurate la sediul muzeului, specialiștii s-au deplasat la sate pentru a contribui la activitatea cultural-educativă a căminelor culturale și muzeelor județene. În afară de formele și metodele tradiționale, s-au experimentat forme noi. O acțiune eficientă la sate, inițiată împreună cu muzele județene, a fost cea denumită „La gura sobei”. În cadrul acesteia, microbuzul a transportat specialiști și fotoexpoziții la căminele culturale din județele Ilfov, Ialomița, Teleorman, Dîmbovița și Prahova unde, la întîlnirile cu sătenii, au fost dezbătute unele aspecte și probleme importante ale istoriei patriei noastre.

Folosind forme și metode consacrate sau innoindu-le în raport de necesități și publicul său, Muzeul de istorie al R. S. România contribuie prin toate posibilitățile materiale puse la dispoziția sa la realizarea programului cultural-educativ elaborat de partid.

Răspunzînd la chemarea lansată de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, tot mai multe muzee din țară și din capitală își intensifică eforturile pentru înfăptuirea procesului instructiv-educativ al tinerii generații.

Ca urmare, au apărut în cadrul muzeelor o serie de căutări, materializate în forme noi, științifice stabilite, dintre care se detașează lectoratul cu elevii de la Muzeul de artă al R. S. România, programele literare complexe asigurate de Muzeul literaturii române sau lecțiile de istorie și dirigenție desfășurate în sălile Muzeului de istorie al R.S. România. Alte inițiative, forme, procedee și metode folosite în ajutorul muncii de formarea tineretului școlar și studentesc au fost evidențiate cu prilejul plenarelor comitetelor județene de cultură și educație socialistă și a Comitetului municipal de cultură și educație socialistă București care au analizat activitatea muzeistică.

În rîndurile ce urmează vă informăm despre o nouă inițiativă luată de Muzeul de istorie al R. S. România, împreună cu Ministerul Educației și Învățămîntului, menită să creeze cadrul organizatoric desfășurării unor activități permanente cu școlarii și studenții din București.

Așa cum se va putea observa, este vorba de un **protocol**, care stipulează funcționarea unui CABINET DIDACTIC la Muzeul de istorie al R. S. România. Obiectivele, sarcinile, modalitățile de transpunere în fapt, responsabilitățile precis delimitate fac din acest act — *primul de acest fel pînă în prezent* — un instrument care prefigurează o nouă direcție de dezvoltare a relației cu publicul în cadrul muzeelor. Statutul special creat elevilor și studenților prin acest protocol, situează inițiativa printre cele mai valoroase, similară celor întreprinse în alte țări.

Redăm integral textul protocolului :

PROTOCOL

pentru funcționarea cabinetului didactic al Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România

Ministerul Educației și Învățămîntului, ca unic coordonator în domeniul pregătirii tineretului școlar și universitar,

Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, ca instituție științifică și cultural-educativă menită să aducă o largă contribuție la întreaga activitate ideologică și cultural-formativă,

Hotărâsc de comun acord crearea CABINETULUI DIDACTIC al MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA.

1. Sarcinile principale școlare ale acestui cabinet sînt următoarele :

- a) realizarea filmelor școlare care să prezinte muzeul în ansamblu ;
- b) contribuie la realizarea filmelor, diafilmelor-documentare pe orînduiri sociale potrivit cerințelor programei analitice ;

c) editarea albumelor școlare istorice cu reproduceri ale exponatelor aflate în muzeu ;
d) organizarea în școli a expozițiilor istorice singure sau în cadrul cabinetelor de științe sociale ;
e) contribuie la organizarea cursurilor periodice de perfecționare a profesorilor de istorie din liceele pedagogice, liceele de cultură generală, școlile generale de zece ani prin utilizarea bazei expoziționale de care dispune muzeul potrivit unor programe care vor fi stabilite de comun acord cu catedra de specialitate a I.C.P.C.D.

f) cercetarea psiho-pedagogică a relației : MUZEU — ELEVII, STUDENȚII, atât prin organizarea lecției de istorie în muzeu, cât și prin alte mijloace.

2. Cabinetul este condus de un birou din care fac parte : ministrul adjunct din cadrul Ministerului Educației și Învățământului, care se ocupă de problemele de cultură generală ; directorul general adjunct, care coordonează problemele de perfecționare ; inspectorul de specialitate de la Inspectoratul școlar al municipiului București ; directorul Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România ; directorul adjunct de specialitate, care coordonează activitatea cultural-educativă ; șeful secției cultural-educative din muzeu și un muzeograf din cadrul acestei secții. Ședințele se vor ține lunar și vor fi prezidate prin rotație ; hotărârile se adoptă numai în unanimitate.

3. Ministerul Educației și Învățământului va stabili prin inspectoratele școlare ale municipiului București și al județului Ilfov școlile care vor experimenta predarea istoriei patriei în Muzeul de istorie al R. S. România. În acest scop, planificarea orelor pe clase va fi stabilită de inspectoratele școlare respective în colaborare cu personalul de specialitate desemnat de conducerea Muzeului de istorie al R. S. România. De asemenea, se va stabili lista profesorilor care vor contribui la efectuarea cercetării psiho-pedagogice privind eficiența lecțiilor de istorie în muzeu.

Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România pune la dispoziție baza sa materială, cu care este dotat, precum și personalul său științific și de specialitate pentru realizarea sarcinilor și planului de activitate al cabinetului. Elevii, studenții și personalul didactic antrenafi în activitatea cabinetului nu vor fi socotiți vizitatori în raport cu expozițiile muzeului ci colaboratori, bucurându-se de statutul muzeografilor din România cu privire la folosirea bazei materiale muzeografice.

4. Rezultatele cercetării științifice cu privire la relația MUZEU—ELEVII, STUDENȚII vor fi publicate atât în revistele de specialitate ale Ministerului Educației și Învățământului cit și în cele ale Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România.

5. Cabinetul didactic al Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România va putea extinde activitatea sa în domeniul educației permanente printr-o cercetare psiho-socio-pedagogică a relației MUZEU—PUBLIC, în care scop se va elabora un plan comun cu specialiști ai Institutului de Științe Pedagogice, care-și va înscrie în planul de cercetare, chiar din 1973, o astfel de temă.

6. Prezentul protocol este valabil pînă la 31 XII 1975 și se va prelungi de la sine pe timp de cinci ani dacă părțile nu îl denunță cu șase luni înainte, găsind o altă modalitate de realizare a sarcinilor pe care le au în domeniul educației patriotice a tinerei generații, formării și informării maselor, ridicării conștiinței socialiste.

7. Prezentul protocol a fost întocmit și semnat în patru exemplare, deopotrivă valabile, câte două de fiecare parte.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Director

ss/Marieta Sava

Nr. 41506, 19 martie 1973

MUZEUL DE ISTORIE AL
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Director

ss/Prof. dr. Florian Georgescu

nr. 2 121, 17 martie 1973

În numerele următoare ale revistei vă vom informa despre activitățile desfășurate la Muzeul de istorie al R. S. România, în baza protocolului de mai sus.

Totodată, facem apel la directorii instituțiilor

muzeale de a ne informa la timp cu acțiuni similare, organizate în colaborare cu factorii educativi, în dorința de a le populariza și a contribui la sporirea eficienței muncii educative desfășurate de întreaga rețea de muzee din țară și din capitală.

Muzeele, ca instituții de știință și cultură, prin însăși natura organizării lor, vin în întâmpinarea intereselor și preocupărilor publicului vizitator dornic să cunoască coordonatele principale ale manifestării material-spirituale umane dintr-un anumit loc și timp.

În acest context, în afara expozițiilor și colecțiilor sale, Muzeul județean Maramureș și-a creat un *grup de prieteni ai muzeului*, format din persoane de diferite vârste și preocupări, interesate de activitatea științifică și publicitară ce o desfășoară personalul de specialitate de la muzeul băimărean. În întâlniri, organizate sistematic trimestrial, sau pur și simplu în mod spontan, ori de câte ori este nevoie, diferiți colecționari (de obiecte vechi, monede, piese etnografice) aduc la muzeu obiecte pe care vor să le doneze, să le vândă sau pur și simplu vor să primească certitudinea valorii lor muzeale. Acești pasionați colecționari sînt pentru muzeu de un real folos chiar prin priceperea cu care știu să observe valoarea unor obiecte, proveniența sau vechimea lor.

Ceea ce considerăm mai interesant și mai eficace, în sensul atragerii unui număr sporit de vizitatori sau sprijinitori-donatori pentru muzeu, este așa numitul *grup al micilor muzeografi*, prietenii mai mici ai muzeului. Din inițiativa conducerii Casei pionierilor din Baia Mare, care a cuprins în cadrul procesului instructiv-educativ, sub patronajul său, un cerc al micilor muzeografi, personalul de la Muzeul județean Maramureș și-a luat răspunderea să conducă acest cerc a cărui activitate se desfășoară pe lângă muzeu. S-a întocmit astfel o programă bazată pe cuprinderea unor aspecte privind pe de o parte popularizarea, cunoașterea și îmbogățirea colecțiilor muzeului, iar pe de altă parte cunoașterea trecutului orașului și al județului Maramureș.

Cercul micilor muzeografi, constituind în același timp o „disciplină” în cadrul activității Casei pionierilor, funcționează din luna octombrie a anului 1972, duminical, fără nici o întrerupere, cuprinzînd un număr total de 50 pionieri și elevi. Desigur există uneori, în funcție de unele activități pionierești (la cerc vin copii de vîrsta pionieratului) sau de organizarea trimestrială (în vacanțe frecvența la cerc este variabilă) a activității de la școală, o fluctuație a prezenței la activitățile cercului. Trebuie menționat că s-a observat un deosebit interes din partea elevilor față de colecțiile muzeului (mai ales obiectele din feudalism) și față de cele câteva obiective istorice vizitate în oraș sau în județ.

Numai într-o singură excursie de studiu la Bușag, unde există o așezare paleolitică, prin simpla sondare a suprafeței locuite s-au depistat câteva piese (nuclee, lame, burine, virfuri de săgeți), deosebit de prețioase, cu care intenționăm ca în viitorul apropiat să amenajăm, cu ajutorul copiilor din cerc, o mică sală expozițională, unde ghidajul va fi făcut de „micii muzeografi”.

Altă întâlnire a prilejuit cunoașterea circuitului vechilor ziduri ale cetății medievale Baia Mare : după o expunere scurtă, însoțită de proiectarea epidiascopică a două hărți în care se observau urmele vechilor ziduri și câteva clădiri vechi, s-a pornit într-o „excursie de studiu” pe străzile pe unde treceau cu aproximație zidurile vechi medievale.

Copiii au putut vedea colecția de arme albe și de foc, atelierul de restaurare, au contribuit la aranjarea lor în rastele și chiar la o cunoaștere în mare a provenienței și importanței acestora. Proiec-tarea epidiascopică a unui ciclu de vederi colorate, conținînd imagini din splendorul muzeu de arme de la Liège, a completat imaginea asupra acestor interesante obiecte muzeale. Elevii au înțeles că multe piese de acest gen sînt adevărate opere de artă și că unele au fost lucrate de către adevărați artiști.

Un alt ciclu de lecții a fost cel privind mineritul maramureșan, privit în dezvoltarea sa istorică pe baza obiectelor din colecțiile muzeului și a galeriilor vechi de exploatare din împrejurimi. Vom aminti aici doar două acțiuni : o excursie pe Valea Romană, unde se mai văd urmele unui canal folosit cu sute de ani în urmă pentru apa necesară spălării minereurilor, precum și deplasarea de la Baia Sprie, unde există vechi galerii de mină, care odinioară erau exploatare de către particulari și un lac („lacul albastru”) provenind din prăbușirea unei vechi galerii.

În prealabil elevii au desenat imagini cu vechi galerii de mină de la Baia Sprie și Baia Mare, au văzut piesele muzeale privind mineritul și apoi au pornit în activitatea de cercetare — excursia despre care s-a vorbit. Intenția organizatorilor este de a extinde această inițiativă, de a întreprinde o acțiune de cunoaștere a altor obiective istorice din județ ; în acest sens se va face o deplasare la cetatea Chioar, la Lăpușul românesc și la Cuhea.

Creдем că, astfel, vom contribui la pregătirea oamenilor pasionați pentru activitatea de cunoaștere a trecutului acestor locuri, le vom stîrni interesul pentru istorie și, în special, pentru muzeu.

I. CHIȘ ȘTER, Sabin ȘAINELIC

După cum se știe, apropierea învățămîntului de producție (s-ar putea spune, integrarea sa în producție), de viață, de realitate este o cerință esențială și necesară, impusă de dezvoltarea științei și tehnicii contemporane. Conducerea partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a subliniat, cu diverse prilejuri, necesitatea de a da o astfel de orientare pregătirii specialiștilor prin rețeaua de învățămînt superior încît aceasta să nu se facă separat de unitatea industrială, agricolă sau de instituția de cercetare. Mutînd catedra în întreprindere se realizează o unire a forțelor în vederea aceluiași scop : *formarea specialistului și aplicarea imediată a soluțiilor cercetării în procesul de producție*. Lucrul pare firesc și relativ ușor de realizat pentru facultățile cu profil tehnic, agronomic sau medical (prin predarea unor discipline în întreprindere, prin practica în producție etc.). Aceeași cerință, a apropierii de viață, s-a formulat și pentru disciplinele filologice. Desigur ea se realiza și pînă acum, atunci cînd istorismul era dublat de studiul fenomenului viu și actual al limbii sau literaturii, sau cînd practica pedagogică a studenților se făcea în conformitate cu cerințele pregătirii temeinice în sens psihologic și didactic. În acest caz, singurele unități din afara porților universităților sau institutelor cu care se putea colabora păreau a fi școlile generale și liceele. În ce măsură și celelalte instituții cu rost educativ din orașul centru universitar pot concura la pregătirea multilaterală a studenților pentru viață, pentru producție ? În mai toate centrele universitare, din nevoia rezolvării și pentru filologi a *practicii* obligatorii, s-a încercat colaborarea cu bibliotecile ; se pot găsi însă forme numeroase de legătură cu practica, depinde numai de ingeniozitatea celor chemați să dirijeze lucrurile.

Un muzeu județean este o instituție cu rol instructiv și educativ de primă mărime. Fără îndoială, secțiile de arheologie și istorie ale muzeelor oferă posibilitatea studenților de la facultățile cu un astfel de profil de a se forma *cu ajutorul lor și în cadrul lor*. Dar secțiile de etnografie, artă populară sau folclor pot oferi o astfel de posibilitate ? O inițiativă venită, deopotrivă, din partea Institutului pedagogic de 3 ani din Baia Mare și a Muzeului județean Maramureș, realizată recent, arată că Muzeul județean poate colabora fructuos cu instituția de învățămînt superior, în sensul că *poate deveni părtaș activ la educația studenților pe întreaga durată a anului universitar* (și nu numai cu prilejul vizitelor, mai mult sau mai puțin întîmplătoare, la colecțiile sale), *adică poate ajuta la salvarea unor discipline de pericol expunerilor pur teoretice*. Ne referim la folclor. Nu spunem o noutate cînd afirmăm că folclorul literar poate fi înțeles numai dacă este integrat în largi contexte de viață materială și spirituală, dacă se studiază structural. Nu putem duce pe teren pe toți studenții filologi (de acest avantaj beneficiază, în cel mai bun caz, membrii cercurilor de folclor). Putem crea însă, în cadrul institutului, un „laborator” de artă populară și folclor care anulează în bună parte această imposibilitate. În ideea creării unui cadru adecvat pentru predarea disciplinei „Folclor literar românesc” au colaborat cele două instituții de cultură din orașul Baia-Mare. *Rodul acestei colaborări este înființarea unei colecții de artă populară românească la Institutul pedagogic*. Într-o sală de curs, special amenajată cu vitrine și mobilier corespunzător, Muzeul județean împreună cu institutul au expus ceea ce li s-a părut reprezentativ din arta populară maramureșeană și din alte zone ale țării. Obiectele aparțin, cam în proporție de 50 %, Muzeului și institutului. Expoziția a fost astfel gîndită încît să aibă o valoare funcțională, să servească în primul rînd predării disciplinei iar în al doilea rînd cultivării gustului estetic prin posibilitatea de a vedea ceea ce este autentic și frumos în arta populară românească, expoziție oferită tuturor studenților institutului, viitoare cadre didactice în mediul rural. Expunerea unor obiecte autentice populare, de rafinament artistic, acum cînd producția de artizanat, de serie, invadează piața și poate induce

Predarea unei lecții de folclor în sala Institutului pedagogic, unde a fost expusă colecția de artă populară

în eroare pe nespecialist în privința discernerii a ceea ce este specific popular, are un caracter educativ incontestabil. Muzele județean Maramureș a spart astfel tiparele tradiționale, de expunere numai la sediul, deplasându-se la locul în care se face instrucția și educația celor ce, prin elevii lor, vor fi chemați să păstreze, să explice patrimoniul popular, să observe și să consemneze schimbările ce se produc prin pătrunderea firească a elementelor urbanismului în cultura tradițională.

Studentii de la toate facultățile institutului pot vedea zilnic o colecție de costume reprezentând zonele Maramureșului (Maramureșul istoric, Lăpuș, Codru etc), Bistrița-Năsăud, Hațeg, Bran, Oltenia, Suceava, alte elemente de port cum ar fi podoabele, zgărđițe, clopuri, trăistute, minușare, catrințe, zăvelci, zadii și numeroase obiecte de lemn mai vechi și mai noi, în general de uz casnic, frumos incrustate (blidare, podișor, sălărițe, căuce, cănițe, furci, linguri etc), o colecție de ceramică de Săcel (Maramureș), veche și nouă, de Lăpuș, de Baia-Mare și de Vama (Oaș), o frumoasă colecție de ștergere din aproape toate zonele, cu o varietate de motive și cromatică remarcabile, țesături, scoarțe maramureșene etc. Obiectele au fost grupate pe categorii și zone. În afara celor date în custodie de Muzeul județean, trebuie spus că restul au fost donate de studenții de la zi și fără frecvență care s-au orientat în colecționarea lor după instructajul făcut în scris și verbal de cadrul didactic de specialitate. Fiecare obiect este însoțit de două fișe : fișa informatorului (celui care a confecționat obiectul) și fișa obiectului. În acest laborator se desfășoară în principal predarea și seminarizarea disciplinei Folclor literar. Are, așa cum spuneam, valoare funcțională intrucit, în afara obiectelor de interes etnografic general, sînt expuse obiecte legate de obiceiuri, de ritual (de nuntă: steag, palțul chemătorilor, ploști etc. ; de obiceiurile de iarnă : măști, tablouri, fotografii etc., obiecte pentru descântat și altele). Din acest punct de vedere colecția este încă insuficientă. Obiectele expuse formează ambianța pentru predare, fiindcă laboratorul dispune de producții folclorice aparținînd tuturor genurilor și speciilor, înregistrate pe bandă de magnetofon, culgeri de folclor efectuate cu studenții, diapozitive, un aparat de proiecție pentru imagini filmate sau fotografii. În felul acesta predarea folclorului se poate face „pe viu”. Avem în vedere și posibilitatea de a susține unele prelegeri de folclor în sălile Muzeului județean Maramureș, atunci cînd foarte frumoasa colecție de obiecte de artă populară va găsi spațiul corespunzător de expunere. Realizarea colecției învederează posibilitățile de lărgire a funcționalității muzeelor județene, de colaborare între două instituții care urmăresc orientarea gustului public în privința artei populare, pregătirea viitorilor specialiști în domeniul pedagogic pentru prețuirea și explicarea valorilor autentice. În același timp, dacă va fi bine folosit, laboratorul poate demonstra posibilitatea de a înscrie predarea folclorului literar în contextul larg al tuturor disciplinelor care studiază cultura populară. Ideea alcătuirii colecției a fost generos sprijinită de Direcția așezăminte culturale din C.C.E.S. și de Institutul de psihologie al Academiei de științe sociale și politice, prin tov. Boris Zderciuc, cercetător științific principal. Se înțelege că laboratorul este deschis pentru toate categoriile de vizitatori.

PALATUL DOMNESC DE LA RUGINOASA

PROPUNERI PRIVIND ORGANIZAREA MUZEISTICĂ

Peste puțin timp se vor încheia lucrările de restaurare a palatului de la Ruginoașă. De acest monument, după cum este bine cunoscut, se leagă numele primului domn al țării române unite — Alexandru Ioan Cuza.

În vederea amenajării din punct de vedere muzeistic a palatului, „Revista muzeelor”, pornind de la propunerea tov. Maria Humnic-Teclean, a solicitat părerea unor specialiști. Invităm pe această cale pe toți aceia care doresc să-și spună punctul de vedere în această problemă, să ni-l comunice pentru a contribui în mod cât mai substanțial la crearea unei noi unități muzeale de prestigiu.

*

MARIA HUMNIC—TECLEAN

La șiragul prețios al monumentelor istorice naționale restaurate, în curind se va adăuga o nouă perlă : palatul domnesc al lui Al. I. Cuza de la Ruginoașă, supus, în ultimii ani, sub egida competență a Direcției monumentelor istorice și de artă unor ample lucrări de refacere. Acest fapt constituie o meritorie acțiune de omagiere a lui Al. I. Cuza, una din acele personalități ale istoriei noastre care a devenit simbol al unității naționale, al progresului social și politic al poporului nostru.

Pentru a reda o evocare istorică a Ruginoașei, spațiul rezervat organizării muzeistice nu trebuie să se limiteze numai la palatul propriu-zis. Ne gândim ca ambianța înconjurătoare să fie de așa manieră reconstituită încât să contribuie la evocarea măreției palatului. Astfel, în afară de refacerea zidurilor înconjurătoare curții palatului cu turnurile-bastioane la colțuri și poarta așa zis „de cetate”, și fără a deranja cu nimic aspectul arhitectonic general al locului, s-ar putea construi la poartă două anexe — sub forma turnurilor-bastioane — a căror destinație ar fi : casă de bilete și serviciul de pază. S-ar începe, astfel vizitarea centrului muzeistic amenajat în palatul de la Ruginoașă într-o perfectă atmosferă istorică, în același timp, avind și o utilitate practică, organizatorică : se va evita aglomerația grupurilor de vizitatori chiar la intrarea în incinta palatului. De asemenea, este vorba și de o utilitate muzeografică : ghidul (din camera rezervată în palat), va fi anunțat printr-o sonerie de la poartă despre sosirea grupului de vizitatori ; astfel, grupul, pînă la intrarea în palat, va primi explicații privind istoricul clădirii, arhitectura acesteia etc. Procedul este judicios din punctele de vedere mai sus enunțate, plus aspectul manifestării unei atenții și politeți desăvîrșite față de vizitatori. De altfel, procedul este utilizat în practica muzeografică națională și internațională.

Tot în ceea ce privește ambianța înconjurătoare, se mai impun valorificări ale unor locuri care vor aduce o și mai mare notă de autenticitate. Astfel, din fostul parc al palatului (care însuma circa 15 ha) se poate acorda un teren adecvat pentru a se reconstitui acel vestit „*parc cu alei, cu arbori roditori, cu partere de flori, artistic întocmit*”, cum ni-l descrie G. Sion că era pe vremea lui Al. I. Cuza. De asemenea, se impune și o întreținere corespunzătoare a pîrului din vale, cu iazul respectiv, amenajarea malurilor cu cât mai multe sălcii pletoase, ca în secolul trecut. Iar, în perspectivă, trebuie avută în vedere și refacerea hanului din apropierea palatului, întrucît se știe că a fost unul din marile hanuri

din aceste părți ale Moldovei, sediul stației de poștă pînă la construirea căii ferate în 1870. Într-o perspectivă cît mai apropiată, se impune consolidarea și conservarea adecvată a ruinelor hanului, pentru a nu se degrada în continuare.

Deci, circuitul pentru vizitatori ar cuprinde : exteriorul palatului, interiorul lui, o plimbare prin parc și pînă la pîriu, monumentul funerar Cuza de lîngă biserica din spatele palatului și hanul.

În ceea ce privește amenajarea interiorului palatului domnesc cu cele două nivele, parter și etaj, trebuie ținut seama de patrimoniul muzeistic existent sau care se poate alcătui.

Din tot ce s-a scris pînă acum despre Ruginoasa, se știe că această localitate, așezată pe un vechi drum comercial, are date istorice bogate privind dezvoltarea sa economică, social-politică și culturală. Descoperirea unei așezări neolitice din apropierea Ruginoasei, documente din secolele XVII-XVIII-XIX referitoare la viața locuitorilor, construirea palatului (1800—1811) de către Sandu Sturdza, reședința domnească a lui Al. I. Cuza, mari figuri din istoria noastră modernă și contemporană care și-au purtat pașii prin acest palat (C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, C. Negri, G. Sion, D. Gusti, P. Poni, N. Iorga, M. Sadoveanu, T. Argezei ș.a.), momentul 1907, documente care prezintă sărăcia maselor de țărani între cele două războaie mondiale, Ruginoasa în anii construcției socialiste, și altele, — constituie tot atîtea puncte tematice pentru organizarea, la parterul palatului, a unui muzeu cu profil istoric al localității Ruginoasa.

Ținînd cont de datele istorice, succint enunțate mai sus, avînd în vedere faptul că, în condițiile actuale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, partidul inițiază atîtea vaste acțiuni pentru educarea socialistă a oamenilor muncii, și cunoscînd că în planul Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Iași sînt prevăzute obiective referitoare la înființarea unor muzee sătești, atunci se poate avea ambiția organizării unui muzeu istoric model al comunei Ruginoasa, la un nivel științific și muzeotehnic deosebit.

Urcînd la etajul palatului vizitatorii vor păși pe frumoasa scară de lemn, sculptată, care va trebui refăcută întocmai. Etajul impunătorului palat va fi rezervat reconstituirii, cît mai fidele, a camerelor locuite de familia Al. I. Cuza (camera de lucru a domnitorului, marele salon, biblioteca etc).

În acest scop, muzeograful este ajutat de existența a trei importanți factori : a) dosarul de la Biblioteca Academiei R. S. Romînia, cuprinzînd devizul firmei pariziene P. Mazaroz Ribaillier pentru comanda de mobilă din lemn de stejar și nuc destinată palatului Ruginoasa (s-au păstrat schițe pe calc, eșantioane de stofă pentru draperii) ; b) inventarul mobilelor, obiectelor pe fiecare cameră din palat, inventar aflat la Muzeul Unirii din Iași ; c) o parte însemnată din mobilierul și obiectele de la Ruginoasa se află în depozitele și expozițiile Muzeului militar central, Muzeului de istorie a municipiului București, Muzeul Unirii din Iași ș.a. Dar acestea sînt, ca număr, încă insuficiente pentru mobilarea marilor saloane din palat. De aceea, se impune cu acuitate reconstituirea, după schițele existente, a unui număr important de piese de mobilier. Altfel orice fel de improvizație ar impieta grav tradiția istorică legată în primul rînd de glorioasa figură a domnului Unirii. În general, etajul trebuie să strălucească ; nu trebuie omis nimic din ceea ce ar putea reda măreția, fastul sobru, spiritualitatea istorică ce se degajă din acest palat. Cuza o merită !

Așezarea localității (cale ferată, șosea asfaltată, centru civic rural cu perspectivă de dezvoltare modernă), amenajarea parcului înconjurător, dar mai ales frumusețea arhitecturală a monumentului cu peroane largi, scări, balcon, ferestre și uși cu specificele arcuiri ogivale ale stilului gotic și în mod deosebit amenajarea muzeistică a interiorului palatului — toate acestea vor asigura un mare aflux de vizitatori.

Este de necontestat marea eficiență educativă pe care o va avea acest important centru muzeistic — fostă reședință a primului domn al Romîniei, ales prin libera voință a națiunii, a aceluia care a susținut cu demnitate principiile ce alcătuiesc fondul de aur al celei mai scumpe comori românești : păstrarea ființei și existenței noastre naționale.

ANGHEL PAVEL

Al. I. Cuza este una din figurile cele mai proeminente ale istoriei poporului român iar memoria sa a fost și va rămîne vie în inima și conștiința maselor din țara noastră. De aceea, un muzeu dedicat lui Al. I. Cuza se impune cu necesitate, iar palatul de la Ruginoasa este, după părerea noastră, locul cel mai potrivit pentru o asemenea instituție.

La organizarea acestui muzeu nu va trebui omis nici un amănunt pentru ca totul să amintească de acela care a fost primul domn al Romîniei, pentru a impresiona pe vizitator încă de la intrarea în parcul palatului. Desigur, vor trebui depuse eforturi serioase, dar așa cum afirmă și tov. Maria Humnic-Teclean, Al. I. Cuza merită din plin, este un act de profund patriotism, o datorie națională.

Spațiul existent la Ruginoasa este generos. Se impune pentru etaj reconstituirea interioarelor așa cum au arătat ele în vremea cînd domnitorul venea să locuiască aici împreună cu familia. Existența inventarului de mobilier și obiecte pentru fiecare cameră, eșantioanele de stoffe, schițele pe calc ale diferitelor piese de mobilier — sînt un material informativ de primă mînă care va permite o reconstituire fidelă.

În ceea ce privește destinația pe care trebuie să o primească spațiul de la parter nu sîntem de aceeași părere cu tov. Huminic-Teclean. Considerăm că cel mai indicat este să se organizeze aici o expoziție — de înalt nivel științific și ținută muzeotehnică — care să prezinte viața și activitatea lui Al. I. Cuza. Fragmentar în muzeele noastre sînt ilustrate elemente din biografia domnitorului dar la Ruginoasa va trebui pornit de la genealogia familiei Cuza, părinții lui Al. Ioan, anii copilăriei, studiile, alegerea ca domn etc. etc. și ajuns pînă la formarea monstruoasei coaliții, abdicarea, exilul în străinătate, moartea și memoria vie păstrată lui Cuza de poporul român. Viața lui Al. I. Cuza, plină de suflul fierbinte al dragostei față de patrie și popor, ideile sale politice progresiste, reformele inițiate, gîndurile sale pentru viitorul țării — trebuie să fie prezentate pentru cunoașterea lor de către toți aceia care vor trece pe la Ruginoasa. Numai așa vedem organizat din punct de vedere muzeistic palatul de la Ruginoasa. Soluția unui muzeu sătesc la parterul clădirii și reconstituirea interioarelor la etaj, fără a implica o prezentare a vieții lui Cuza, nu credem că poate sluji memoriei domnitorului, „ales prin voința națiunii” și nici unei activități cultural-educative, de educare patriotică a vizitatorilor.

Desigur, analizînd întregul spațiu existent în complexul de la Ruginoasa se poate găsi și pentru o expoziție cu istoricul comunei un loc. Aceasta va trebui concepută în așa fel încît să ofere datele esențiale despre așezarea de aici fără a intra în amănunte nesemnificative, încercînd să prezinte (așa cum se întîmplă în multe muzee sătești) toate epocile și perioadele istoriei.

În ceea ce privește propunerile privind amenajările exterioare ele sînt judicioase și sînt necesare pentru a reda palatului domnesc de la Ruginoasa și spațiului înconjurător ambianța inițială.

arh. XANA GHICA

Propunerea tematică pentru crearea Complexului muzeistic de la Ruginoasa este foarte interesantă și de aprofunde.

Amenajarea interioară a palatului, cu prezentarea istoricului așezării Ruginoasa, din epoca neolitică și pînă astăzi la parter, iar etajul rezervat reconstituirii interioarelor de epocă, va duce la crearea a două unități distincte ceea ce nu considerăm ca fiind indicat. Firesc ni se pare a se organiza o expoziție de istorie unitară în care sălile de la etaj să fie organice integrate tematicii muzeale. În acest caz, circuitul de vizitare se va desfășura în mod normal, o parte din parter va fi utilizat pentru prezentarea începuturilor comunei Ruginoasa și ilustrarea vieții lui Al. I. Cuza, va urma apoi etajul cu încăperile reconstituite și la sfîrșit, restul sălilor de la parter, rezervate pentru istoria contemporană a localității.

În ceea ce privește reamenajarea etajului, este bine ca, în afara mobilierului care va fi reconstituit pe baza documentației și a pieselor existente, să se achiziționeze o serie de obiecte, în special artă decorativă și cărți, care, chiar dacă nu au aparținut în mod special lui A. I. Cuza, sînt produsul epocii respective. Cu ajutorul acestor piese se va putea reda cît mai fidel atmosfera palatului.

Organizarea, din punct de vedere expozițional (în afara restaurării), a palatului de la Ruginoasa va angaja importante forțe muzeografice, arhitecți și decoratori și, totodată, va necesita serioase eforturi financiare. Dar oricîtă muncă se va depune pentru palatul de Ruginoasa, organizarea expoziției de aici este o datorie față de memoria domnitorului Al. I. Cuza.

Avem convingerea că sprijinite de organele județene de partid și de stat, forțele muzeografice ieșene, cărora le revine în principal sarcina organizării expoziției din palatul de la Ruginoasa, vor realiza o nouă unitate muzeistică deosebit de atractivă.

CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU

Sîntem pe deplin de acord cu apariția acestui nou punct pe harta culturală a patriei. Ruginoasa vine să întregască patrimoniul muzeistic românesc cu o mărturie elocventă transmisă nouă și generațiilor viitoare de bărbații întemeietori ai României moderne.

Într-adevăr, modul cum se concepe realizarea unei ambianțe care să sugereze vizitatorilor atmosfera istorică ni se pare fericit. Autenticitatea istorică a locului este principalul beneficiar. Amenajarea interioară a palatului va adăuga valențe noi cunoașterii epocii și vieții lui Al. I. Cuza.

Propunem a se renunța la formarea unui conglomerat muzeistic la palatul de la Ruginoasa și ne manifestăm preferința pentru redarea fidelă a ceea ce a fost reședința lui Al. I. Cuza în timpul vieții acestuia. Exprimăm cîteva din motivele noastre :

— caracterul eclectic își va vîdi artificialitatea în detrimentul unei cunoașteri profunde a atmosferei epocii lui Cuza, oferînd referințe vagi la o istorie a locului (respectiv Ruginoasa).

— cadrul natural și arhitectonic nu ni se par potrivite decît pentru o redare întocmai a ceea ce a fost : reședință boierească și domnească.

— exponatele etnografice ar distona cu caracterul somptuos al conacului boieresc și ar sugera improvizarea.

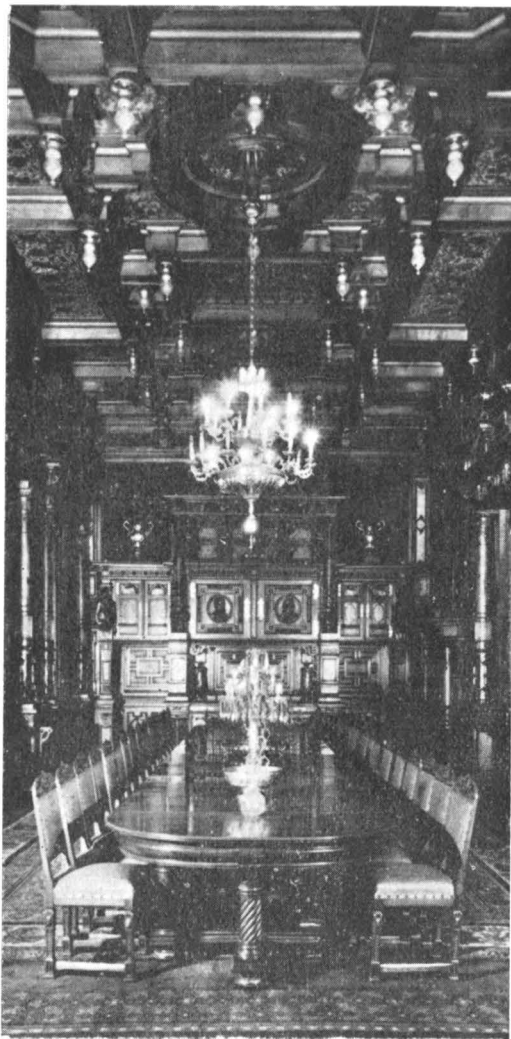
— preferința noastră își are motivație și în dorința declanșării unei acțiuni pe plan național de colectare și expunere la Ruginoasa a tuturor obiectelor, documentelor, mărturiilor — cu valoare muzeistică — tangente vieții primului domnitor al României moderne. Astfel Ruginoasa va deveni în conștiința generației noastre și a viitorimii sinonim cu domnitorul Al. I. Cuza.

Anul acesta se împlinesc două decenii de existență a primului și celui mai mare muzeu de artă decorativă din țara noastră și unul dintre muzeele de acest gen apreciate pe plan european. Se cuvine așadar să ne îndreptăm atenția asupra drumului parcurs în cei 20 de ani, asupra numeroaselor căutări tematice, asupra interesului pe care l-a prezentat și-l prezintă pentru publicul vizitator și, în sfârșit, asupra eforturilor apreciabile pe care statul nostru le face în vederea creării unor condiții optime de conservare și valorificare științifică și educativă a unui patrimoniu cu valențe artistice greu de egalat.

Diversitatea în expunere și totodată unitatea de concepție muzeo-tehnică au făcut ca această instituție originală și într-un fel singulară ca profil, alcătuită din Muzeul Peleș propriu-zis, și din o secție specială de artă decorativă universală, cuprinzând piese de faianță, sticlărie și argintărie, să-și formeze un public al său, de muzeu, pasionat, a cărui prezență repetată aici nu este dictată de o obișnuință, ci de convingerea că de fiecare dată, cu fiecare nouă vizită, descoperă ceva nou, își îmbogățește bagajul de cunoștințe. Această afirmație are ca suport o îndelungată analiză și cunoaștere a realităților. Poate mulți dintre sutele de mii de vizitatori ce calcă în fiecare an pentru prima oară pragul acestei instituții sint aduși mai mult de curiozitate, dar, după ce au parcurs cele peste 20 de săli, fiecare cu individualitatea sa proprie, pleacă nu numai mai bogați sufletește, dar hotărâți să se întoarcă o dată și încă o dată pentru a admira lucrările expuse și a le descifra mesajul, atât cel estetic, cât și – în cazul special al Muzeului Peleș – cel cu implicații mai adânci social-politice, căci ceea ce astăzi constituie un mijloc de bucurie și de admirație estetică pentru fiecare era în trecut apanajul unui număr foarte mic de privilegiați, care dobândiseră aceste bunuri prin truda celor mulți. De aceea și respectul pe care poporul nostru îl are față de aceste inestimabile valori, pentru că ele se află aici, pentru că ele există tocmai ca urmare a muncii părinților și străbunilor lor.

Rodul muncii înaintașilor se află din nou la dispoziția noastră, a celor de astăzi. De asemenea,

este greu să evaluăm material acest inestimabil patrimoniu. În fiecare piesă de mobilier, în fiecare tapiserie, în fiecare obiect de sticlă, porțelan, marmură, lemn, metal, se află înmagazinată o valoare mult mai mare decît aceea care se măsoară în bani. Este valoarea dată de forța de creație a popoarelor, forța care nu cunoaște granițe administrative, care nu cunoaște bariere artificiale. Și dacă la Muzeul Peleş avem posibilitatea să prezentăm publicului vizitator tocmai acest act de creație, cu acea specificitate a manifestărilor artistice a mai multor popoare, de-a lungul secolelor, nu credem că greșim considerîndu-l o încercare de sinteză a artelor decorative, unică în muzeele din România.

Printre numeroasele piese originale sînt prezentate și replici sau copii după lucrări celebre, comandate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea valoroase ca piese artizanale, dovezi ale perpetuării meșteșugurilor artistice din tată în fiu de-a lungul secolelor.

Conștient de valoarea artistică a întregului patrimoniu al acestui muzeu, pe de o parte, de faptul că totul a fost strîns prin truda acestui popor căruia îi aparține de drept, pe de altă parte, statul nostru socialist a hotărît să pună aceste valori la dispoziția celor prin truda cărora există, punînd bazele acestui muzeu de caracter special, instituție ce se bucură astăzi de unanime aprecieri; iar o privire retrospectivă demonstrează o sporire an de an a numărului de vizitatori, ceea ce dovedește interesul crescînd al publicului, interes determinat și de continua primenire a expoziției de bază și de folosirea unor variate și utile mijloace de informare.

Paralel cu reorganizarea parțială și cu îmbogățirea expoziției de bază, colectivul muzeal s-a preocupat în acești ani de creșterea colecțiilor prin depistări și achiziții de noi obiecte, a organizat expoziții temporare pe diverse teme, a dus o permanentă și susținută muncă de documentare, de identificare și cercetare.

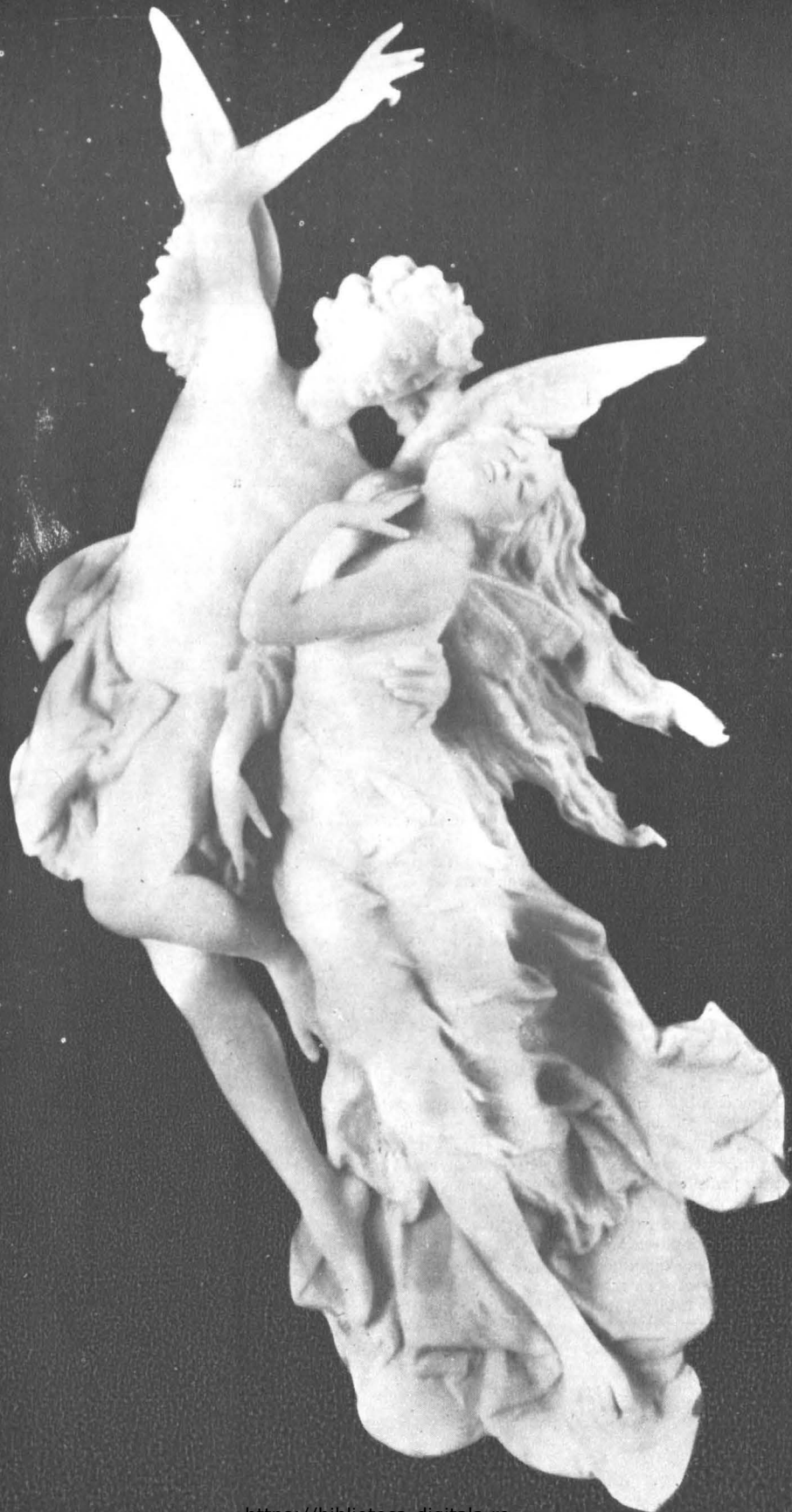
În ultimii ani, printr-o preocupare permanentă pentru dezvoltarea patrimoniului, acesta a crescut cu peste 1 300 de piese de artă de valoare muzeală — sticlărie, porțelan, faianță, argintărie în deosebi, mobilier — acțiune care va trebui continuată printr-o politică de investigație și recuperare a unor colecții care au aparținut patrimoniului Peleş și se află acum la o serie de alte instituții — cinematografie, teatre — care își și pot rezolva problemele de recuzită prin realizarea unor copii. Această acțiune se poate face numai cu sprijinul direct al Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

Multe din aceste valori și-au găsit modalitatea de a fi prezentate publicului prin organizarea unei Secții de artă decorativă, în anul 1966, într-un local reamenajat din apropierea castelului. Interesul stîrnit de această secție, care îndeplinește toate condițiile pentru a fi transformată într-un muzeu național de artă decorativă, este de asemenea reflectat prin creșterea de la an la an a cifrei de vizitatori. Anul 1972 a însemnat 95 000 de vizitatori care se adaugă la cei 368 000 ai Muzeului Peleş propriu-zis.

Putem spune că, în prezent, Muzeul Peleş dispune de o evidență cu caracter științific riguroasă și că se fac eforturi în continuare pentru punerea la punct a întregului instrumentar științific de lucru, că există o preocupare permanentă — dar în acest sens eforturile noastre vor trebui multiplicat și modernizate — pentru buna conservare a patrimoniului. Apare ca o condiție sine qua non în acest sens asigurarea muzeului cu laboratoare și ateliere de conservare și restaurare, făcînd precizarea că volumul de muncă în această direcție este considerabil și nu poate fi suplinit prin colaborări periodice și oarecum improvizate. Condițiile climatice ale zonei în care se află, afluența extrem de mare de vizitatori de-a lungul întregului an, cer cu multă stringență organizarea acestor laboratoare și ateliere. De altfel, am vrea să abordăm un alt aspect al problemei. Anual numărul de vizitatori se ridică la cea 350 000 în muzeul din castelul propriu-zis. Cifra este considerabilă și dacă posibilitățile noastre de primire și însuși spațiul muzeului ar permite, numărul ar putea fi dublu. Nu avem dreptul să oprim accesul celor care străbat sute de kilometri pînă aici. Nu avem dreptul să frustrăm pe cineva de dorința de a cunoaște și cu toate acestea răspunderea noastră față de acest patrimoniu care trebuie păstrat și pentru generațiile viitoare nu pune în fața alternativei : ori să limităm numărul zilnic de vizitatori pentru a proteja acest patrimoniu pentru a-l conserva, ori găsim acele modalități tehnice, în sensul înzestrării muzeului cu cadre de specialitate și aparatură necesară, pentru a acționa în ideea protejării, conservării, înlăturării factorilor distructivi ai patrimoniului. Dacă ar fi să ne conducem numai după considerentul că muzeul este prin esența sa un instrument educațional, credem că limitarea numărului de vizitatori ar intra în contradicție cu însăși rațiunea de a fi a muzeului. Și moral și material a doua alternativă pare mult mai acceptabilă.

În general, în anul 1972, muzeul nostru a stat la dispoziția a cca 450 000 vizitatori români și străini. De bună seamă că obligațiile noastre față de asigurarea unei îndrumări calificate și cuprinzătoare ca volum au impus încădrarea acestui sector cu absolvenți ai institutelor de învățămînt superior. Cu toate acestea, numărul de îndrumători și muzeografi existenți nu acoperă cerințele mereu crescînde ale îndrumării pe de o parte, dar mai cu seamă cele ale cercetării patrimoniului și conservării lui. Subliniem încă o dată că patrimoniul acestui muzeu este constituit din colecții care, prin natura materialului sau genul artistic, impun condiții deosebite de microclimat, specializare în conservare și restaurare. De aici necesitatea asigurării muzeului cu cadrele de specialitate și tehnice, cu aparatura și utilajul necesar organizării unor laboratoare și ateliere.

Colectivul muzeului nostru, pornind de la ideea că are obligația de a veni în sprijinul vizitatorului în înțelegerea fenomenului artistic, în cunoașterea cit mai profundă a semnificației și valorii exponatelor

Cană cu capac, din colecția de artă decorativă

Cană de sticlă, din colecția de artă decorativă ►

său a dragostei pentru frumos, a respectului față de creația tradițională și contemporană. Toate acestea la un loc impun o activizare a muzeului în sensul ieșirii lui în întâmpinarea vizitatorului. Și, din acest punct de vedere, considerăm că preocupările colectivului Muzeului Peleş au fost meritorii, dar realizările noastre sînt susceptibile de îmbunătățiri. Organizarea unor standuri în incinta muzeului, prin care să punem la îndemîna publicului vizitator albume, cărți poștale ilustrate, diapozitive, ghiduri, pliante și altele, s-a dovedit a fi o experiență reușită. Calitatea grafică, conținutul, forma de prezentare accesibilă a colecțiilor au cumpănit considerabil în vandabilitatea lor. Nu este deloc de neglijat faptul că anual albumele noastre sînt cumpărate de cca 30 000 vizitatori, cărțile poștale de sute de mii, iar diapozitivele și pliantele au fost foarte repede epuizate și sintem puși în situația de a reedita aceste materiale de propagandă. În afara acestor materiale, muzeul a mai pus și va continua să pună la dispoziție publicului produse de artizanat, de asemenea extrem de rapid vandabile. Secretul

muzeului, s-a străduit să apeleze la o varietate de forme și metode de mare accesibilitate, dar bazate pe o solidă documentație științifică. În acest sens, am încercat să răspundem, să ne încadrăm, în definiția contemporană a muzeului. Este vorba de a-i da muzeului pe lângă alte calități și un caracter dinamic. Nu înțelegem caracterul dinamic al unui muzeu pornind unilateral, numai de la necesitatea de continuă actualizare a expoziției de bază și iată de ce: actualizarea înseamnă de fapt introducerea în circuitul vizitabil a tot ceea ce știința aduce nou în domeniul respectiv de activitate, ceea ce modifică sau completează vechile idei exprimate în expoziție. În cazul nostru, actualizare înseamnă de fapt nu modificare, ci completare, întregire a unei idei tematice, ori această obligativitate poate fi realizată printr-o permanentă activitate de cercetare, depistare și achiziționare de noi obiecte care să se integreze profilului muzeului nostru. Dar nu numai atât ! A fi dinamic, a imprima muzeului acest caracter, mai înseamnă apelarea la un larg registru de activități complementare menite să fie puse în slujba procesului de percepere de către publicul vizitator a fenomenului artistic prezentat ; într-un cuvînt este vorba de schimbarea radicală a unei optici : muzeul nu mai trebuie considerat ca o instituție a cărei activitate se rezumă la organizarea unei expoziții și așteptarea vizitatorilor. Noțiunea de dinamică muzeistică trebuie înțeleasă într-un sens mult mai larg. Ea înseamnă și valorificarea multilaterală — științifică și implicit educativă — a acestui patrimoniu, pentru înnoțirea omului contemporan, pentru sădirea în sufletul

ușurinței în desfacerea acestor produse constă în faptul că ele sînt inspirate din colecțiile noastre și realizate de UCETECOM la comanda și sub direcția noastră supraveghere. Se conferă astfel cumpărătorului siguranța bunului gust și a valorii. Atîta timp cît se vor pune în vânzare produse hibride, atîta timp cît prostul gust va domina producția noastră artizanală, fenomenul de respingere din partea cumpărătorului va fi frecvent. Iată de ce considerăm că experiența noastră de pînă acum, în afară de faptul că ne-a dat satisfacția unei reușite, ne deschide largi perspective de multiplicare a formelor și metodelor de întîmpinare a vizitatorului de muzeu. Nu este cazul să amintim aici toate produsele pe care noi le punem în vânzare și care, cantitativ, sînt totuși sub nivelul cerințelor. Poate că ar fi necesară o consfătuire a directorilor de muzee din principalele centre ale țării, cu care ocazie muzeele cu rezultate apreciable în munca

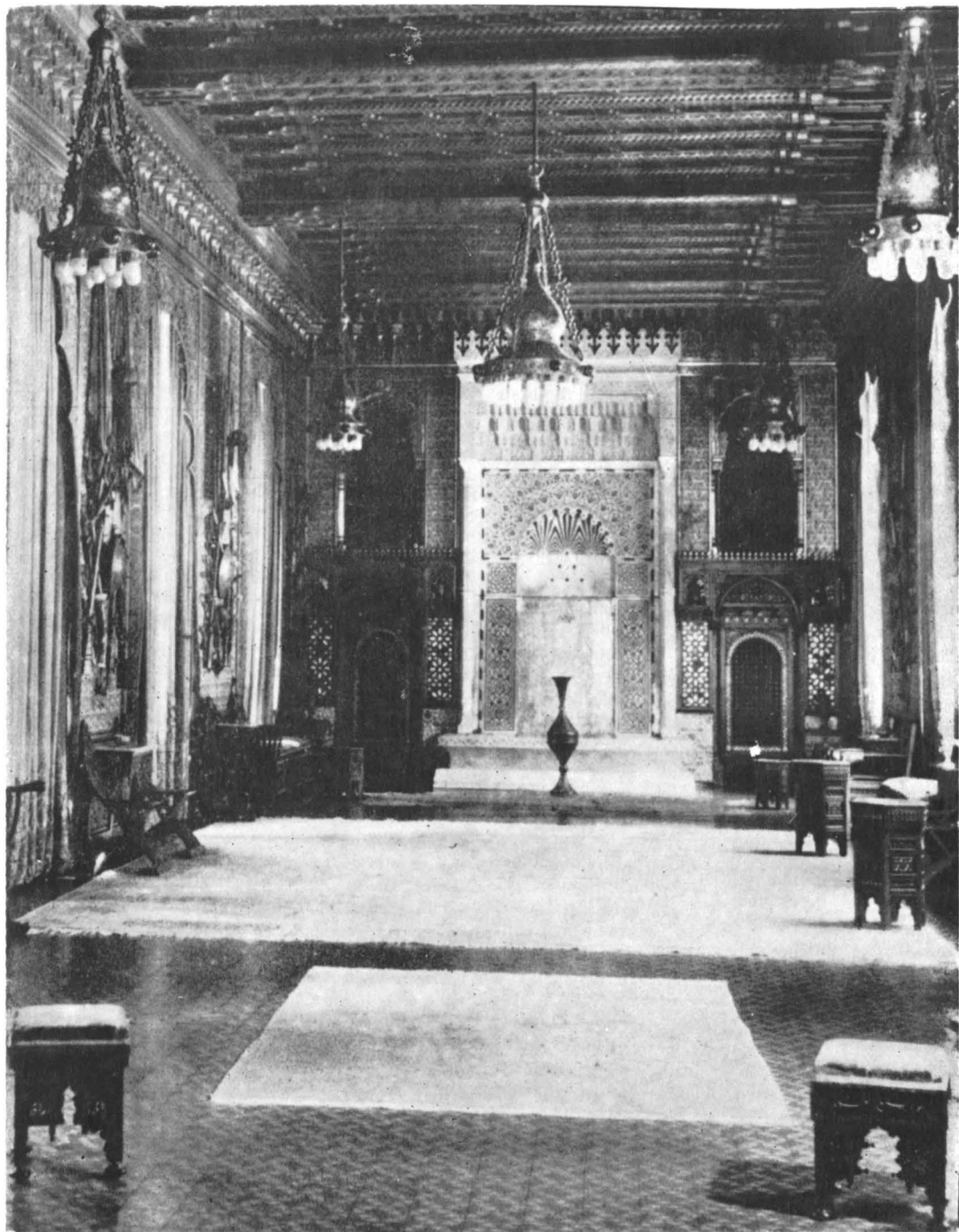
cu publicul să împărtășească celorlalți colegi din experiența lor.

Nu este de neglijat — și aceasta este una din laturile cercetării specifice muzeologice — nici extinderea studiilor de psihopedagogie asupra vizitatorilor de toate categoriile, așa cum se continuă la Muzeul de artă al R.S. România și așa cum a început cercetarea, în colaborare, a Direcției așezămintelor culturale din CCES cu Institutul de Psihologie al Academiei de Științe Sociale și Politice. Ne gîndim la faptul că în fiecare mare muzeu ar trebui să fie încadrat în schemă un specialist în psihologie-pedagogie pentru ca rezultatele cercetărilor sale asupra publicului — și nu numai asupra vizitatorilor, ci chiar a celor care nu vin la muzeu, aceasta fiind una din acțiunile de depășire a limitelor tradiționale ale muzeului — să fie folosite în munca de perspectivă cu publicul, care să faciliteze cunoașterea cerințelor diverselor categorii de vizitatori, în așa fel încît muzeul să devină un factor activ în procesul educațional.

Ceas din colecția de artă decorativă.

◀ Figurină, din colecția de artă decorativă

Muzeul Peleş—sala maură

În acest sens, Muzeul Peleş și-a propus ca teme de studiu următoarele probleme, toate incluse în programul cursului de perfecționare a îndrumătorilor din muzeele de artă: „Categoriile ale publicului în Muzeul Peleş”, „Motivații asupra vizitării Muzeului Peleş”, „Proiect pentru rezolvarea aglomerării în Muzeul Peleş”.

*

Un aspect important din activitatea Muzeului Peleş îl reprezintă problemele legate de crearea și mai ales de dezvoltarea Secției de artă decorativă.

Chiar dacă pînă în prezent nu s-a pus problema realizării unei expuneri cu caracter istoric — așa cum sînt gîndite alte muzee cu acest profil din lume — și aceasta mai ales din lipsă de spațiu — valoarea secției este dată de colecții reprezentative pentru marile centre și școli europene (italiene, franceze, germane, olandeze, ruse), începînd din secolul XVII și pînă în secolul XX.

Cu excepția unor încercări timide și neconcludente de a „broda” expozițiile de artă plastică cu piese de artă decorativă la unele muzee, aceasta avînd drept scop mai mult crearea unei variații de expunere, pînă la deschiderea Secției de artă decorativă a Muzeului Peleş, la noi în țară nu s-a putut vorbi de un muzeu al artelor decorative înfățișînd aproape toate genurile: sticlărie, faianță, porțelan, argintărie. Aceștia li se adaugă o variație și aproape completă gamă de alte elemente ale artei decorative: mobilier, covoraș, tapiserii, vitralii, sticlărie etc., aflate în expunerea Muzeului Peleş propriu-zis. Considerăm că într-un spațiu mai generos, ce va fi dobîndit prin amenajarea în viitor a încăperilor, existente încă, dar care au alte destinații, din actuala clădire ce o adăpostește, expunerea Secției de artă decorativă, completată cu ceea ce mai pot oferi depozitele Muzeului Peleş, de asemenea prin continuarea unei politici de achiziții, conduce la realizarea unui muzeu de artă decorativă de importanță națională. Această instituție nu trebuie înțeleasă ca avînd un caracter static, de consemnare doar a unor realități istorice, ci ar fi un exemplu concludent de legare organică a valorificării tradițiilor cu dezvoltarea economică industrială din acest domeniu a zilelor noastre. Colecțiile existente în muzeu ar da posibilitatea colectivelor de creatori din unitățile Ministerului Industriei Ușoare să se inspire din ceea ce timpul a selectat ca valoare și, ținînd seama de exigențele și cerințele esteticii contemporane, de gustul cumpărătorului zilelor noastre, să realizeze o gamă cît mai variată de produse care să înfrumusețeze interioarele locuințelor și instituțiilor.

Mergînd pe linia creării unui muzeu național de artă decorativă în cadrul complexului Peleş, s-ar putea preconiza înființarea aici a unui sector de artă decorativă românească contemporană, reprezentativ pentru toate domeniile de creație: tapiserie și imprimărie, sticlărie, ceramică, lemn, lucru în metal. Lucrul ar fi cu atît mai necesar cu cît, în cadrul actuală secții a muzeului arta decorativă românească nu este prezentă.

Pe de altă parte, nu ar fi lipsit de interes ca anual să se instituie la Muzeul Peleş o jurizare a prototipurilor realizate de unitățile industriale și eventual inspirate din colecțiile muzeelor. Cele mai valoroase tipuri și prototipuri de importanță muzeistică și care, în urma expunerii lor temporare, vor dobîndi adeziunea publicului ar urma să fie achiziționate de muzeu și incluse într-un sector aparte al Secției de artă decorativă contemporană, consacrat numai acestui aspect, important nucleu al secțiilor de artă decorativă ale viitorului.

În colaborare cu Ministerul Industriei Ușoare, juriile ar stabili premiile atît a creatorilor de prototipuri cît și a fabricilor producătoare. Nu ar fi lipsit de interes ca această Secție de artă decorativă contemporană din cadrul Muzeului Peleş să fie pe de o parte etalonul stadiului de dezvoltare al artei decorative industriale de acest gen, iar pe de altă parte un mijloc eficient de promovare a ideii de valorificare creatoare a tradițiilor artei decorative autohtone sau străine.

Credem că și în acest fel se poate contribui la înlăturarea prostului gust și promovarea valorilor autentice.

Documentele de partid atrag atenția în permanență, în mod necesar și justificat, asupra obligativității legării teoriei și cercetării de producție. Există de bună seamă un specific al fiecărui domeniu de cercetare și este obligația noastră a tuturor de a găsi acele forme adecvate de dirijare a cercetării specifice spre domeniile practice în care să nu apară artificialul și convenționalismul, ci dimpotrivă să ne ofere rezultate de maximă eficiență. Ca să ne rezumăm strict la domeniul artei decorative, avem convingerea că o colaborare judicioasă organizată între muzeul nostru sau între alte muzee care își vor putea constitui colecții de artă decorativă — în special cele așezate în zone cu mare afluență turistică (Litoralul Mării Negre — Constanța, Zona Porților de Fier — Drobeta Tr. Severin) și Ministerul Industriei Ușoare, care este foarte interesat la realizarea unei astfel de colaborări, ar fi de bun augur.

În acest sens, de altfel, au avut deja loc unele discuții cu conducerea acestui minister, discuții care au demonstrat o unitate de păreri și mult entuziasm pentru punerea în practică a celor amintite mai sus, cît și dorința fermă ca aceste proiecte

să nu rămână într-o fază de deziderat. Credem că se impune, pentru o bună coordonare a întregii activități (proiectare, execuție, selecție, jurizare, promovare etc), constituirea unei comisii naționale comune în cadrul căreia să colaboreze colective de muzeografi specialiști în arta decorativă, proiectanți, creatori, factori de răspundere din Ministerul Industriei Ușoare. Aceste colective din cadrul comisiei pot fi constituite pe specialități și vor ține o legătură permanentă și prin deplasări și cu muzeele și cu unitățile producătoare. Această comisie națională ar putea, prin diverse forme, să concureze nu numai la promovarea gustului pentru frumos, dar ar putea deveni și un for național de îndrumare metodică și științifică a întregii activități de dezvoltare a artelor decorative industriale. Organizarea anuală a unor simpozioane și sesiuni științifice însoțite de expoziții, care pot deveni itinérante, eventual cu demonstrații, ar fi unele dintre formele de luat în considerare.

Acest ansamblu de măsuri care ar trebui să fie luat în discuție de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Ministerul Industriei Ușoare, măsuri a căror eficiență ni se pare că nu mai stă sub semnul întrebării, sintem convinși că ar fi îmbrățișate cu multă căldură de către organele județene de partid și de stat, interesate direct în promovarea gustului pentru frumos, în legarea activității de cercetare și creație de dezvoltarea urbanistică pe de o parte și păstrarea totodată pentru generațiile viitoare a valorilor autentice, rod al creației în condițiile societății noastre socialiste.

Sintetizând cele de mai sus, considerăm că baza acestei colaborări dintre muzeu și industria ușoară o formează pentru început existența unei instituții deja organizată pe acest profil, Muzeul Peleş cu Secția sa de artă decorativă care, atât prin valoarea colecției cit și prin soluțiile tehnico-muzeografice adoptate, s-a impus atât în fața specialiștilor cit și a noului public ca o instituție de prestigiu. Cifra de cca 100 000 vizitatori în anul 1972 numai la această secție de artă decorativă vorbește de la sine. Nu este de trecut cu vederea nici faptul că deși este o instituție relativ tânără (s-a deschis în mai 1966) și nu s-a bucurat de prea multă publicitate, totuși ținuta sa științifică și valoarea colecției au făcut să fie cunoscută și pe plan internațional și așezată în rindul muzeelor cu prestigiu având acest profil.

* * *

Un capitol important din activitatea muzeului nostru îl constituie publicarea rezultatelor cercetării științifice a patrimoniului. Astfel, avem în vedere, pe lângă reeditarea albumului „Peleş” și publicarea unei ample monografii cu aceeași temă, inițierea unei serii de „caiete” (cu tot ce implică ea, structură, format, hirtie, număr de reproduceri etc.) popularizând genuri de artă reprezentate de colecțiile Muzeului Peleş : „Vitrării”, „Decorație în lemn și mobilier de artă”, „Arme”, „Ceramică germană, franceză și italiană” etc.

Platou, din colecția de artă decorativă

Florica POSTOLACHE

Muzeul Delta Dunării — Tulcea, Secția de artă

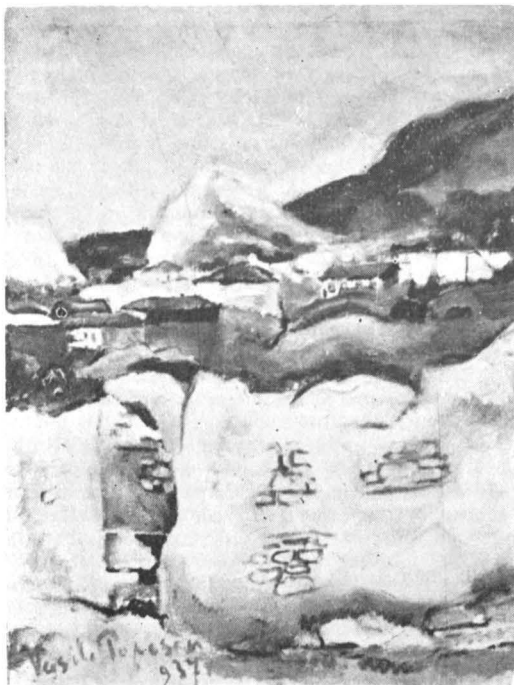
Constituită de curind*, Secția de artă a Muzeului Delta Dunării din Tulcea apare ca un nucleu încheiat al unui viitor muzeu de proporții, cu profilul determinat, unic în configurația unei ipotetice hărți a tuturor instituțiilor similare din țară.

Expunerea își propune să prezinte lucrări de pictură și grafică inspirate de Dobrogea și litoralul Mării Negre, semnate de artiști care s-au manifestat la începutul secolului XX, dar cu precădere în perioada dintre cele două războaie mondiale și până în contemporaneitate.

Organizarea expunerii pe o temă dată a condiționat dirijarea, în acest scop, a achizițiilor, acumularea unui patrimoniu valorificabil în totalitate. De aceea nu s-a operat o selecție exigent valorică, ceea ce a dus către alăturarea pe simeză a lui Petrașcu, de pildă cu Mützner și Maniu, sau prezentarea lui Iser, Șirato, Dimitrescu, alături de Negoșanu sau Petrescu Dragoe ș.a. Aparent contradictorie, această asocieră edifică totuși și oferă prilejul cunoașterii de către vizitator a înnoirii creației unor artiști prin contactul lor cu litoralul Mării Negre și cu Dobrogea, cu lumina specifică peisajului local; măsura în care ea operează schimbări în evoluția artistică a fiecărui pictor, chipul în care un artist se detașează de celălalt în tratarea aceluiași motiv pictural, ca și în înțelegerea unor factori determinanți ca spațiul și lumina acestor locuri.

* Tereza Sinigalia, *Deschiderea secției de artă a Muzeului Deltii Dunării*, „Revista muzeelor”, nr. 4, 1972, p. 372.

Cum la începutul secolului pictorii au descoperit Dobrogea și marea ca motiv pictural, apoi au revenit an de an, în optica lor privind peisajul dobrogean și de la malul mării, s-au înregistrat în timp schimbări sesizante calitative. Iată de ce simeza muzeului din Tulcea surprinde; în unele cazuri ne pune în fața unor „noutăți”, chiar. În cadrul panoului aceluiași artist, 3—4—5 lucrări au facturi plastice deosebite, consemnând tocmai etape ale evoluției sale. Și dacă acestea sînt edificatoare pentru un pictor sau altul, pentru ceea ce definește în general pictura unui Dărăscu sau Iser de pildă, în foarte multe cazuri elemente surprinzătoare, noi, inedite, care punctează momente de legătură în drumul înscris de artistul respectiv, sînt scoase, prin prezentare, la iveală: *Pe malul mării* de Gh. Petrașcu, de factură grigoresciană, dar cu o notă ușor romantică, *Peisaj marin* de Al. Sătmari, eboșat, de o prospețime neverosimilă, neîntîlnită în arta acestui amator de interioare întunecoase, încărcate, pentru care detaliul avea un anume farmec, *Peisaj de delță* de M. Bunescu, păsatos pictat în tușe viguroase prin care se sugerează — ciudat — deopotrivă fluiditatea apei ca și consistența materială a copacilor de pe mal, complet deosebit de *Bărci la Sulina* al aceluiași autor, cu contur caligrafiat, detașant, caracteristic picturii lui Bunescu; *Peisaj cu bărci* de Theodorescu-Sion, de factură fauvă, înrudit direct cu peisajul, desigur din aceeași perioadă, *Femeia pescarului* al Muzeului de artă din Brașov; *Peisaj din Balceic* de S. Mützner, deosebit de luminos, pictat în tonuri de ocru

Vasile Popescu, *Peisaj dobrogean*

Nicolae Dărăscu, *Geamie*

cald, aproape singular în pictura lui, apoi *Peisaj dobrogean* de I. Tuculescu, ce ar putea fi situat între perioada realistă și cea expresionistă și care, fericit expus lângă Vasile Popescu relevă o ciudată filiație cromatică ; și exemplele pot continua.

Elementul nou, caracteristic picturii fiecărui expozant, se pune astfel în valoare comparativ cu creația proprie, dar și cu lucrările celor din jur. Un ciudat *Peisaj de deltă* de Fr. Șirato, tenebros, pune în valoare, în extrema stingă a aceluiași perete, un peisaj dobrogean datorat lui Șt. Dimitrescu, în care alburii strălucitoare izbucnesc în lumina calmă a sălii.

Relevarea frumuseții și valorii pinzelor, prin dispoziția lor în cadrul unui panou pe bază de contrast este un detaliu de sistem muzeografic pretențios, dificil de realizat, care apare drept criteriu călăuzitor în organizarea primelor trei săli ale Muzeului de artă din Tulcea.

Sala în care este expusă arta contemporană, prezentând un anume stadiu al evoluției picturii lui I. Sălișteanu, I. Gheorghiu, E. Popa, Gh. Iacob ș.a., nu înscrie aceeași exigență organizatorică. Panoul prezentând pinze semnate de M. Eleutheriade apare însă încheșat, mărturie a unui chip de configurare, în pictură, a peisajului local.

Aceeași grijă pentru selecția lucrărilor, dar mai ales pentru punerea lor în valoare, s-a acordat organizării spațiului exterior al grădinii muzeului. Eleganța clădirii, dată nu atât de stilul ei arhitectonic, cât de așezare și de modul în care albul de var al edificiului a fost asociat cu albastrul intens

al lemnăriei — aluzie directă la stilul popular local — dezvăluie o detașare a ei de cele din jur.

Spațiul înconjurător, în care alei pietruite alternează cu straturi de flori albe sau de gazon verde crud, strălucitor, apare înnobilit cu discreție și bun gust de sculpturi cu forme gracile, efilate, sau implantate puternic în sol, datorate tinerilor Demeter, Orlovski, Crudu, Badea ș.a.

Dar organizarea secției în forma ei actuală constituie, desigur, un simplu început. Îmbogățirea patrimoniului, în continuare, prin achiziții sau schimburi intermuzeale va determina operarea unei mai riguroase selecții a sculpturii de interior ; va duce desigur către reprezentarea în muzeu a unor artiști locali decedați : dacă s-ar găsi de pildă o sculptură semnată de Vasile Chiriachide (1866—1926), autor al statuii lui Spiru Haret din orașul Tulcea, sau a altor artiști vîrstnici ca G. Cardaș, pentru care a picta Tulcea și împrejurimile ei a fost un mod de a trăi o viață ș.a. Căci dacă Tulcea a atras, încă de la începutul secolului, majoritatea pictorilor români care au căutat pitorescul inefabil, poetic, mirific al deltei, Tulcei și împrejurimilor, ei au creat — totodată — poate fără să-și dea seama, un climat favorabil apariției, dezvoltării și orientării unei pleiade de artiști locali, care, dincolo de „frumosul locului” integrat operei ca fapt constatativ, s-au îndreptat și către om și implicațiile sociale noi.

Personalului științific al muzeului recent creat îi revine datoria depistării, cercetării și valorificării creației artiștilor locali ca și îmbogățirea patrimoniului cu noi valori artistice naționale.

Anghel PAVEL

Rețeaua muzeală a județului Dimbovița s-a îmbogățit la sfârșitul anului trecut cu o nouă unitate — *Expoziția permanentă de istorie a orașului Moreni*. Organizarea ei a fost impusă pe de o parte de bogăția datelor și faptelor pe care istoria modernă și contemporană le-a consemnat pentru această zonă, iar pe de altă parte de numeroasele materiale păstrate — mărturii în timp — referitoare la ceea ce a fost viața și lupta muncitorilor petroliști din Moreni.

Expoziția de la Moreni își axează prezentarea în principal pe luptele desfășurate de petroliștii din zonă încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, permanentele frământări și lupte purtate de proletariatul de aici împotriva exploatării capitaliste, pentru o viață mai bună, contribuția muncitorilor din Moreni la instaurarea puterii populare și efortul lor pentru construirea societății socialiste multilateral dezvoltate. De asemenea, noua expoziție ilustrează punctele comune din activitatea revoluționară a muncitorilor din Valea Prahovei și a celor din zona Moreni.

Expoziția debutează prin prezentarea primelor atestări documentare referitoare la exploatarea păcurii în zona Moreni — un document datînd din anul 1583 și fotocopia hărții lui Tolomeo, publicată la Veneția în 1597. Este apoi ilustrată dezvoltarea industriei extractive de țiței și creșterea proletariatului din zonă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și, legat de aceasta, ca o urmare directă, mișcarea muncitorească. Deosebit de interesantă și cu elemente inedite este tema privind solidaritatea clasei muncitoare din Moreni cu țărani răsculați din satele învecinate în anul 1907, solidaritate firească dacă ținem seama de faptul că cea mai mare parte din petroliști proveneau, destul de recent, din rîndurile țărănimii. Dintre bogatele fapte și date privind mișcarea muncitorească din zona Moreni la începutul secolului al XX-lea, sînt evocatoare documentele legate de greva petroliștilor de la Bana-Moreni din martie 1913, ca urmare a unui grav accident de muncă în care și-au pierdut viața 9 muncitori. Rețin atenția piesele originale din vitrină — *Carnet de membru al Uniunii lucrătorilor din petrol* — 1909 și *Cartea de muncitor industrial din 1917*. Prezentarea continuă apoi cu greva generală din 13 decembrie 1918 și se încheie în prima sală cu crearea Partidului Comunist Român, la al cărui congres de constituire a participat, alături de reprezentanții unor mari centre industriale din țară, și un delegat al muncitorilor socialiști din Moreni.

În sala nr. 2 s-a urmărit, de către organizatori, înfățișarea grevelor muncitorilor petroliști din anii 1919—1920 și activitatea socialiștilor din zona Moreni și Valea Prahovei, activitate care a culminat cu crearea „Federației socialiste prahovene”, rezultată din unirea secțiilor socialiste din regiune. Prezentarea într-o sală numai a două teme s-a făcut cu intenția de a sublinia importanța acestor momente. Dintre exponatele ce însoțesc cele două teme, mlaful după steagul organizației socialiste din Moreni, avînd înscrisă lozincă „Nici muncă fără piine. Nici piine fără muncă”, constituie o piesă de mare forță sugestivă.

Expoziția continuă în sala nr. 3 cu tema *Partidul Comunist Român organizatorul luptei muncitorești din anii 1922—1928*, fiind ilustrate numeroasele greve și acțiuni desfășurate de petroliștii din Prahova în această perioadă. Rețin atenția graficele privind societățile petrolifere din zonă și numărul mare de fotografii reprezentînd casele conspirative folosite de către comuniștii din orașul Moreni. De asemenea, ca materiale originale de mare valoare, trebuie să menționăm exemplarul din ziarul *Proletarul* din 1.VIII.1929 și *Statutele Uniunii generale a meseriașilor din România* — 1932. Un loc aparte, cum este și firesc, îl ocupă în expoziție luptele petroliștilor din ianuarie — februarie 1933 din zona Moreni, parte integrantă a puternicei desfășurări de forță revoluționară muncitorească condusă de Partidul Comunist Român. Pe lîngă numeroasele materiale referitoare la această temă, expuse în vitrine, deosebit de prețioase sînt fotografiile numeroșilor participanți din Moreni la grevă.

În cadrul temei *Lupta împotriva fascismului*, prezentată în sala nr. 4, sînt expuse pe panouri, portretele membrilor Comitetului național de luptă antifascistă și materiale legate de activitatea organizațiilor conspirative din Moreni în această perioadă. Rezistența antifascistă și insurecția armată din august 1944 sînt ilustrate pe mai multe panouri, fiind menționate principalele momente din țară, București și din zona Moreni.

Ultima sală a expoziției (nr. 5) a fost rezervată prezentării războiului antifascist, a contribuției României în cadrul acestuia, bătăliile de clasă purtate pentru înfringerea partidelor burgheze, instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului democratic și proclamarea republicii la 30 decembrie 1947.

Holul localului a fost folosit pentru a reda, prin câteva imagini, viața și munca petroliștilor din zonă în zilele noastre și vizita făcută în anul 1967 de către conducerea de partid și de stat în frunte cu tov. Nicolae Ceaușescu, în orașul Moreni.

Din sumara trecere în revistă a temelor care compun expoziția de la Moreni se vede clar că organizatorii au intenționat să prezinte, cu precădere, mișcarea muncitorească din această zonă de la primele ei începuturi, în strinsă legătură cu activitatea petroliștilor din Valea Prahovei, desfășurată pe fundalul marilor lupte revoluționare purtate de proletariatul din România sub conducerea Partidului Comunist Român. Ideea este deosebit de generoasă. Nu lipsesc nici materiale care să illustreze acest lucru, materiale inedite. Totuși, vizitând expoziția de la Moreni constăți unele neîmpliniri. Acestea se datoresc pe de o parte faptului că s-a urmărit numai prezentarea mișcării muncitorești fără ca ea să fie raportată la realitățile economice, sociale și politice existente în epoca respectivă în România, iar pe de altă parte, datorită unor scăpări elementare rezultate din graba cu care a fost realizată expoziția. Astfel, încă de la început, după ce sînt prezentate primele mențiuni privind exploatarea păcurei în zona Moreni, se trece direct la dezvoltarea industriei extractive de petrol, creșterea numerică a proletariatului la sfîrșitul secolului al XIX-lea și mișcarea muncitorească, sărîndu-se astfel peste câteva etape deosebit de importante și care pot fi foarte bine ilustrate în cadrul expoziției. Ne gîndim în acest sens la prezentarea exploatării zăcămintelor bituminoase în evul mediu și în special la sfîrșitul epocii feudale. De asemenea, formarea clasei muncitoare din zona Moreni este o temă ce trebuie să figureze în expoziție ca și modul cum s-a structurat ca așezare urbană — muncitorească — Moreniul. Lipsa acestor teme face să existe în cadrul expoziției o totală ruptură între primele mențiuni de zone petrolifere în Țara Românească și activitatea proletariatului din zona Moreni la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

O problemă care va trebui rezolvată, pentru a nu da naștere la confuzii, este aceea de a integra în mod cronologic sala cu mișcarea socialistă din Moreni în deceniul al doilea al secolului XX în așa fel încît tema *Crearea Partidului Comunist Român* să fie expusă după grevele din 1919—1920 și constituirea „Federației socialiste prahovene”, și nu înainte cum este ea acum. De asemenea, pentru a explica numeroasele bătălii de clasă ale petroliștilor din Moreni este necesar ca în expoziție să fie prezentate în mod concludent problema exploatării resurselor petrolifere de către diferitele trusturi și societăți, creșterea numărului muncitorilor, slaba salarizare a acestora, înmulțirea accidentelor de muncă, prelungirea zilei de muncă etc.

Nu trebuie uitat nici faptul că Moreniul a fost un puternic centru de luptă antifascistă, că, în timpul celui de al doilea război mondial aici au avut loc numeroase acte de sabotaj și că industria a suferit mari distrugerii. Toate acestea se cer mai în detaliu prezentate fiindcă în momentul de față, pentru perioada 1934—1944, tematica expoziției cuprinde numai probleme generale.

În ce ce privește actualitatea, se impune să nu mai fie prezentată pe hol, ci redată amplu și sugestiv într-un spațiu corespunzător.

Credem că, fără a urmări o ilustrare a tehnicii folosite la exploatarea țîțeiului, unele piese de tehnică mai deosebite, și care se găsesc pe teren, pot fi utilizate cu deplin succes pentru a puncta din loc în loc temele prezentate.

Mobilierul folosit în cadrul expoziției este simplu. Pentru realizarea panourilor s-a utilizat un cristal pe care s-au lipit materiale, iar pentru a le proteja s-a așezat în față un al doilea cristal. Vitri-nele tip masă au toate aceleași dimensiuni. Grafica este discretă, reducîndu-se la o linie sau pată de culoare pentru fiecare panou.

În ceea ce privește etalarea materialelor originale în vitrine, se constată, chiar la o verificare sumară, o grabă care a dus la situația în care documente dintr-o anumită perioadă apar la cu totul altă epocă. Tot sub semnul improvizației apar și vitrinele în care sînt expuse fotografiile participanților la diferite greve și acțiuni de protest, fotografii (actuale) cu dimensiuni variabile, în tehnici diferite și prezen-tînd stadii deosebite de degradare. Refotografierea lor, la una sau două dimensiuni, se impune a fi realizată în timp.

O situație inadmisibilă chiar și pentru momentul deschiderii expoziției, și care trebuie de urgență remediată, este lipsa textelor explicative atît pe panouri (în proporție de 30%), cit și în vitrine (în proporție de 100%).

Am considerat necesar să consemnăm, mai pe larg, deficiențele întîlnite în cadrul Expoziției de la Moreni pentru că ele pot fi remediate pe baza unor serioase cercetări de arhivă. Cu sprijinul organelor locale, care au dat dovadă de o permanentă grijă pentru realizarea expoziției, se pot efectua cercetări de teren în vederea depistării de noi materiale muzeistice tridimensionale. Pe linia aceleiași preocupări manifestată de organele locale, spațiul expozițional a fost mărit cu trei săli situate în continuarea celor existente. Astfel, se impune o redimensionare a expoziției. Cu această ocazie se vor putea efectua toate completările tematice și rețușurile legate de modul de prezentare în așa fel încît expoziția să slujească din plin scopului pentru care a fost realizată.

În ansamblul muzeelor din județul Dimbovița, *Expoziția permanentă de istorie a orașului Moreni* se înscrie ca o împlinire, diversificînd, din punct de vedere tematic, rețeaua și, totodată, constituind un mărturie a bogatului patrimoniu muzeal de care dispune acest județ. Meritul organizării ei revine colectivului de specialiști de la *Muzeul județean Dimbovița* și organelor locale care au sprijinit din punct de vedere material această acțiune.

Emilia PAVEL

Expoziția „Portul popular moldovenesc”, organizată de către Muzeul etnografic al Moldovei — Iași la Muzeul satului din București, reprezintă un nou și reușit exemplu de colaborare intermuzeală.

Popularizarea patrimoniului cu ajutorul expozițiilor tematice temporare este una din sarcinile importante ale muzeelor, alături de conferințe sau publicații de specialitate. O serioasă activitate de popularizare este axată pe fondul unei munci științifice permanente și sistematice de studiere și valorificare a patrimoniului.

Răspunzind unei asemenea cerințe, Muzeul etnografic al Moldovei-Iași a organizat expoziția ce are ca temă „Portul popular moldovenesc”, prezentând materiale obținute din cercetările și achizițiile făcute în timpul campaniilor de teren din ultimii ani.

Pentru a pune în valoare bogăția, varietatea și calitățile artistice ale costumelor moldovenești, s-a mers pe un sistem de expunere unitar, în cadrul căruia materialul este prezentat pe zone etnografice, reliefându-se trăsăturile proprii, definitorii dar și elementele comune, tradiționale.

Costumul din zona Iași* (Podișul central moldovenesc), pînă nu demult aproape necunoscut specialiștilor cu toate remarcabilele sale calități, i-a fost rezervată prima sală.

Cămășile, ca și „ițarii cu 101 creți” reprezintă tipuri arhaice, de origine dacică, atestate și pe metopele monumentului de la Adamclisi sau pe Columna lui Traian. Pinza din lînă țigae folosită pentru confecționarea lor constituie un fenomen unic nu numai pentru Moldova, ci chiar pentru întreaga țară.

Sub aspect decorativ se remarcă ornamentele realizate din alesături, impresionînd discreția moti-

Costum femeiesc cu peșteman, comuna Corbasca, jud. Bacău (foto Ana Dîț)

* În 1969 a apărut lucrarea „Portul popular din zona Iașilor” (autor Emilia Pavel), editată de Casa județeană a creației populare Iași.

Costum bărbătesc din zona Colinelor Tutova
Costum bărbătesc din comuna Vama, jud. Suceava ▶

velor obținute din întretăieri de linii geometrice, așa cum bine se observă pe cămașa bărbătească de mire de la Hoiești-Iași, sau cea de mireasă de la Popești-Iași.

Cingătorile, brielele și birnețele din expoziție sînt în evidență varietatea de ornamente — motive geometrice, stilizări vegetale sau zoomorfe. Ca exemplu dăm „birnețele” ornamentate cu „papa-găi”, „struți” sau „cucuși” (Popești-Iași), ca și cea decorată cu „călăreți” (Mădirjac-Iași). Briele cu motive geometrice, romburi, zig-zaguri, denumite „roată”, „flori încheiate” sau „roate pline și jumătăți de roate”, se repetă pe aceste piese de port, confirmînd unitatea în varietate a artei populare românești, ritmicitatea ca și denumirile polisemantice ale acestor motive.

De dimensiuni impresionante, briele ajung pînă la 4 m lungime și 60 cm lățime, birnețele fiind mai înguste, între 8—12 cm.

În sala a doua au fost expuse piese de port din zona de munte.

Costumul moldovenesc cu trăsăturile sale specifice este unitar în zona muntoasă ca și în cea de podiș. „Bernevicii cu apret” din Bosanci — Suceava, de origine străveche, se pot compara cu țăarii încrețiți pe picior din Podișul central moldovenesc.

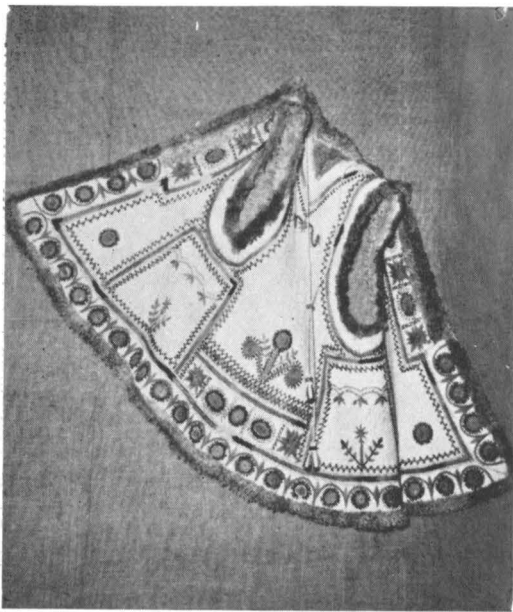
Costumul femeiesc de Rădăuți — compus din cămașă de pinză ornamentată cu mărgelile, catrință cu bată roșie lată și vriste la părțile din față, bondiță cusută cu flori și prim negru la poale și mineci, pinzătură (ștergar) cu motive ițate, pentru acoperit capul, ca și năfrămuțe de schimb — este expus pe primul panou alături de costumul bărbătesc. „Cheptarul” (cojoc) cu briu și poale fără mineci, femeiesc și bărbătesc ca și sumanul scurt cu fal-duri și sarad completează panoul.

Cîmpulungul are expuse bondițe și cojoace cu blană de dihor, alături de piese de port femeiesc : cămașa cu „brezărâu” sau „țitură” încrețită la gît, de origine dacică, cu altița croită separat, ornamentată cu strămătură neagră lucrată în „punctul bătrînesc”, cu încrețul executat în culoarea galbenă.

Catrința din această zonă, spre deosebire de Rădăuți, are bete la poale de culoare roșie-vișinie, care abia se observă din fondul negru al catrinței. Cele cîteva vriste din față, executate cu fir aurii decorează piesa. Lingă costum, cămașa femeiască expusă ca piesă izolată este de aceeași structură morfologică ca și cea de la costum, deosebiri fiind în special de decor, în cromatică predominînd culoarea mov, iar rîndurile altiței fiind mai înguste.

Bernevicii cu apret de la Bosanci-Suceava ca și mantaua cu „gugi” din același sat sînt prezentate alături de un costum femeiesc, ce are cămașa încrețită la gît, cu altiță croită separat, ornamentată pe mineci cu rînduri costișate executate cu strămătură de culoare roșie-portocalie. Cîngătorile femeiești și bărbătești întregesc costumele, ele fiind expuse la fiecare panou, ca și trăistuțele sau traistele.

Pe fundal expunerea începe cu un costum bărbătesc din Bazinul Dornelor. Cămașa este ornamentată cu negru, cu motive realizate în tehnica cusăturii pe dos, tehnică de lucru specifică Transilvaniei. Bondița de la costum este ornamentată pe toată suprafața exterioară, fiind asemănătoare cu cele de Valea Bistriței. Costumul femeiesc are cămașa cu mineca din umăr, cu guler drept și bentiță la mineci. Este ornamentată cu stilizări vegetale, executate cu mărgelile colorate, la care predomină culori vii, roșu, verde, galben, negru.

Suman din comuna Tătaruși Iaș

Catrința de strămătură are vrste pe fondul roșu, nelipsit fiind zăbrenicul alb, pentru acoperit capul, ca și cingătoarea de lână, ornamentată cu motivul „ruja mare”.

Bondița bătrânească, de aceeași vechime ca și costumul femeiesc expus se remarcă printr-o cromatică potolită care imită coloritul vegetal al scoarțelor moldovenești. Motivele vegetale înconjurate de spațiul alb sînt redată așa cum spunea Blaga : „*într-o formă clasică în sensul că e măsurată, discretă*”.

Expunerea continuă cu portul de pe Valea Bistriței. Costumul bărbătesc are cămașa din pinză de bumbac ornamentată cu mărgele, iar cel femeiesc, vechi de peste 100 de ani, are cămașa din pinză de in, încrețită la gît, cu altița croită separat, încreț la altiță și rinduri costișate pe mîneacă. La mîna, cămașa are „lănțec” specific cămășilor de Valea Bistriței. Ornamentele de pe cămașă sînt geometrice, predominînd spirala executată cu strămătură verde undelemniu, încrețul fiind cu galben. Motivele de pe mîneacă sînt denumite „lucferi”.

Catrința pe fond roșu la părțile din față, cu vrste colorate, are bete roșii late la cele două margini și spatele negru. Bondița albă bătrânească de Valea Bistriței are prim negru, iar decorul în culori sobre înconjoară de jur împrejur marginile bondiței. Alături este expus coșocul cu mîneci, denumit mintean, ornamentat cu motive florale executate cu strămătură de jur împrejur, la poale

și mîneci. Trăistuța de Valea Bistriței, de aceeași dimensiune ca și cea de Rădăuți, întregeste expunerea, ca și fișul de borangic folosit la ocazii și sărbători mari.

Sumanul moldovenesc cu falduri și „rasad” (sarad—denumire locală) din zona Neamț-Ghindăoani, ornamentat cu motivele „zgărđița cu două ațe” și „rățica”, ne atrage privirile prin elementele artistice ce-l împodobesc. Ţoandra, piesă de port de veche tradiție autohtonă este valoroasă prin ineditul ei, nefiind cunoscută în literatura de specialitate și neexistînd în patrimoniul altor muzee. Același lucru se poate spune și de peștemanul** din zona Neamț, piesă despre care se afirma pînă acum că există numai în Vlașca. Costumul cu peșteman are cămașa din pinză de lînă țigaie ca și cel din zona Iași, aceste cămăși de lînă fiind cu totul izolate în Neamț.

Cheptarul înflorat de Ghindăoani-Neamț, ornamentat pe toată suprafața exterioară este specific zonei, ca și traista vristată în culorile roșu, negru, verde, din același sat.

Cămașa bărbătească din pinză de bumbac țesută în „lacre” (pătrate) are croiul ce ne amintește de cămășile bărbătești din zona Iași, fiind apropiată de acestea și ca decor și ornamentică. Rozeta ce împodobește cămașa bărbătească din jurul Birladului (colinele Tutovei), s-a întîlnit și în zona Iași, sub denumirea „flori de măr”. Briul cu „fișii”, vrste din urzeală colorată în negru, roșu, galben, există și în zona Iași, deosebiri fiind în cromatică, în această zonă predominînd culoarea negru și galben.

Costumul femeiesc de Bacău are catrința de tipul peștemanului de Neamț, iar androcul este fusta specifică Moldovei extracarpătice, o variantă a opregului creț oltenesc.

Expunerea se încheie cu portul din sudul Moldovei, Vrancea. Cele trei costume femeiești expuse impresionează prin sobrietatea lor. Cămășile cu ornamente în lungul mînecii, sau altița executată cu strămătură neagră, sînt de o mare valoare artistică. Catrințele, de aceeași valoare documentară, au vrste executate cu fir auriu pe un fond închis și bete înguste la margini.

O cămașă de mire din Vrancea, ornamentată cu arnici bleu, paiete și mărgele, are un decor bogat dispus la poalele cămășii ca și la mîneci, umăr, piept sau guler. Cingătoarea, în aceeași cromatică ca și ornamentele cămășii, întregeste expunerea, alături de năframuța de la briu, cu ornamente în aceeași culoare.

Remarcabilele însușiri artistice, caracterul științific documentar al pieselor prezentate au constituit elemente de mare atracție atît pentru specialiști cît și pentru public, expoziția fiind mult vizitată și comentată. Iată de ce socotim că nu ar fi lipsită de interes organizarea unor expoziții similare și în alte centre din țară ca Timișoara, Cluj, Sibiu, ale căror muzee și-ar putea prezenta și ele comorile în capitala Moldovei.

** Vezi E. Pavel, *Contribuții la studiul portului popular din Moldova* : țoandra și peștemanul, „Revista muzeelor”, nr.4/1973

PREAMBUL

A apărut un nou muzeu al literaturii române, și chiar la Iași, adevărat leagăn al unei literaturi ce se impune tot mai mult prin greutatea imaginii românești indestructibile și inedite, căpătîndu-și în noua circumscriere personalitatea plină de fermitate și îndrăzneală a națiunii, creatoare.

Poate că era chiar timpul să se pornească mai holărît la această analiză etică, estetică, politică a fenomenului literar; poate că epoca Junimea — Viața Românească, Eminescu — Sadoveanu merită cel mai mult ofrandele noastre de muzeografi, ca epoca cea mai efervescentă, cea mai pasionată a creației noastre, și, sigur, Iașul, numai Iașul, întreg muzeu memorial al acestor faptilori de cuvînt, putea să-l găzduiască.

Așadar, Muzeul de literatură din Iași — numit astfel, cu acel iz de mîndrie pe care-l respiră toți cei ce trăiesc pe locuri plămădînd genii.

Cînd i-ați deschis porțile, tovarășe director Ion Arhip?

La 26 decembrie 1972.

Care a fost ideea care v-a condus la înființarea acestui muzeu și cu ce ați materializat ideea dumneavoastră? Și actul de naștere, propriu-zis, cînd a fost semnat?

— De cînd eram student la Universitatea ieșeană am îndrăgit acest monument prestigios — Casa „Vasile Pogor”. Adeseori, în seri cu lună plină, veneam timid „pe aceeași ulicioară”, purtînd în suflet ca pe niște comori rare poeziile lui Eminescu, amintirile lui Creangă, pastelurile lui Alecsandri. De atunci mă gîndeam că aici ar trebui să fie un muzeu, care să constituie un omagiu adus marilor noștri scriitori care și-au primit aici botezul consacării. Nici nu mi-am închipuit vreodată că peste ani voi fi printre cei chemați să realizeze acest lăcaș de cultură românească.

Pînă am ajuns la ideea definitivă a organizării muzeistice a acestui monument a trecut un timp,

care ar trebui măsurat în multe nopți de insomnii, în mii de kilometri parcurși prin țară pentru a aduna valorile care astăzi dau un plus de strălucire, în casa „Junimii”, la Iași. Dacă cineva m-ar întreba de cite ori am visat în cei patru ani acest muzeu, cred că ar trebui, ca să dau un răspuns exact, să apelez la o mașină de calcul.

În depistarea și achiziționarea valorilor muzeistice am avut un mare sprijin din partea tuturor celor care doreau ca la Iași să se înființeze un muzeu de literatură. S-a pornit acest muzeu de la o simplă hîrtie, o adresă prin care se anunța că se aprobă înființarea la Iași a unei secții literare. Acesta a fost primul document de înființare a muzeului. În patru ani, printr-o muncă care n-a fost măsurată în ore de serviciu, s-a alcătuit un patrimoniu numărînd astăzi circa 20 000 piese, printre care multe unicate, unele din ele fiind expuse în Casa Dosoftei, Casa memorială „Otilia Cazimir”, Vila Sonet „Mihai Codreanu”, Casa Pogor, Bojdeuca „Ion Creangă” și Casa memorială „Vasile Alecsandri” de la Mircești. Toate aceste muzee alcătuiesc astăzi o instituție de cultură de prestigiu, care poartă numele de „Muzeul de literatură din Iași”.

Ați creat deci în orașul dumneavoastră — de care îmi vorbiți cu atîta căldură și culoare încît am veșnic impresia că citesc pagina lui Teodoreanu sau Sadoveanu, Ibrăileanu, iar verbul meu l-aș vrea mai rece, ostentativ poate, — așa cum am bănuît orașul muzeu; Casa Pogor, fiind un punct de legătură pentru toate celelalte.

Știu că ați fost unul dintre factorii principali susținător ardent al acestui muzeu. Acum doi ani, cînd am fost aici, visați în plină zi muzeul și îl povesteai tuturor. În orice caz v-ați fiînt de cuvînt. Eu l-am recunoscut azi, pe cel din povestea dumneavoastră de atunci.

Cu cine ați mai lucrat totuși?

—Colectivul care a contribuit în mod efectiv la realizarea Casei Dosoftei, a Vilei Sonet, a Casei memoriale „Otilia Cazimir” și a Casei Pogor a numărat trei muzeografi. Un lucru ce trebuie menționat. Și încă : nici unul din cei trei nu mai lucraseră în muzeu. Dar pe toți ne-a legat dragostea pentru literatura noastră, pasiunea pentru a realiza acest muzeu. Ne găseau adeseori zorii zilei lucrînd la tematică, cercetînd fondul care creștea de la o zi la alta. Deși toți sîntem oameni maturi, ne bucuram ca niște copii pentru orice descoperire importantă, pentru orice realizare, sufeream toți la cel mai mic insucces. Au fost acești ani cei mai frumoși din viața noastră. Oricînd le voi mulțumi colegilor mei — pasionatul și neobositul căutător de comori prof. Dumitru Vacariu, harnica și inimoasa colegă prof. Agurița Vicoveanu. Treptat colectivul a crescut. Și-au mai adus contribuția noii noștri colegi prof. Georgeta Țurcanu și prof. Constantin Liviu Rusu.

Cu Muzeul literaturii române din București n-ați colaborat? Și: în ce măsură cele două muzee își aduc contribuția, particulară, în acest teren al muzeografiei literare, destul de prost servit pînă acum?

—Desigur, în anumite perioade am colaborat cu colegii noștri de la Muzeul literaturii române din București. A fost o colaborare sporadică, nesemnificativă. E un fapt negativ, pe care în viitor trebuie să-l înlăturăm. N-aș vrea ca cineva să interpreteze greșit acest lucru și nimănui nu i se poate aduce nici un fel de reproș. În fond cele două muzee se completează astăzi unul pe altul și cel care are cel mai mult de câștigat este vizitatorul. Spun acest lucru, deoarece la baza organizării celor două muzee au stat, după părerea mea, concepții diferite, dar scopul final a fost același: de a arăta că avem o literatură minunată, un trecut bogat în fapte și oameni mari. Noi, cei de la Iași, dorim din suflet ca, împreună cu colegii noștri din București, să organizăm unele acțiuni comune — expoziții, conferințe, mese rotunde, seri literare etc. —, în care să ne cunoaștem mai bine, să învățăm — dacă se poate — unul de la altul. Dorim ca această colaborare să fie de la muzeu la muzeu, de la coleg la coleg și nu de la centru la provincie.

Ce planuri de viitor aveți, acum cînd visurile vi se împlinesc? Cum vreți să vă îmbogățiți Iașul muzeu și — poate e prematur, pentru că muzeul este de așa de puțin timp deschis, dar o întrebare nu strică — ce vreți să faceți pentru public, pentru publicul larg, pentru instruirea și educația lui nu numai literară, ci patriotică în ultimă instanță; căci, nu mă înșel, orice educație sănătoasă e prinsă adus țării tale?

—Avem desigur minunate perspective de dezvoltare, căci niciodată ca în anii luminoși ai socialismului nu s-a acordat atîta grijă valorificării a

tot ceea ce e progresist în trecutul nostru. Vor fi reorganizate Casa memorială „Vasile Alecsandri” de la Mircești, Bojdeuca „Ion Creangă” și altele. La Iași intenționăm să ne ocupăm de adunarea materialelor pentru cunoașterea istoriei teatrului ieșean și a activității scriitorului Mihai Sadoveanu. Toate conducînd spre însutirea eforturilor pentru depistarea și păstrarea la loc sigur și de cinste a valorilor literaturii naționale, tezaure create de harnicul și talentatul nostru popor.

Paralel cu această muncă de organizare a unor noi muzee, avem un plan frumos prin care urmărim să inițiem o serie de acțiuni a căror menire să fie atragerea publicului la muzee.

La Casa Pogor se vor relua prelegerile Junimii, unde vom invita să facă expuneri mari personalități literare din țară și de peste hotare. Pentru educarea patriotică a tinerei generații, vom organiza periodic, în holurile casei, special amenajate, seri literare, cu teme legate de istoria culturii și arta poporului nostru, călătorii prin orașul Iași cu teme ca : „Locuri ce păstrează amintirile lui Eminescu și Creangă”, „Pe urmele scriitorilor de la „Viața românească”, întîlniri cu scriitorii etc. În Casa Dosoftei, Vila Sonet, în salonul „Junimii” și în redacția „Vieții românești”, muzeografilor ieșeni vor ține lecții pentru elevi, expuneri pentru tineret.

În curînd la Casa Pogor vom organiza în două săli o expoziție de „tezaure” ; avem în planul pe 1973 publicarea unor ghiduri, albume, pliante prin care să popularizăm muzeele ieșene.

Acum, după ce am vizitat Casa Pogor, cuvintele se înșiruie greu. Impresia este foarte puternică și încerci tot timpul, în lungul muzeului, senzația stranie de pătrundere în vis, dorința calmă de a citi și a citi din nou, de a veni și a veni din nou în această atmosferă unde simți și mirosul figurilor și clinchetul replicilor de haz spontane și ascuțite ale celor care i-au călcat pragul. Și aș numi-o acum, după ce am vizitat-o, „Casa unde umbrele prind viață”.

Și, indiferent de cuvintele mele, muzeul se recomandă singur, chiar și în ciuda unor lipsuri mai evidente poate în timp.

Sintetic și analitic, muzeul închide în comori o perioadă bogată de literatură; se simte pretulindeni gria pentru cel mai mic amănunt: de la armonia culorii — perele, vitrine, draperii — cu forță de sugerare spirituală chiar; pînă la minuția restaurării lamelelor de parchet, la forma vitrinelor ușoare, moderne, păstrînd aerul ușor vetust în eleganța lor și pînă la etichetele discrete, prea succinte poate azi, în lipsa unui caiet-ghid mai elocvent; totul vorbește de muncă multă, de dăruire.

Casa Vasile Pogor, în care se află Muzeul literaturii din Iași ►

Cu toate acestea, ce ați răspunde tovarășe director celor care v-au acuzat de „naturalism” în muzeografie?

—De fapt nici n-aș dori să răspund la o astfel de întrebare. Ce înțelegem „naturalism” în muzeografie? Nu aș putea să răspund imediat. Dar, după câte bănuiesc, cei ce ne aduc această acuzație se referă la faptul că noi, cei de la Iași, încercând să creăm în muzeu un cadru cât mai autentic, de intimitate, de căldură sufletească, n-am fi respectat anumite canoane muzeistice, pe care ei le numesc „naturalism”. Dar, mi se pare, că ei nici nu cunosc bine acest termen. De la început s-a pornit de la ideea ca vizitatorului care va păși în Casa Pogor să i se creeze impresia că e într-o casă locuită și

nu într-o expoziție temporară, cu fotocopii și panouri. Pentru realizarea acestui deziderat s-au consultat mulți oameni de cultură, s-au adunat multe piese originale de mobilier care au aparținut scriitorilor junimiști sau celor care au activat în cercul „Vieții românești”. Tematica desfășurată s-a alcătuit respectându-se cronologic epocile literare, în așa fel încât cele două săli — salonul „Junimii” și redacția „Vieții românești” — să se încadreze perfect în circuit. Totul a fost judecat pînă la cel mai mic amănunt, iar colaborarea dintre muzeografi și arhitecți a dat frumoase rezultate.

Cine e cel mai competent care trebuie să ne critice? Răspunsul e simplu: marele public. Să-l lăsăm să-și spună cuvîntul.

Dar, indiferent de spusele noastre, muzeul se recomandă singur.

Olga MĂRCULESCU

PREZENTAREA

Dumitru VACARIU,
Constantin Liviu RUSU

Situată în una din cele mai pitorești poziții din orașul Iași, în mijlocul unui parc cu copaci umbroși ale căror ramuri freamătă parecă în glasuri tainice voroave străvechi, versuri, legende și basme, toate acestea amintind nume de rezonanță în istoria culturii noastre, Alecsandri, Eminescu, Creangă, Slavici, Caragiale, Maiorescu, casa junimistului Vasile Pogor adăpostește astăzi unul dintre muzeele de faimă ale Iașului, ilustrativ pentru **dezvoltarea literaturii române în epoca modernă și contemporană**.

Aici, în „casa cu ferestre luminate”, cum i se spunea începînd cu a doua jumătate a secolului trecut, între zidurile cu urcușuri melodioase spre luminșuri de albastru, venit-au, atrași de aceleași muze ocrotite de meterezele rămase de strajă încă din vremea Lăpușneanului Vodă, cărturari de frunte ai culturii române, de la care aveau să rămîna, pentru a hrăni lumea cu sublim pe drumul veacurilor, „Luceafărul”, „Dumbrava Roșie”, „Harap Alb”, „Popa Tanda”, „O scrisoare pierdută” și atîtea alte podoabe ale geniului nostru creator.

Aici pașii celor care trec pragul casei spre interioarele unde dăinuie umbrele marilor noștri înaintași se opresc în fața strălucitelor mărturii ale atîtor generații de poeți, prozatori, dramaturgi, istorici, filozofi, începînd cu anul 1800 și pînă în zilele noastre.

În saloanele unde membrii societății literare „Junimea” se întruneau în perioada 1863—1885 pentru a discuta cu ascuțit spirit critic operele care urmau să se publice în paginile prestigioasei reviste „Convorbiri literare”, își dau astăzi intîlnire, patronați de Eminescu, Creangă, Alecsandri, Maiorescu, Caragiale, Conta, Lambrior, Xenopol, toți mari creatori de valori din cultura românească începînd cu Alexandru Beldiman, cel care tînguise amarul neamului său la începutul veacului trecut în „Tragedia sau mai bine a zice jalnică Moldovii întimplare”, cu Conachi, Asachi, Ionică Tăutu și alții pionieri ai literaturii noastre moderne, pînă la epoca de prodigioasă înflorire culturală cînd se scriu „Primele iubiri” cu versuri de soare și implinire socialistă.

Și tot în una din camerele acestei case a fost găzduit o vreme, în anul 1874, cel care cu „Venere și madonă” dezlănțuise entuziasmul și speranțele junimiștilor într-un nou destin al poeziei românești, Mihai Eminescu.

Pentru o cit mai fericită **îmbinare a modalităților de organizare bazate pe sistemul monografic, memorialistic, cronologic** privind dezvoltarea literaturii în epocile modernă și contemporană, muzeograful ieșean au folosit ca **exponate**, pe lângă **manuscrise, tipărituri și documente ilustrative**, un întreg arsenal de alte materiale adecvate: **obiecte, elemente**

Mobilier din Salonul Junimii

de mobilier, costume, fotografiile și tablouri care au aparținut unor mari personalități ale culturii noastre, menite nu numai să completeze imaginea despre cei reprezentați muzeistic, ci, mai ales, să redea acel climat specific al vieții și activității creatorilor noștri de frumos.

În acest sens, în reconstituirea salonului Junimii de pildă, s-a ținut cont, în primul rînd, de obținerea acelei atmosfere de altădată din pragul unei sădinte a societății, conturîndu-se prin elemente de mobilier și alte obiecte cu apartenență clară, locurile unde ședeau grupările junimiste : gazda — cu cei mai apropiați dintre junimiști, secretarul societății — împreună cu cel care scria procesele-verbale, poezii, prozatorii, dramaturgii, filozofii, lingviștii, istoricii, neuitîndu-se nici „caracuda”, atît de des zeflemisită mai ales de spiridușul societății, gazda atît de primitoare dar și de pretențioasă în aprecierea oaspeților, Vasile Pogor.

„Masa umbrelor” din sala redacției „Vieții românești”, grupare care a stîrnit atîtea ecouri în literatura noastră și care a dat naștere atîtor opere de seamă prin personalități de atît de mare prestigiu ca : Ibrăileanu, Sadoveanu, Hogaș, Teodorenii,

Topîrceanu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, caută să readucă în memoria vizitatorilor căldura și farmecul vremurilor și eroilor din „Șoimii”, „Floricea”, „Ulița copilăriei”, „Balada chirișului grăbit”, „A murit Luchi” și atîtea alte comori măiestre și durabile de viață și atmosferă moldovenească.

Vizitatorii care trec pragul acestui muzeu sînt întîmpinați, în marel hol de la intrare, de însăși primitoarea gazdă de altă dată, Vasile Pogor, sau sufletul Junimii cum i se mai spunea, cu zîmbetul binevoitor și poznaș încerenit în piatra bustului. Alături de gazdă, cu figura jovială, brăzdată de multiplele preocupări și sarcini, stă secretarul „perpetuu” al Junimii, Iacob sau Jack Negruzzi. În jurul lor, pe pereții cu prospețimi festive, citeva stampe și motive ornamentale anterioare sau contemporane epocii.

În partea dreaptă se deschide o ușă prin care se intră spre începuturile literaturii noastre moderne. În prima cameră, vizitatorilor le sînt prezentați primii făurari de valori literare din Moldova de după 1800.

Salonul Junimii

Ilustrând legătura cu vechile izvoare de nesecată înțelepciune și de românească luptă și trudă pentru a străbate prin istorie, poetul Alexandru Beldiman bucură ochii vizitatorilor cu copia „Letopisețului Țării Moldovei” de Ion Neculce realizată la începutul veacului trecut. Manuscrisul, cu iscălitura autografă a vornicului și cu diversele însemnări ale lui Mihail Kogălniceanu, este o simbolică punte de legătură spre alte manuscrise și tipărituri în care sînt înfățișate „năcazurile săracei Moldove” la începutul veacului trecut ca și „vremurile de bejenie” în „vremea Ducăi-Vodă”.

Valoroase, atît ca rarități cît și ca documente ilustrative pentru dezvoltarea literaturii noastre la începutul veacului trecut, sînt edițiile princeps ale operelor primilor noștri poeți și prozatori, multe dintre ele cu autografe și dedicații, manuscrise, fotografii, documente și obiecte personale ale acestora. Astfel îi găsim reprezentați pe Costache Conachi, Matei Millo, Vasile Pogor (tatăl junimistului), Costache Stamati, George Săulescu, Daniil Scavinschi, Alexandru Hrisoverghi, Alexandru Donici și alții. Gheorghe Asachi, cel care a umplut cu personalitatea sa aproape o jumătate de veac

în multiple și creatoare activități dedicate dezvoltării culturii, științei și artei pe teritoriul Moldovei, este prezentat în muzeu cu piese reprezentative pentru toate domeniile sale de activitate. Pot fi văzute, astfel, ediții rarissime din poeziile, fabulele, nuvelele sale istorice, traduceri din dramaturgia universală, manuale didactice, publicații etc.

Legătura dintre scriitorii moldoveni și scriitorii din celelalte principate înainte de Unire s-a realizat prin expunerea diverselor publicații de mare circulație în acea perioadă în toate provinciile locuite de români și unde apar nume de colaboratori de peste tot. Pentru ilustrarea acestui fapt au fost expuse reviste ca „Albina românească”, „Curierul românesc”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, „Foile duminicii”, „Gazeta Teatrului Național”, „Icoana lumii” și altele.

Salonul scriitorilor luptători, din perioada pașoptistă și de pregătire și definitivare a Unirii, în care, un prim-plan îl au, expozițional, Costache Negruzzi, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Alecu Russo și Vasile Alecsandri, îmbină într-un tot armonios manuscrisele autografe ale acestora, tipăriturile, fotografiile și documentele cu obiecte

diverse și elemente de mobilier care le-au aparținut : scrinul lui Costache Negruzzi, scrinul de voiaj al lui Costache Negri, diverse piese din mobilierul lui Mihail Kogălniceanu și multe încă. La loc de cinste au fost expuse manuscrise și scrisori de la Ion Ghica, Costache Negri, testamentul autograf al lui Vasile Alecsandri împreună cu alte piese originale, scrisori de la poeți revoluționari pașoptiști, prieteni cu aceștia, ca : Ulbiciu, Serurier, ediții de opere ale unor poeți străini cu dedicații către prietenii lor din Moldova, ca de pildă „Fleurs de Provence” de Fr. Delille dedicată lui Vasile Alecsandri și altele.

Sala în care este tratată monografic activitatea literară, artistică și științifică a junimiștilor posedă de asemenea valori demonstrative. În acest sens merită menționate numeroase scrisori, manuscrise, fotografii și documente ale lui Vasile Pogor, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Ion Slavici, I. L. Caragiale, Al. D. Xenopol, Al. Lambrior, Samson Bodnărescu, Anton Naum și alții.

Pentru cei doi scriitori clasici români, foști membri ai societății Junimea și care au făcut să crească atât de mult faima acestei societăți prin operele lor, Mihai Eminescu și Ion Creangă, s-a rezervat o sală specială în care au fost expuse, pe lângă ediții princeps și alte ediții rarissime ale operelor atât de familiare tuturor, următoarele valori : ceasul și inelul care au aparținut lui Mihai Eminescu, documente autografe ale acestuia, prefața originală a „Amintirilor din copilărie” de Ion Creangă, numere din „Convorbiri literare” cu corecturi și însemnări autografe ale povestitorului, scrisori, documente originale, manuale didactice cu dedicații și autografe, acestea însoțite de iconografia specifică prezentării vieții și activității lor creatoare.

Din această sală se deschide, minunată nu numai prin valoarea autenticului, ci și prin parfumul de epocă pe care-l degajă, perspectiva salonului „Junimii”, pregătit pentru a-și primi musafirii obișnuiți. Totul aici amintește de altădată, de întâlnirile celor care au lăsat moștenire literaturii noastre strălucirea atitor capodopere : canapeaua și câteva fotolii ale lui Titu Maiorescu, un frumos secretaire, o masă și alte piese de mobilier care au aparținut lui Iacob Negruzzi, scaune și fotolii din mobilierul lui Nicolae Culiianu, Vasile Pogor, Ion M. Melik, Teodor T. Burada, precum tablouri și diverse obiecte de ornament cu apartenență clar junimiștă.

Ca o replică dată salonului Junimii, nu prin monumentalitate și rafinament, ci prin limpezuri realiste de pe pozițiile primelor începuturi ale mișcării muncitorești din țara noastră, manifestate atât de pregnant în critica literară științifică de la „Contemporanul”, sala unde este prezentat acest curent nou, alături de primele mari nume de rezonanță de la „Viața românească”, întâmpină vizitatorii cu noi și importante valori. Sînt prezente aici numeroase acte, documente și fotografii originale, multe dintre ele inedite, cărți și obiecte care au aparținut lui Ion, Gheorghe și Sofiei Nădejde, lui Constantin Dobrogeanu Gherea și tuturor scriitorilor și criticilor literari reprezen-

tativi pentru curentul de la „Contemporanul”. Tot aici găsim masa de lucru a lui Ion Nădejde, fotoliul său și alte obiecte care i-au aparținut.

Situat între „Convorbiri literare”, „Contemporanul” și „Viața românească”, dar făcînd pe undeva corp comun cu acestea, poetul Alexandru Vlahuță este prezentat muzeistic prin tot ce a creat mai valoros, avîndu-se în vedere să nu lipsească nici aici manuscrisele, corespondența, cărțile cu dedicații și alte materiale de acest gen. În aceeași sală, pregătind intrarea spre „Masa umbrelor” din redacția „Vieții românești”, biroul și biblioteca lui Garabet Ibrăileanu aduc un plus de autenticitate și un parfum de eră nouă în literatura noastră. În imediata apropiere își află locurile de statornică și legitimă măreție Calistrat Hogaș și „Ceahlăul literaturii românești”, cum îl numește poetul ieșean George Lesnea, Mihail Sadoveanu. Numeroasele piese originale care ilustrează viața și activitatea acestora creează un climat familiar, mai plin de farmecul legăturii directe dintre vizitator și scriitorul prezent muzeistic.

La „Masa umbrelor” își dau întâlnire, printre publicații ale vremii, manuscrise, scrisori, diverse obiecte reprezentative pentru cei care au făcut ca „Viața românească” să capete valențe noi și un renume din ce în ce mai mare, atât pe plan național cît și pe cel universal.

Urmează apoi poeții simbolizști sau reprezentativi pentru alte curente, prozatorii, dramaturgii și criticii care-și desfășoară activitatea pînă la cel de-al doilea război mondial. Printre numeroasele materiale cu care sînt ilustrați în muzeu aceștia, o mențione deosebită merită diverse poezii autografe ale lui George Bacovia din ciclurile „Plumb” și „Scintei galbene”, precum și altele obiecte personale ale solitarului care a cîntat cu atîta profunzime plictisul și tristețea vieții provinciale de altădată.

Un loc de cinste i s-a rezervat și literaturii contemporane, bogat reprezentată expozițional prin tipărituri edificatoare, demonstrînd avîntul pe care întreaga noastră cultură l-a luat după eliberarea României, atașamentul poezilor și scriitorilor noștri față de patrie și popor pe drumul nou al socialismului.

Nu trebuie uitat faptul că colectivul Muzeului de literatură din Iași cu doi ani în urmă, a deschis Casa Dosoftei, unde a organizat secția de literatură română veche, cu o expoziție permanentă de manuscrise, tipărituri și documente de o importanță covîrșitoare pentru cultura română și tot acest muzeu a deschis pe parcursul ultimilor doi ani casele memoriale „Mihai Codreanu” și „Otilia Cazimir”, peste tot folosînd materiale autentice, ca un prim element de respect nu numai față de cei reprezentați muzeistic, ci și față de vizitatorii care doresc să vadă materiale originale, cu apartenență clară, într-o atmosferă specifică epocii în care au trăit și creat personalitățile respective.

Deschis în cinstea aniversării Republicii, Muzeul de literatură din Iași, caută să-și împlinească menirea între dragoste și datorie față de cei care au făcut să înflorească numele țării mai armonios, mai românește, peste zări și meridiane.

*„Folticeni este iubitul meu oraș natal,
plin de amintiri din copilărie, iar jude-
țul Suceava este unul din cele mai fru-
moase ale țării, care mi-a inspirat odi-
nioară multe din poveștile mele”*

N. Gane — 1916

Vechea casă a Lovineștilor din Fălticeni a devenit de un an de zile locul spre care numeroase priviri se îndreaptă cu cele mai nobile sentimente și speranțe culturale : personalitățile literare și artistice care au trăit sau creat aici prezentate într-o inedită asociere muzeală în cadrul generos al acestor locuri oferit de „Galeria oamenilor de seamă”, deschisă la 16 iunie 1972, ca secție a Muzeului orașenesc.

Inițiativa laudabilă de a organiza un muzeu de o factură cu totul deosebită de a celor existente, precum și valențele culturale multiple oferite de „dulcele tirg” al Fălticeniilor implică în însăși actul lor de realizare mai multe obligații ale instituției față de vizitatorii ei actuali, față de cei ce vor urma.

Analiza modului de înfăptuire a acestei galerii, ținând seamă de marea stimă ce o avem pentru comorile trecutului, căutarea unor noi soluții posibile de valorificare a tezaurului spiritual al meleagurilor nordice moldovenești constituie cele două premise de la care pornim prezentul comentariu, cu conștiința că acest lăcaș își are merituose potențe în funcționalitatea sa.

Dacă avem în vedere îndeosebi evenimentele publicistice, literare sau editoriale din primele decenii ale secolului nostru, Fălticeniul reprezintă un foarte dens și efervescent centru cultural din țară al aceluși moment, prin multitudinea preocupărilor (literatură, folclor, arte), prin valorificarea continuă a tradițiilor autohtone și prin prețioasele relații cu țara și străinătatea.

Nume ca Mihail Sadoveanu, Ion Creangă, E. Lovinescu, Artur Gorovei, Ion Dragoslav, N. Labiș, Anton Holban, Șt. Șoldănescu, Ion Irimescu, Aurel Băeșu, Jules Cazaban sau Gr. Vasiliu-Birlic exprimă, fiecare prin arta sa, numai câteva din sensibilitățile artistice de prestigiu, apreciate azi pe plan național.

În cele cinci încăperi ale galeriei este prezentată, prin documente originale, fotocopii, facsimile sau diverse obiecte, perioada din jurul anilor 1900, perioadă de înflorire a vieții culturale din aceste locuri.

Spațiul expozițional al vechii clădiri din str. Sucevei 91 (aparținând familiei Lovinescu) a fost folosit într-un mod rațional, dovedindu-se mult discernământ în alegerea momentelor și citatelor reprezentative cuprinse în vitrine și panouri. Dar, se pare, aranjamentul actual al muzeului mai suferă pe alocuri de rigiditate și stângăcie în expunere. Fiind vorba de un univers de preocupări, pe cit de divers și original, pe atît de unitar în autenticitatea sa, s-ar fi putut găsi noi modalități adecvate și expoziția nu ar fi produs impresia de monotonie. Pretențiile vizitatorului sînt sporite cu atît mai mult cu cit materialul însuși mărturie a spiritualității unei epoci laborioase, obligă la o prezentare cit mai expresivă. În plus, s-ar fi putut completa spațiile dintre două săli, dintre doi scriitori, cu un comentariu critic sau aspecte ce ar reliefa tradiția de cenaclu literar, obișnuită în viața culturală moldoveană, în acest fel înviorîndu-se întregul ansamblu. Stăruim asupra acestui aspect deoarece mesajul prezentei galerii — și acest fapt trebuie bine înțeles și apreciat ca atare — nu constă numai în prezentarea citorva personalități marcante care au trăit sau creat aici, ci a unei adevărate atmosfere culturale locale a epocii respective. Chiar în imediata apropiere (la nr. 93) au avut loc ședințele cenaclului literar conduse de Eugen Lovinescu în această „baltă a liniștii”*

Aflîndu-ne încă, în timp, la o distanță nu prea mare de dispariția multora din creatorii prezenți în muzeu, trebuie să stăruim în achiziționarea de documente, manuscrise, fotografii sau volume, care se pot pierde pe parcurs, iar cele ce aparțin familiilor artiștilor, care sînt în viață și locuiesc chiar în Fălticeni, pot fi instrăinate. Valoarea fiecărui obiect sau document este înzecită cînd devine exponat, dovedindu-și astfel utilitatea publică. Subliniem că bună parte din materialul de fond al muzeului se datorează donației familiei profesorului Aurel George Stino, iar localul a fost donat de Vasile Lovinescu și există încă posibilități sau promisiuni de noi achiziții din partea familiilor Dragoslav, Labiș, Gorovei, Vasiliu-Birlic, Beldiceanu și Cazaban. Pînă în prezent colecția muzeului cuprinde aproximativ 8 000 de volume, cărți rare, ediții princeps, colecții de reviste din secolul trecut ș.a.m.d.

* Mihail Sadoveanu.

Vorbind de achiziții și ținând seama de colecțiile de ziare și reviste întâlnite în muzeu, dintre care amintim : „Contemporanul”, „Convorbiri literare”, „Viața românească”, „Albina”, „Inmuguriri” — serie completă, simțim lipsa colecției „Șezătoarea” ce ar completa cadrul publicistic local, reprezentat și de „Răvașul poporului”, „Vestitorul satelor” sau „Liga culturală”. Nu trebuie neglijate niciun îndeletnicirile publicistice și editoriale fălțicene, recunoscute încă de la începutul secolului, achiziționarea rapidă a colecțiilor păstrate încă impunându-se.

Interesante în acest domeniu sînt și cele două publicații ale Muzeului Fălticeniilor : prima apărută în 1916, „Buletinul muzeului Sucevei” (denumit astfel de la înființarea sa în 1914, cînd muzeul din Fălticeni se numea Muzeul Sucevei) și a doua în 1934, „Două decenii de muncă 1914—1934”, datorate profesorului Vasile Ciurea, care a înființat și condus instituția. Poate exemplul oferit de cele două vechi publicații muzeale să determine actuala galerie în vederea tipării unui pliant, pentru început, a cărei necesitate se face simțită. Prețuind fondul documentar deosebit de valoros aflat în arhivă, considerăm posibilă o vie activitate educațională astfel ca muzeul să devină un centru de informare și documentare, ținînd seama de permanentele cercetări și descoperiri de documente ale personalităților creatoare de aici. Sursa inepuizabilă a materialelor originale aflate aici, însoțite de studii sau note critice, pot populariza cu succes valorosul fond existent în arhiva muzeului. Ajungînd cu considerațiile în acest punct, este cazul să semnalăm cu îngrijorare condițiile de păstrare a documentelor a căror întreținere este periclitată de umiditatea excesivă din încăperea în care sînt depozitate. Trebuie luate urgent măsuri în această privință, căci revistele și cărțile se deteriorează menținute în condițiile actuale, iar pe de altă parte este imposibilă consultarea lor, din lipsă de spațiu. Există soluția posibilă — și aici facem apel la Comitetul de cultură și educație socialistă județean — de a se obține spațiul prețios al clădirii din imediata

vecinătate (amintit mai sus) ce a aparținut tot familiei Lovinescu pentru a instala în camerele de aici, amenajate : depozitul, arhiva, biblioteca și săli de lectură.

Încă de pe acum, utilitatea galeriei își arată roadele căci numeroși elevi solicită material de studiu din bogata arhivă.

Referindu-ne la rolul educațional al acestei secții muzeale și trecînd dincolo de cifra de 4 000 vizitatori, cîți s-au înregistrat în primele 6 luni de la deschidere, semnalăm că rareori s-au făcut cursuri cu elevii în fața vitrinelor. Ar fi de dorit ca planurile de colaborare cu școala să devină mai vii, mai active, și susținem această afirmație, deoarece aici fondul documentar dispune de materiale rare, deosebit de valoroase.

Viața Galeriei oamenilor de seamă din Fălticeni constă tocmai în acest nucleu documentar, ce se îmbogățește neîncetat și este bine a fi utilizat din belșug. Neîndoielnic — chiar în forma de prezentare actuală — galeria este un adevărat lăcaș al cărții, al creației, fapt impus de la intrare de emblema Societății „Cultura” (1902—1903) și vechea fotografie a membrilor Societății literare „Junimea”. Ne gîndim că în acest cadru ar putea lua ființă și un canaclu literar. Aici, iubitorii de amănunte ce privesc relațiile culturale ale vremii găsească o bogată corespondență (Titu Maiorescu către N. Gane — scrisoare din 1886, N. Gane către V. Ciurea, Gr. Antipa către Vasile Ciurea, Iacob Negruzzi către N. Gane sau Alf. Lombard către Aurel G. Stino), și multe pagini de manuscris, traduceri, certificate, originale sau fotocopii.

Folcloristica își are rezervat un loc important cu obiecte, cărți, culegeri și fotografii ale animatorilor reprezentativi, dintre care amintim pe Gheorghe Fira, Alex. Vasiliu Tătăruș și Artur Gorovei, atît de prețuși.

Poezia strălucеște în colțul rezervat în întregime lui N. Labiș. Considerăm fericită ideea consacării a cite unei vitrine și a unui larg panou integral (în cazul lui Ion Creangă, M. Sadoveanu sau E. Lovinescu chiar cite două) personalităților ce își merită locul de cinste în acest muzeu, dominînd și aici, ca și în viață, activitatea unor scriitori de talie medie ca Vasile Savel, Serafim Ionescu, N. Beldiceanu sau N. Sto Ieru.

În ce privește pictura, galeria prezintă pe Șt. Șoldănescu, Aurel Băeșu și Dimitrie Hirlescu, profesorul lui I. Jalea, cu citeva pinze ce le aparțin. Cam puține lucrări, am zice, țînînd seama de posibilitățile de achiziționare sau de donație existente, și aceeași observație are valabilitate și pentru sculptură. Cele citeva busturi ale lui Ion Irimescu, V. Gheorghită sau Vasiliu-Faltî nu reprezintă nuanța, personalitatea acestora ; în special fiind vorba de Ion Irimescu, pretențiile noastre sînt deosebite față de Muzeul din Fălticeni.

Nu am neglijat nici colțul consacrat artei teatrale, căci tot din Fălticeni au plecat și Matei Millo și Jules Cazaban și Grigore Vasiliu-Birlic, colț din păcate slab realizat.

Prezentarea amplă a considerațiilor asupra autorilor din muzeu, reunite în citeva vitrine, oferă aspectul în ansamblu ale culturii fălticene, apreciate de posteritate prin edițiile critice care dezvăluie valorificarea importantei moșteniri.

Revenind deci la probleme de ordin organizatoric, menționăm că această secție muzeală simte nevoia depășirii etapelor primare de înființare, o cit mai urgentă activizare a funcționalității sale, punct de plecare și finalitate ale unui continuu proces : educația.

Convinși de valoarea și dimensiunea creației oamenilor de seamă din Fălticeni, avem certitudinea durabilității în timp a acestei moșteniri culturale, datorăm cu toții multă învățătură literaturii lui Sadoveanu, Creangă sau Lovinescu, dar ceea ce îi revine ca sarcină specială galeriei, care ni-i prezintă într-un cadru unic și unitar pe toți acești mari înaintași, este tocmai transmiterea mesajului de idei al momentului de înflorire culturală de aici aparținînd începutului de secol. Remarcabila spiritualitate manifestată în atît de multe încercări și izbînzî literar-artistice, care a creat o adevărată mișcare locală cu tradiție în cultura moldoveană, impune venerație, stimulînd interesul generațiilor ce-i urmează.

Cu toată solemnitatea în fața acestor reale fapte de cultură, avem datoria să fim la înălțimea sensurilor ce le conține, creînd modalitățile cele mai adecvate de păstrare, conservare și prezentare. Migăloasa muncă de a constitui galeria va trebui continuată. Și continuată trebuie să fie și acțiunea de salvare a tuturor colțurilor și caselor fălticene, care amintesc de viața și activitatea celor ce au trăit și au scris aici pagini prețioase, căci aproape nu există stradă sau casă lipsită de amintiri, evocate sau cunoscute anecdotice**.

Considerăm un adevărat act de cultură deschiderea Galeriei oamenilor de seamă; Fălticeni ne solicită încă odată atenția, de data aceasta asupra unei evenimente muzeistice deosebite, ce se cere a fi respectat cu exigență prin ținuta ce singur va trebui să și-o impună. Venind și cunoscînd noua secție a muzeului fălticenean ne amintim cuvintele rostite de Mihail Sadoveanu la sărbătorirea sa în acest loc : „La Fălticeni am băut apa vie a sufletului nostru românesc, pe care n-am uitat-o nici pînă azi. În ea se va răsfrînge pînă la moarte toată taina sufletului meu. . .”.

** Ne întrebăm de ce s-a permis ca lîngă casa în care s-au desfășurat o parte din evenimentele romanului „Bizu” al lui E. Lovinescu, situată pe șoseaua Sucevei nr. 95, lîngă Galeria oamenilor de seamă — casă locuită acum de citeva familii și aflată într-o stare de întreținere deplorabilă — să se mai ridice o nouă cameră lipită inestetic de vechiul corp. Cum îi este atunci păstrată autenticitatea ? Fîindcă totuși casa poartă o placă memorială și, restaurată, clădirea ar putea să dureze încă ani în șir în forma sa inițială. Întrebarea am adresat-o mai ales Comitetului județean de cultură și educație socialistă.

La 19 noiembrie 1972 a intrat în circuitul muzeistic ieșean secția „Înregistrarea și redarea sunetului”, reorganizată și extinsă, unitate muzeală inedită prin tematica și modul său de organizare. Alături de cealaltă secție a muzeului, „Energetica”, deschisă pentru public în martie 1961, aceasta constituie un punct de atracție al *Complexului muzeistic din Iași*, contribuind într-o măsură importantă la formarea gustului tineretului pentru problemele tehnicii, la înțelegerea unor aspecte practice cu ajutorul exponatelor în funcțiune, la formarea unor noțiuni de istoria tehnicii naționale și mondiale.

Primul aparat din colecția care avea să fie prezentată ulterior în acest muzeu a fost achiziționat în anul 1958, prin grija profesorului universitar ing. Ioan Curieviți, pe atunci și șef de secție la Muzeul politehnic din Iași, care a coordonat din partea consiliului științific al muzeului activitatea de achiziții și de organizare a secțiilor amintite. În 1962 se formase deja un nucleu al colecției, din care făceau parte: un *symfonion*, un *fonograf Edison*, un *fonograf Pathé*, un *patefon* și o *orgă Barbarie*. Tot în acel an se cristalizase ideea organizării unei expoziții care să prezinte mijloacele de înregistrare-redare a sunetului în evoluția lor istorică. Animat de această idee, colectivul științific al muzeului a desfășurat o muncă asiduă de depistare și achiziționare a aparatelor de acest gen din țară, folosind toate mijloacele posibile de investigații.

Paralel cu creșterea colecțiilor de energetică și de telecomunicații ale muzeului, s-a creat o colecție de aparate pentru înregistrarea și redarea sunetului care a permis organizarea în 1966 a unei expoziții, proiectată inițial ca temporară, dar cu aspect de expoziție definitivă și care din primele zile s-a bucurat de aprecierile publicului vizitator. Expoziția temporară, devenită ulterior de bază, a fost organizată atunci într-o singură sală (de 13 m × 9 m) la parterul Palatului culturii. În 1970, cu ocazia reorganizării Muzeului de istorie a Moldovei, deoarece sala respectivă se încadra în spațiul necesar acestuia, expoziția a fost mutată într-o sală similară, tot la parterul clădirii, unde se lega mai bine cu circuitul de vizitare a Muzeului politehnic.

Interesul manifestat de vizitatori față de expoziția menționată, aglomerarea mare de exponate, precum și îmbogățirea colecției cu noi originale valoroase sînt motivele care au condus la reorganizarea și extinderea acesteia. În forma nouă, extinsă într-un spațiu triplu, compus din cinci camere, cu o colecție mult îmbogățită, expoziția de bază ciștigă în plus prin noua soluție de proiectare, care permite stabilirea unui circuit logic de vizitare. Lăsînd totodată spațiu suficient pentru vizionarea muzeului de către grupuri mai numeroase de vizitatori, fapt imposibil înainte.

Atît din informațiile oficiale pe care le deținem, cit și din impresiile comunicate de diferiți oaspeți străini care au vizitat expoziția în forma veche sau după extindere, reiese că aceasta se află printre puținele din lume. Este necesar să precizăm că aparatele expuse nu formează o colecție de instrumente muzicale, cum greșit se consideră uneori; ar putea fi denumită mai curînd o colecție de *aparate sau automate muzicale*. După cum se știe, muzee celebre de instrumente muzicale se află în multe orașe ale lumii, însă colecții dezvoltate pe o asemenea tematică se întîlnesc foarte rar și mai ales aparținînd unor particulari (Paris, Praga, Roma, Varșovia).

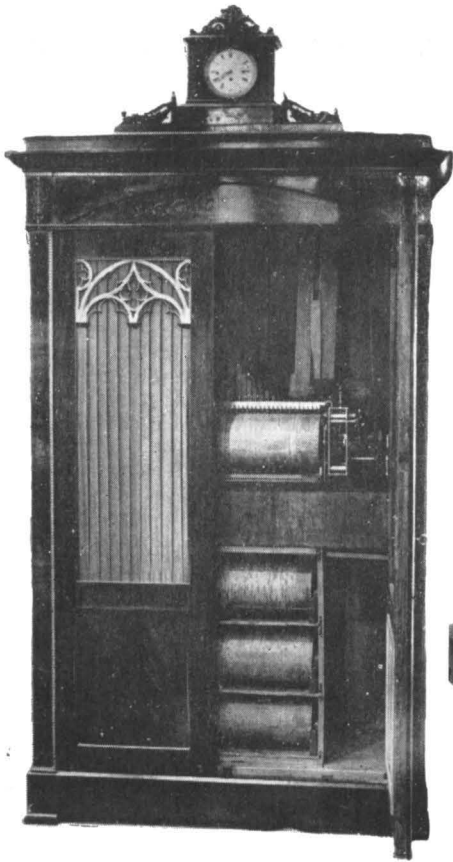
Aparatele expuse aici, adunate de pe tot cuprinsul țării, împletește ingeniozitatea tehnică cu arta de construcție, îmbină cuceririle tehnicii cu muzica și poezia, dînd totodată posibilitatea vizitatorului să parcurgă istoria automatizării aparatelor muzicale cu comandă după program. O mare parte din aceste aparate cuprind în repertoriul lor înregistrări de melodii specifice românești ceea ce dovedește că ele au fost executate la comandă, de către firmele constructoare respective; argument care atestă receptivitatea înaintașilor noștri față de noutățile tehnice ale vremii.

Tematica secției a fost astfel concepută încît să poată fi urmărită cu ușurință și de vizitatorul izolat. Astfel, la începutul fiecărei grupe de aparate care se bazează pe un anumit principiu de funcționare este expus cite un panou cu un text dezvoltat cuprinzînd denumirea aparatelor din grupa respectivă, istoricul lor și cîteva date privind construcția și funcționarea.

În prima sală sînt prezentate predecesoarele automatelor muzicale (*harpa eoliană* și *viola*) și aparatele cu înregistrare pe cilindru cu știfturi al căror prim martor ca vechime este *carilonul*, care datează din secolul al XIV-lea, fiind originar din Franța și Țările de Jos. Carilonul este reprezentat pe un panou, cu ajutorul fotocopiilor, care redau principiul de funcționare și unicul carilon din țara noastră, instalat în turnul Palatului culturii din Iași, în anul 1925.

Din aceeași categorie cu carilonul fac parte elegantele *culii muzicale*, de diferite construcții, fabricate în secolul trecut (primele exemplare din lume s-au construit în sec. al XVIII-lea în Elveția), care impresionează prin diversitatea melodiilor redate, cuprinzînd un repertoriu din cele mai frumoase bucăți muzicale din opere, operete sau cîntece populare românești. *Țambalul mecanic* și *orga Barbarie* urmate de tonomatul secolului trecut — *orchestronul cu tambur cu știfturi* — prezentat în trei variante, fiecare în parte fiind unicat în colecție — întregesc grupa aparatelor cu tambur cu știfturi.

În sala următoare, *aristioanele* care-și trag originea din Franța secolului al XVIII-lea și *symfonioanele* inventate în Germania în secolul trecut, atrag atenția atît prin forma lor de prezentare, cit și prin muzica deosebit de plăcut redată; la acestea înregistrarea este făcută pe discuri din carton sau din metal, perforate.

Urmează în continuare sala *pianelor mecanice* și a *pianolelor*, care datează unele de la sfârșitul secolului trecut, altele de la începutul secolului nostru. Înregistrările pe benzi perforate, redade cu ajutorul pianolelor (inventate în 1897 în S.U.A.) cuprind bucăți dintre cele mai alese din muzica simfonică și de operetă. Diversitatea bucăților muzicale cuprinse în repertoriul acestor aparate poate fi constatată „pe viu”, consultând gama celor peste 100 benzi perforate expuse, care reprezintă doar un sfert din totalul colecției de acest gen. Grupa aparatelor cu înregistrare pe benzi perforate, se continuă și în sala următoare unde sînt expuse : un *orchestron* cu șase instrumente de percuție (pian, xilofon metalic, xilofon de lemn, tobă mare, tobă mică și triunghi), o *pianolă combinată* (pianola este înglobată în corpul pianinei), ambele acționate electric, diapozitivul orchestronului cu bandă perforată și instrumente de suflat, de la Muzeul Peleş, precum și vitrine cu mostre de înregistrare.

În ultima sală este marcată etapa decisivă din evoluția mijloacelor de înregistrare-redare a sunetului, etapă care pornește de la impresionanta invenție a lui Edison — înregistrarea vorbirii, realizată cu ajutorul *fonografului*, în 1877. Diferitele variante de fonograf (Edison și Pathée), completate de succesoarele acestora — *gramofoanele* și *patefoanele* — vin în contrast direct cu replica lor modernă — *pickupul stereofonic*.

Procedee mai moderne și mai eficiente de înregistrare — redare sonoră — înregistrarea optică (pe film) și magnetică — completează în final gama acestor aparate. Din grafică se poate vedea cum arăta primul magnetofon din lume — *telegrafonul* — inventat de inginerul danez Poulsen, în 1900, electrografonul inginerului român Mănciulescu — o altă variantă de magnetofon mai perfecționat — precum și schemele de principiu privind funcționarea magnetofonului, sau procedeele de înregistrare-redare pe peliculă cinematografică. Alături de panourile de grafică, care explică teoretic procedeele moderne de înregistrare-redare, se pot vedea în stare de funcționare : un aparat de proiecție cinematografică, „T-16”, un magnetofon cu tuburi electronice și altul miniatural, cu tranzistori.

Înregistrarea-redarea sunetului este primul domeniu al tehnicii în care s-a aplicat programarea. Pentru a ilustra acest fapt, la sfârșitul fiecărui capitol este expus cite un panou cu fotocopii care arată prioritatea acestei automatizări în domeniul înregistrării-redării sunetului, precum și analogia de formă care există între înregistrările muzicale și înregistrările diferitelor operații pe care trebuie să le execute anumite mașini-unelte automate.

Grădinile zoologice, pentru a-și îndeplini menirea de muzee vii în aer liber, așa cum a fost și în intenția legiuitorului când le-a încadrat ca „servicii de răspîndirea culturii, științei și artei”*, trebuie să îndeplinească anumite condiții și anume :

— să dispună de o gamă variată de specii de animale, ținute în condiții optime de viață, în a căror expunere să se adopte principiile cele mai moderne ;

— să contribuie la educația științifică și estetică a maselor ;

— să efectueze cercetări proprii asupra speciilor ținute în captivitate, cu implicații în biologie, medicină etc. ;

— să ajute procesul de învățămînt ;

— să contribuie la acțiunea de ocrotire a naturii ;

— să trezească în conștiința oamenilor dragostea față de animale.

După cum se observă, o grădină zoologică, deși cu specific aparte, are aceeași gamă de preocupări ca orice instituție muzeală concurînd la educația științifică, estetică și cultural-educativă a maselor.

Experiența de pînă acum ne-a demonstrat că aceste instituții ridică probleme extrem de dificile, începînd cu locul de amplasare, cu amenajările care se cer, cu hrana ce trebuie administrată diverselor specii de animale ținute în captivitate, cu măsurile de profilaxie etc. O grădină zoologică, în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu este un loc de „agrement”, ci rezultanta unor studii îndelungate și a unor mari investiții. Încă din 1935, cu ocazia unei conferințe radiodifuzate despre viitoarea grădină zoologică, eminentul naturalist român Grigore Antipa spunea : „*Trebuie să fim bine lămuriți de la început asupra problemelor științifice, tehnice și financiare ce avem a le rezolva... Fără a proceda astfel, Municipiul ar risca a se vedea expus la mari cheltuieli de investiții neprevăzute și la cheltuieli de întreținere pe care cu greu le va putea suporta*”, pentru ca în final să accentueze „... importanța grădinilor zoologice nu este numai științifică, culturală și educativă, ci și economică și socială”.

De asemenea, în 1932, cunoscutul naturalist român R. Călinescu insista asupra locului grădinilor zoologice printre instituțiile de cercetare în domeniul biologiei, zootehniei, parazitologiei și a medicinei veterinare. Iar de atunci, importanța și numărul grădinilor zoologice pe plan mondial au crescut de zeci de ori.

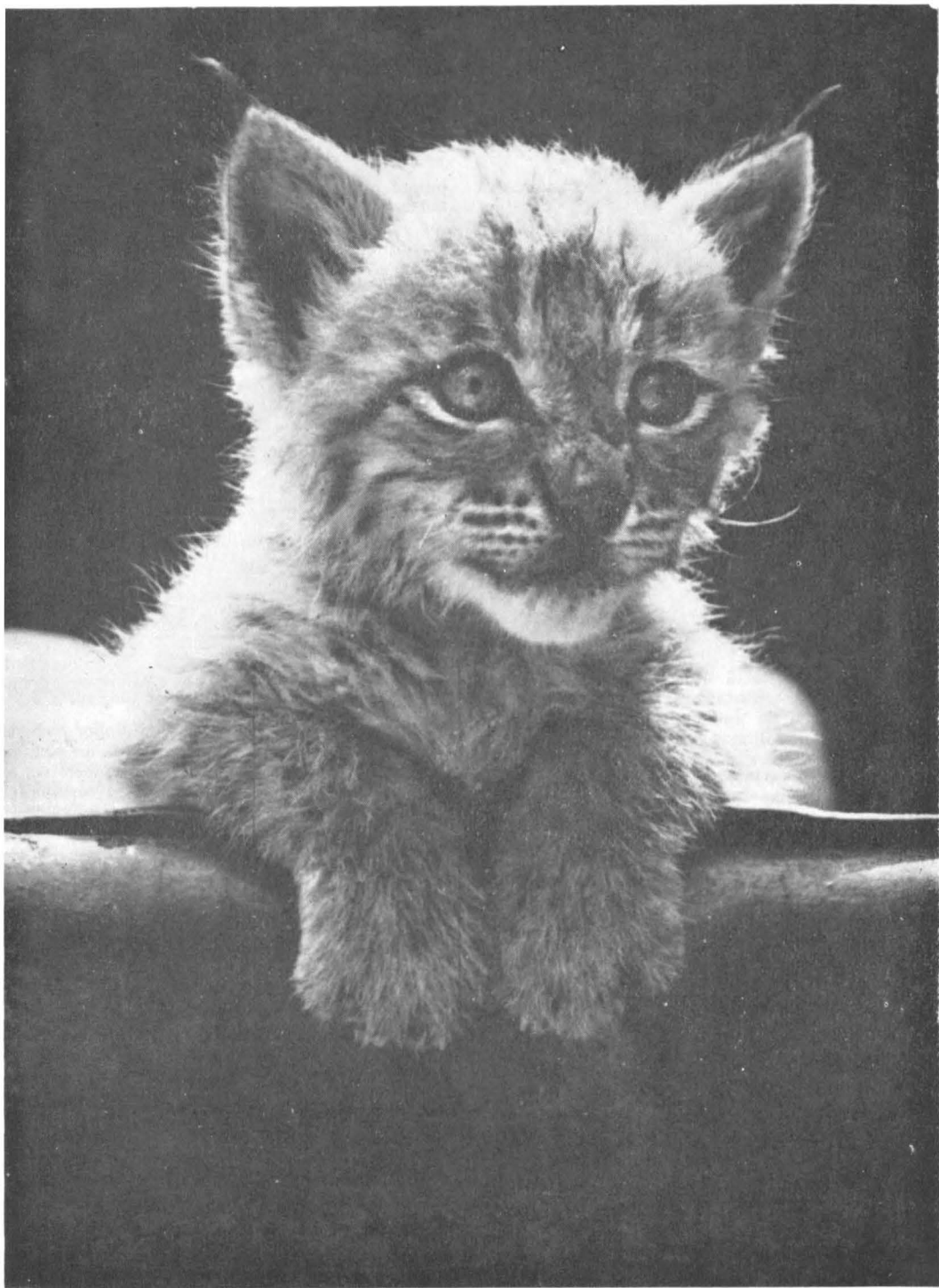
Cele peste 20 grădini sau colțuri zoologice din țara noastră, mai vechi sau mai noi, îndeplinesc

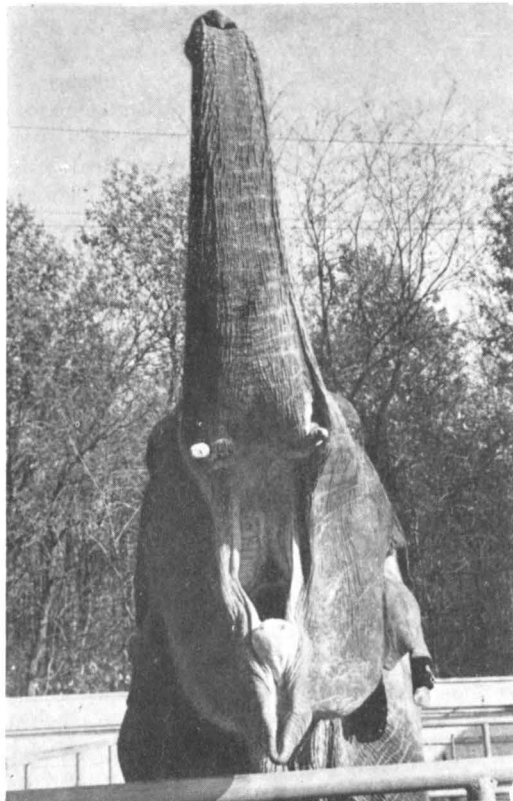
numai în mică măsură condițiile cerute. Însăși dependența lor de secțiile de gospodărie comunală din cadrul consiliilor populare, pe considerentul că se obțin mai ușor unele materiale și stocuri de furaje și alimente, ni se pare inadecvată, deoarece nu s-a ținut cont și de menirea lor ca instituții cultural-educative de masă. Nu este totul să menții în captivitate un animal, ci să-i crezi asemenea condiții, încît el să se dezvolte normal în noile condiții de mediu.

Nu sîntem împotriva cuștilor și a țarcurilor, dar folosirea acestora trebuie făcută numai în cazuri extreme, cînd nu există altă soluție. În aceste cazuri trebuie acordată atenție deosebită laturii estetice și igienice a construcției. Ideal ar fi ca animalul să beneficieze de spații largi, să se poată mișca în voie, iar delimitarea dintre el și vizitator să fie făcută cu ajutorul șanțurilor și a apei. De fapt, apa este un element absolut indispensabil în cadrul unei grădini zoologice, deoarece cu ajutorul ei se face curățenia zilnică, se îndepărtează deșeurile și unele resturi alimentare, se menține umiditatea propice pentru dezvoltarea vegetației. Fără un debit de apă corespunzător toată bunăvoința personalului de îngrijire pentru menținerea curățeniei nu mai are nici o eficiență.

Un punct nevralgic al tuturor grădinilor zoologice este acela al asistenței medicale. Fără un personal specializat și propriu al instituției respective, nu se poate asigura o asistență medicală corespunzătoare. Pregătirea căpătată în cadrul universității este multilaterală, dar anumite categorii de animale captive au bolile lor specifice, deosebite de cele ale animalelor domestice, ca atare se cer depistate și apoi tratate. Ori, depistarea acestor germei se face după observații și studii îndelungate. Lucrurile se complică și mai mult în cazul animalelor exotice, deoarece acestea sînt uneori purtătoare de germei încă necunoscuți la noi, care cer un tratament și o îngrijire aparte. Formula de a se apela la serviciile medicale veterinare, municipale sau orașenești, nu ni se pare indicată, tocmai din considerentele de mai sus. Sub aparența unor economii, cheltuielile necesitate de înlocuirea animalelor moarte, în special a celor exotice, sînt cu mult mai mari. Chiar și în cazul speciilor indigene (urși, riși, pelican și multe altele), dacă sînt mereu înlocuite, pe măsură ce dispar, se riscă în cele din urmă să se ajungă la sărăcirea bogăției noastre faunistice. În felul acesta ne îndepărtăm de la unul din țelurile pentru care au fost create aceste instituții, pe lângă acela de a prezenta fauna, acela de a ocroti, de a o salva de la dispariție. Ţelul final spre care trebuie să tindem este acela de a crea asemenea condiții animalelor, încît să se simtă bine în

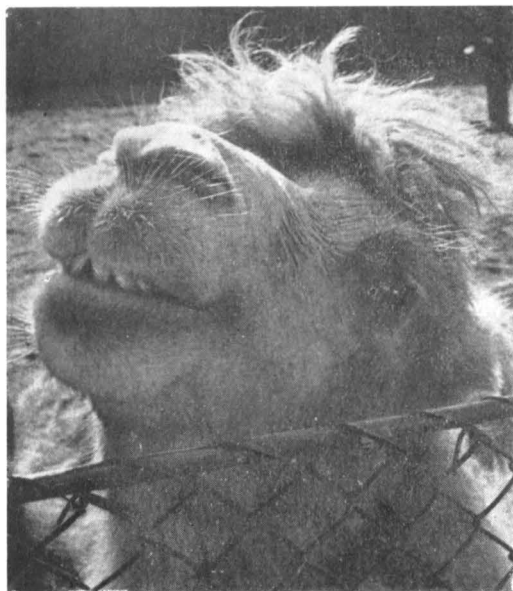
* H.C.M. 352/1971. Grupa principală 878 „Serviciul de răspîndirea culturii, științei și artei”.

Elefantul „Gala”, cerind mâncare

◀ Pui de ris crescut în Grădina zoologică Băneasa
Cap de cămilă

captivitate, chiar să se și reproducă (cum se întâmplă la Zoo Băneasa cu leii, tigrii, panterele, rișii, numeroase păsări etc.) Mândria fiecărei grădini zoologice constă în faptul de a avea cât mai multe specii, care se înmulțesc în noile condiții create.

Alegerea personalului care deservește o grădină zoologică, începând de la conducere și terminând cu paza, necesită o mare atenție ; acesta trebuie să aibă o pregătire corespunzătoare, să stăpânească problemele specifice instituției respective. Baza specializării se formează pe băncile facultăților, dar cunoștințele specifice se dobândesc cu timpul în procesul muncii. Acest vast cîmp de experiență, care este grădina zoologică, oferă posibilități excepționale de cercetare științifică în domeniul ecologiei, etologiei, parazitologiei, atât la speciile autohtone, cât și la cele exotice. Din aceste observații directe și apoi din studii de laborator, au fost trase concluzii folositoare multora care pornesc de acum la organizarea grădinilor zoologice. Această experiență acumulată în decursul timpului trebuie să fie un îndreptar pentru toate cadrele de specialitate sau tehnice de specialitate din aceste instituții. Se vor elimina astfel unele inadvertențe din hrănirea și tratarea animalelor captive.

Mai trebuie să știm încă un fapt de cea mai mare importanță. O grădină zoologică poate transmite în exterior, dacă nu se iau măsuri de precauție, o serie întreagă de microbi — ai tuberculozei aviare, ai ornitozelor, ai enteritelor etc. sau alții încă necunoscuți de medicina umană. De aici necesitatea generalizării introducerii filtrului igienic — haine de protecție, baie zilnică și o dezinfectare adecvată — pentru a împiedica transportarea și răspîndirea acestor germeni nocivi și eliminarea la timp a animalelor bolnave incurabil.

Ținem să subliniem de asemenea rolul cultural-educativ pe care trebuie să-l aibă aceste instituții. Pe lângă observarea directă a animalelor, a mediului lor de viață (în anumite cazuri), vizitatorul mai capătă o serie de cunoștințe din tăblițele indicatoare din dreptul fiecărui animal, unde găsește denumirea lui — în limbaj științific și popular — aria de răspîndire și citeva date despre biologia lui. Cunoștințele ar mai putea fi îmbogățite, dacă s-ar folosi cu mai mare încredere stațiile de radioficare locale, la care să fie transmise (în afară de muzică) notiuni mai puțin cunoscute din biologia unor specii.

Dragostea față de animale mai poate fi trezită și printr-o gamă variată de materiale de popularizare : cărți poștale, ilustrate, seturi de diapozitive, pliante, ghiduri, broșuri de popularizare etc., precum și prin vânzarea de specii care se pretează la condițiile de captivitate, ca și hrană pentru ele.

În acest fel grădinile noastre zoologice, mai recente sau mai vechi, pot deveni într-adevăr „rentabile” pe plan cultural-educativ. De aceea, cu atât mai necesară apare intrarea lor în marea familie a muzeelor, unde sînt de mult incluse cele mai multe grădini zoologice din lume.

În cele de mai sus au fost expuse doar citeva idei în ceea ce privește rolul grădinilor zoologice și menirea lor în viața socială.

UN EXEMPLAR DE *SOMATERIA MOLLISSIMA* L. (AVES), SPECIE RARĂ ÎN MUZEELE ROMÂNIEI

Victor CIOCHIA,
Ionică BOGHEZ

Cercetări deosebite asupra acestei specii la noi în țară nu s-au făcut, deoarece este o specie arctică, ce ajunge în zonele interioare ale Europei — mai ales în cele centrale și sudice — foarte rar. La noi se poate categorisi între speciile foarte rare, ca apariții accidentale.

La 25 ianuarie 1972, pe lacul crescătoriei de crap de pe fondul de vânătoare Sinpetru (Brașov) al Facultății de silvicultură, din apropierea Oltului, a fost observat și colectat un exemplar femel de *Somateria mollissima* L. (eider) în timp ce se odihnea pe luciul apei (leg. Ionaș Sabin). Exemplarul este preparat sub formă de balg și se află în colecția de la Facultatea de silvicultură Brașov.

Culoarea penajului corespunde cu descrierea dată în literatura de specialitate. Remarcăm faptul că oglinda de pe aripi este mult redusă, reprezentată numai de o dungă albă, asemănătoare cu cea descrisă de Homei (1966) la exemplarul capturat pe Dunăre.

Dimensiuni : lungimea aripei — 279 mm ; lungimea cozii — 84 mm ; lungimea tarsului — 47 mm ; lungimea ciocului — 79 mm.

Până în prezent, la noi în țară această specie a fost citată de la Cisnădioara (jud. Sibiu), de pe apa Cibinului, unde a fost colectat un exemplar de către J. Gromer, în toamna anului 1905. Acest exemplar se află în colecția Muzeului Brukenthal, secția de Șt. naturale (Kamner, 1920). Citarea celui de al doilea exemplar se datorește lui Homei V. (1966), bazându-se pe un exemplar femel pe care l-a capturat în 11 decembrie 1965 pe Dunăre între Brăila și Galați. Exemplarul se află în colecția Muzeului de istorie naturală „Gr. Antipa” din București. Cu exemplarul pe care-l cităm în prezenta notă, numărul eiderilor colectați pe teritoriul țării noastre se ridică la 3 exemplare (ne referim numai la ce este citat în literatura de specialitate).

Eiderul este o specie arctică, care preferă coastele mărilor în apropierea cărora se găsesc diferite

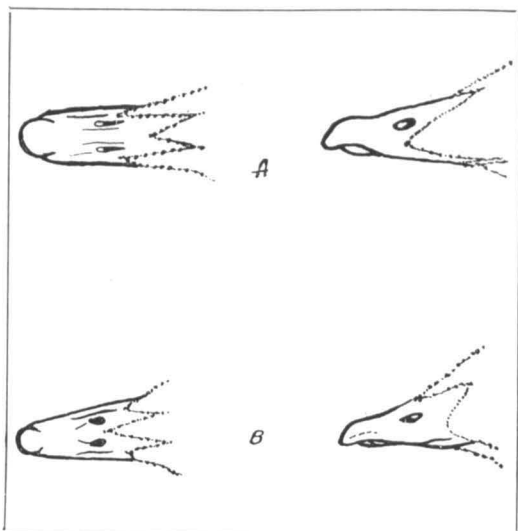
insule mici sau recifi. În afara perioadei de clocit, preferă locurile adăpostite din apropierea coastei sau locurile de vărsare a riurilor și fluviilor, unde poate găsi multă hrană. Clocește în colonii preferând plajele joase adăpostite, insulele din fiorduri cu malurile joase sau uneori chiar malurile joase ale unor lacuri interioare.

Grupările mari de eider se întâlnesc întotdeauna în mările nordului, pe apele unde se află bancuri de scoici. Literatura menționează că se scufundă pînă la 2 m adîncime pentru a căuta hrană.

Referitor la felul cum clocește, Yeatman (1971) menționează că este o pasăre nesperioasă, care preferă să clocească adesea în apropierea așezărilor omenești. Așa se explică faptul că numeric această specie s-a împuținat. Localnicii îi culegeau ouăle și fulgii din cuib. Din cîte se pare, cu toate măsurile de ocrotire care sînt luate, se mai practică această îndeletnicire.

Pentru a înțelege peregrinările pe care le fac eiderii, amintim faptul că masculii ajung la maturitate sexuală la 34 de luni, iar femelele la 24 de luni. În această perioadă a maturizării, puține sînt exemplarele care vizitează coloniile de clocit în perioada reproducerii. Tineretul își petrece vara mai spre sud, în marea Nordului, marea Baltică și chiar pe marea Mediterană sau coastele Atlanticului. În marea Mediterană s-au întîlnit exemplare izolate sau grupuri mici chiar în timpul verii.

Se remarcă faptul că hrana preferată este numai cea animală din apele de coastă predominînd moluștele într-o proporție de 30—60% (*Mytilus edulis*). Este interesant faptul că păsările tinere preferă *Littorina littorea*. S-au mai găsit în conținuturile stomacale diferite specii de crabii, Lepadidae, Amphipodae, Isopodae, diferite specii de arici, stele de mare, viermi și numai într-un număr foarte redus insecte. Peștii ocupă un loc foarte neînsemnat, fiind prinși numai în cazuri extreme, cînd hrana preferată lipsește cu desăvîrșire. Dintre plante preferă numai fructele de *Empetrum nigrum*. Este

Cloclul văzut dorsal și lateral de la *Somateria mollissima* L. (A) și *Somateria spectabilis* L. (B)

interesant faptul că semințele și fructele de plante, ca și insectele sînt mincate numai de femele în timpul clocitului.

Bauer și Blotzheim (1969) menționează faptul că bobocii de eider în marea Albă și marea Barentș pînă la vîrsta de 14 zile se hrănesc în mod deosebit cu specii de *Littorina*.

În captivitate eiderii pot fi hrăniți și cu pui de curînd eclozați de găinușă de baltă, precum și cu vrăbii moarte.

Referindu-ne la modul cum ar fi putut ajunge la noi această specie, presupunem că diferiții curenți de aer sau asocierea vremelnică cu alte specii de rațe ce vin înspre sud în căutarea unor locuri pentru iernat au determinat coborîrea spre sud-estul Europei a acestui exemplar, precum și a celorlalte care au fost întîlnite pînă acum. În Austria, Cehoslovacia și Ungaria această specie este semnalată tot ca raritate (Bauer et Blotzheim, 1969).

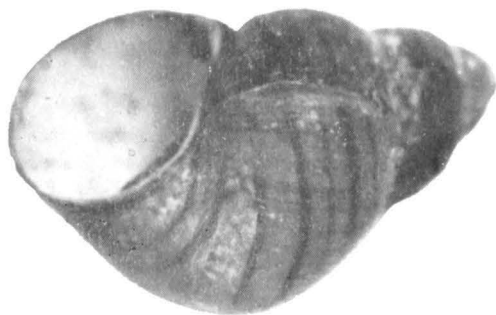
BIBLIOGRAFIE

- BAUER M. K., G. N. U. BLOTZHEIM, 1969, *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, Bd. 3 (Anseriformes), 2 Teil, p. 167—205, Ed. Akad. Verlagsgesell Frankfurt pe Main.
- HOMEI, V., 1966, *Somateria mollissima* L., în *apele interioare ale României*, „Rev. muz.”. (C.C.C.A.), nr. 3, p. 253, București.
- KAMNER, A., 1920/21, *Eine Eiderente in Siebenbürgen (Mittellungen)*, Verh. Mitt. Sieb. Naturwiss. zu Hermannstadt. 70/71, p. 21—22, Sibiu.
- MAKATSCH, H., 1969, *Wir Bestimmen die Vögel Europas*, p. 194, Naumann Verlag, Berlin.

- PETERSON, R., MOUNTFORT G., P. A. D. HOLLON, 1967, *Guide des Oiseaux d'Europe* (ediția IV-a a versiunii franceze), p. 71, Delachaux et Niestle, Neuchâtel.
- VASILIU, G. V., ȘOVA, C., 1968, *Fauna Vertebratică României (INDEX)*, „Stud. Com. Muz. șt. nat. Bacău”, part. II, p. 118, Bacău.
- VOOUS, K. H., 1960, *Atlas of European Birds*, p. 44—45, Nelson, Amsterdam.
- YEATMAN, L. J., 1971, *Histoire des oiseaux d'Europe*, p. 134, Ed. Bordas—Sécouverte, Paris—Montréal.

RARITĂȚI ȘI ENDEMISME DIN COLECȚIA MALACOLOGICĂ A MUZEULUI DE ȘTIINȚELE
NATURII DIN PLOIEȘTI

Zoe STOICESCU-APOSTOLACHE

Filopaludina bengalensis

Muzeul de științele naturii din Ploiești a inițiat colecționarea moluștelor, începând cu bivalve și gasteropode marine, încă din anul 1957. De atunci și până în prezent colecția s-a îmbogățit simțitor, atât prin colectarea moluștelor din diferite biotopuri cât și prin achiziții sau donații.

În prezent, colecția numără circa 5 000 de exemplare de moluște, aparținând la 318 specii din fauna indigenă și exotică.

În cele ce urmează vom enumera speciile de interes deosebit, semnalând pentru fiecare poziție sistematică și locul de proveniență.

A. Moluște indigene

Gasteropoda Pulmonata

1. Subfamilia Alopiinae

2. Fam. Clausillidae

3. Ord. Stylommatophora A. Schmidt 1855

Menționăm că întregul grup (subfamilia) constituie un endemism pentru Carpați, întinzându-și arealul și în Peninsula Balcanică. Genul *Alopia*

este un gen al familiei Clausillidae cu totul particular și cuprinde numeroase specii cu multe variații, dintre care în colecția noastră sînt prezente :

- *Alopia helenae* R. Kim (Valea Stinei)
- *Alopia lactea* Blz (Jepi)
- *Alopia regalis* M. Blz (Jepi, Tesla)
- *Alopia nixa* Kim. (Muntele Roșu)
- *Alopia canescens* Charp. (Tigăile Mici)
- *Alopia livida* Menke (Lacul Sf. Ana, Muntele Roșu, Bucegi)
- *Alopia straminicollis* Charp (Bucegi, Peștera Ialomiței)
- *Alopia fussia* Blz. (Valea Dîmbovicioarei)
- *Alopia ciucasiana* Grossu (Valea Stinei)

Tot din subfamilia Alopiinae avem reprezentat în colecție și cel de al doilea gen existent în fauna țării, și anume *Herilla* Hect Adams 1855, prin

specia *Herilla dacica*, Pfeifer-endemică pentru Banat.

Subclasa Pulmonate, ord. Stylomatophora, familia Daudebardiidae cuprinde animale legate mai ales de regiunile sudice mai călduroase (din Azore pînă în Caucaz). Din familia menționată, în fauna țării nu este cunoscut decît genul *Daudebardia* cu mai multe specii răspindite mai ales în zonele montane. În colecție dispunem de specia endemică *Daudebardia dacica* Grossu 1969 colectată atît din Bucegi, cit și din complexul montan Ciucaș-Zăganu.

Suprafamilia Helicea

Familia Helicidae

Subfamilia Helicodontinae

Genul Helicodonta Fer 1826

P. Hesse consideră genul din țara noastră ca un gen aparte, *Soosia*, endemic pentru fauna țării.

În fauna României este menționată o singură specie *Helicodonta diodonta* Muhlfield 1835 (= *Soosia diodonta* Thile). Exemplarele din colecția muzeului provin din pădurea Prahova, stațiune nou semnalată.

Subfamilia Hygrominae

Genul Zenobiella Gude et B. B. Woodward 1921

Zenobiella vicina Rossm 1842 a fost colectată de noi în Bucegi, deși are arealul în Carpații Cehoslovaciei și Iugoslaviei

Genul Helicigona (Fer) Risso 1826

Subgenul Dobracia Brussa

Este un subgen izolat ca repartiție, reprezentat cu o singură specie, foarte rară astăzi numai în Transilvania și Banat. În interglaciari, arealul ei se întindea spre vest prin Moravia, Silezia, Austria inferioară, Turingia.

Colecția malacologică a muzeului posedă cîteva exemplare din specia *Chilostoma (Dobracia) banaticum* Rossm 1838, colectată din Bucegi (Poiana Stinei, Sfînta Ana).

Genul Campylaea Beck 1837

Campylaea (Campylaea) trizona (Zgl.) Rossm 1837.

Este specie endemică pentru Banat, răspîdită mai ales pe Valea Cernei și la Băile Herculane. Exemplarele din colecție sînt colectate de pe Valea Cernei.

Subclasa Prosobranchia.

Ord. Archaeogastropoda

Suprafamilia Neritacea

Familia Neritidae

Genul Theodoxus Mentfort 1810

În colecție avem următoarele specii :

Theodoxus fluviatilis Linne, 1758 (colectată de la Mangalia)

Theodoxus danubialis C. Pfeiffer 1828 (exemplarele noastre provin din zona de pe teritoriul maghiar al Dunării (Budapesta).

Theodoxus transversalis C. Pfeiffer 1828 (colectată din Dunăre, la Porțile de Fier).

Suprafamilia Rissoacea

Familia Micromelaniidae

Subfamilia Cenocaspiinae

Genul Clessiniola Lindhelm 1924

Clessiniola variabilis Eichward, 1841 (colectată din lacul Razelm)

Suprafamilia Ceritiacea

Familia Melaniidae

Subfamilia Melanopsinae

Genul Melanopsis Ferussac 1823

Specia *Melanopsis parreyssi* Muhlfield este o specie relictă, care nu se găsește astăzi în fauna țării decît în apele lacului Peța de lângă Oradea, de unde provin și exemplarele din colecție.

Subfamilia Amphimelaninae

Genul Amphimelania P. Fotischer 1885

Amphimelania holandri Fer. 1823 este o specie endemică pentru Banat, unde populează apele unor riuri. Exemplarele din colecție sînt colectate din riul Nera.

Clasa Bivalvia

Ord. Taxodonta Neumayr 1883

Subordinul Pseudotenedonta Deschasseaux 1943

Subfamilia Arceacea

Familia Arcidae

Genul Arca Linne 1758

Specia *Arca (Arcepsis) lactea* Linne 1767

Specie marină, răspîdită în Oceanul Atlantic, Marea Mediterană și destul de rar întilnită în Marea Neagră. Exemplarul de care dispunem în colecție provine din Marea Neagră.

Ordinul Dysodonta Neumayr 1883

Suprafamilia Mytilacea

Familia Mytilidae Lamarck 1819

Genul Modiolus Lam. 1799

Modiolus phaseolinus Philippi 1836, colectat în Marea Neagră.

B. Moluște exotice

Colecția de moluște exotice care însumează un număr de 135 specii de Bivalve și Gasteropode, cuprinde și unele piese de o deosebită importanță teoretică sau sînt rarități, avînd areale de răspîndire restrinse.

Considerăm că cea mai importantă piesă din punct de vedere filogenetic este exemplarul provenit din Brazilia, aparținînd genului *Chiton* Linee. Ca poziție sistematică genul și specia amintită se încadrează astfel :

Clasa Gastropoda

Subclasa Prosobranchiata

Ordinul Diotocarce

Familia Chitenidae

Subfamilia Chitoninae

Genul *Chiton* *Chiton* oliaceus Spingler

Animalele din acest grup prezintă încă unele trăsături primitive în structura lor (nu au cochilie, sistemul nervos este format din cordoane laterale). Partea dorsală a corpului este prevăzută cu plăci calcaroase ce se acoperă mai mult sau mai puțin între ele. În canalul acoperit de manta se găsesc mai multe perechi de branhii.

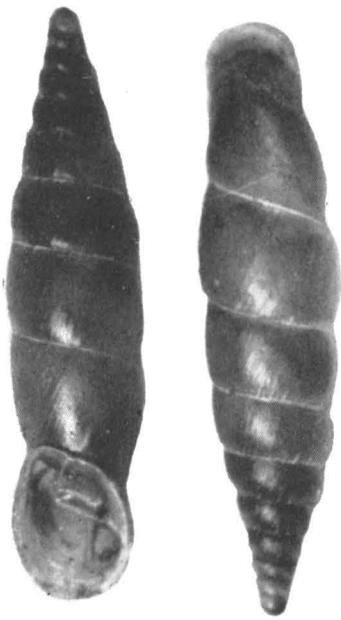
Piesa aparținînd colecției malacologice a muzeului nostru prezintă următoarele caractere morfobiometrice :

— lungime : 23 mm

— lățime : 17,5 mm

— plăci calcaroase : 8

Clasa Gasteropoda

Herilla dacica L. Pf.

Subclasa Pulmonata
 Ordinul Basommatophora
 Familia Elobiidae
 Subfamilia Elobiinae
 Genul *Ellobium* (Bolten) Roding 1798
Ellobium auris-nidae Linne (Thailanda) 1962
 Ordinul Stylommatophora A. Schmidt
 Suprafamilia Achatinacea
 Familia Achatinidae
 Genul *Limicolaria* Schumacher 1817

Ensis siliqua L.

Limicolaria flammea Martens (colectată din Nigeria)

Familia Fruticicolidae
 Subfamilia Epophragmophorinae
 Genul *Cepolis* Monfort 1810
Cepolis cesticulatus Gund (colectat : Cuba)
 Subclasa Prosobranchia
 Ordinul Mesagastropoda
 Familia Viviparinae
 Subfamilia Viviparinae
 Genul *Filopaludina*
Filopaludina bengalensis polygramena Martens.
 (Colectată : Thailanda)
Egriestia trochoides — Martens (colectată : Thailanda)

Mekongia swainsoni tamarcki Deshayes (colectată : Thailanda)
 Subfamilia Cerithiacea
 Familia Malaniidae
 Subfamilia Melaniidae
 Genul *Stenomelania brunescens Tryon* (colectată : Thailanda)

Familia Columbelloidae
Columbella rustica Lam (colectată : Lybia)
 Familia Olividae
 Subfamilia Olivinae
 Genul *Oliva* Bruguiere 1789
Olivia sayana Ravena (colectată : Florida)

Familia Bulimulidae
 Subfamilia Bulimulinae
Neopetraeus lobbi Reeve (colectat : Perju)
 Clasa Bivalvia
 Ordinul Heterodonta
 Subordinul Adapedonta
 Familia Soleniidae
 Genul *Ensis* Schumacher 1817

Ensis siliqua Linne (colectat : Belgia — M. Mediterană)

Am socotit utilă prezentarea speciilor de interes științific și muzeografic din colecția malacologică a Muzeului de științele naturii din Ploiești pentru informarea specialiștilor și a muzeografilor din muze, interesați în elaborarea unor studii sau schimburi de materiale.

Din materialul prezentat rezultă că posedăm în colecție un număr de 22 rarități din fauna țării și 12 specii rare din fauna de moluște exotice.

BIBLIOGRAFIE

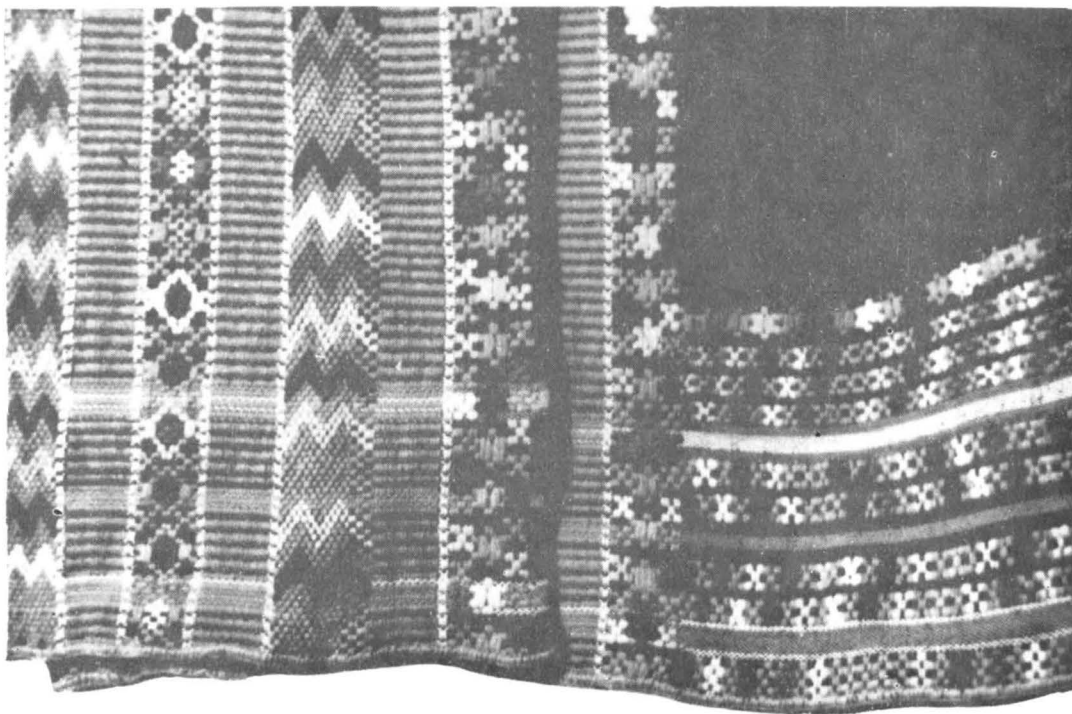
- BĂNĂRESCU P., *Principii și probleme de zoogeografie*, Ed. Academiei, 1970.
 CĂLINESCU RAUL, *Biogeografia României*, Editura științifică, 1969.
 GRASSE P., PRIRON, TUZET, *O zoologie*, Ed. Paris, 1961.
 GROSSU AL., „Fauna R.P.R.”, *Molusca-gastr. Pulmonata* vol. III, fasc. 1, Ed. Academiei R.P.R., 1955.
 GROSSU AL., „Fauna R.P.R.”, *Molusca* vol. III fasc. 2, *Prosobr. și opisthobranchia*, Ed. Academiei, București, 1956.
 GROSSU AL., „Fauna R.P.R.”, *Molusca* vol. III, fasc. 3, (*Bivalvia*), Editura Academiei, Buc., 1962.
 GROSSU AL., STOICESCU ZOE, *Compoziția și caracterizarea gastropodelor din județul Prahova*, „Comunicări și referate” — Muzeul Ploiești, 1972.
 IONESCU M. A. *Cîteva animale rare din Fauna României*, „Bul. Soc. Nat. din România”, 1933.
 RADU V. Gh., RADU V.V., *Zoologia nevertebratelor* vol. II, Ed. Didactică și pedagogică, Buc., 1967.

CONTRIBUȚII LA STUDIUL PORTULUI POPULAR DIN MOLDOVA :
ȚOANDRA ȘI PEȘTEMANUL

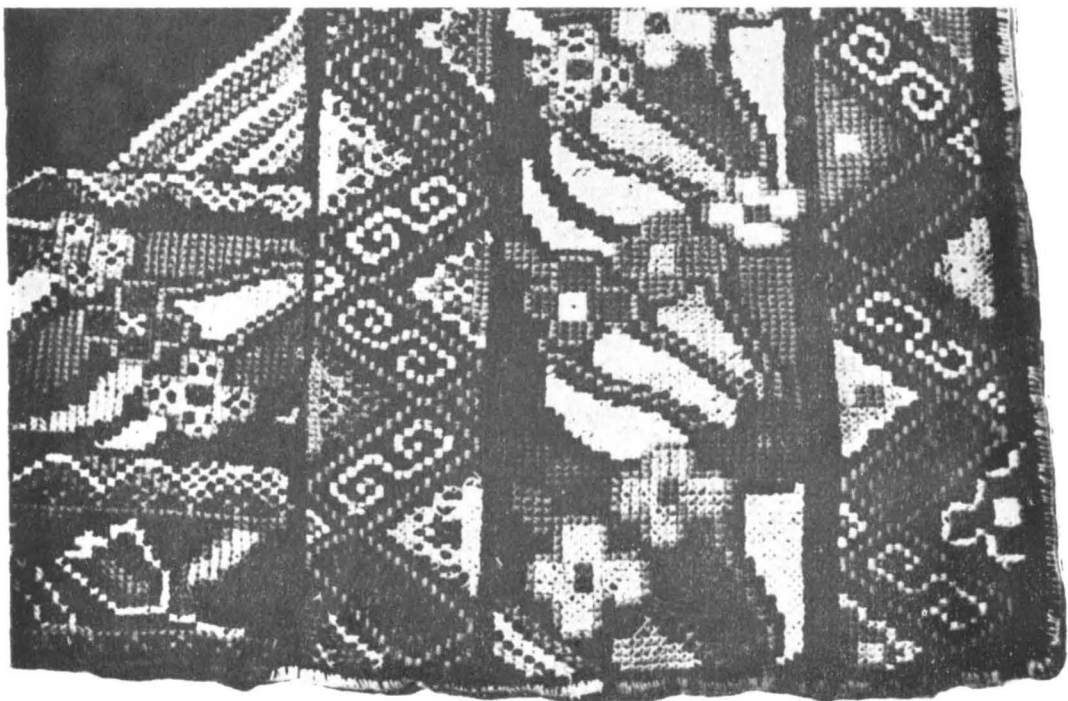
Emilia PAVEL

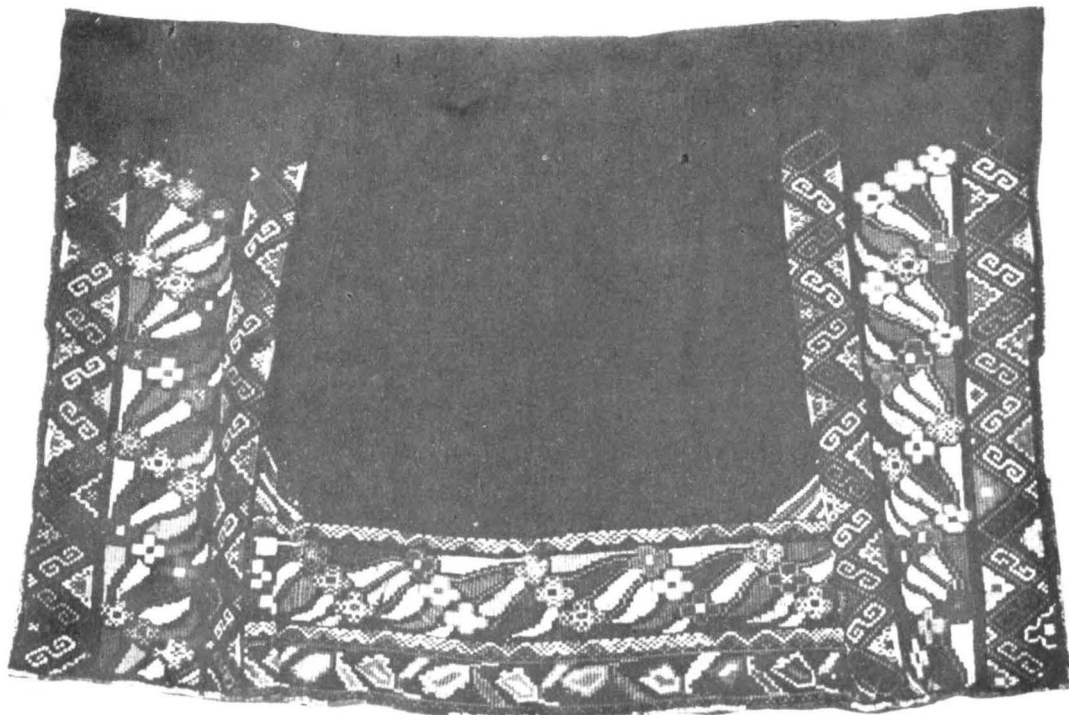
Costum femeiesc din com. Trifești, jud. Neamț

Peșteman, detaliu, comuna Trifești, jud. Neamț
Peșteman, detaliu de ornament, com. Trifești, jud. Neamț

Peșteman ornamentat cu flori cusute, comuna Trifești, jud. Neamț
Peșteman roșu, detaliu, comuna Trifești, jud. Neamț

Peșteman roșu, comuna Trifești, jud. Neamț

Expunerea noastră și-a propus valorificarea unor piese de port popular femeiesc din Moldova, inedite pînă în prezent și anume țoandra și peștemanul¹.

Țoandra sau **țondria** era o piesă de port popular care, ca funcție utilitară, înlocuia catrința, fiind folosită la acoperit corpul de la briu în jos.

Denumirea de țoandră, după etimologie, pare a fi de origine autohtonă, traco-getică.

Țoandrele² erau de culoare bleumarin. Se țeseau în trei ițe din bumbac răsucit, gros, denumit și „bumbac de țoandre”, folosit la urzeală, și din păr de lînă vopsit în rădăcină de „stejie” (ștevie).

La vopsit, lina stătea cca. o săptămînă în apă ca să pătrundă bine vopseaua în lînă și „ca să nu iasă în caz că te apuca ploaia”. Culoarea ce se obținea era bleumarin.

Țesutul se făcea pe spată specială — „spată de țesut țoandre”³. Se urzeau cca. 10 jîrghiute și se nevedea cu „nividitură de țoandre”, specială, în trei ițe, țesătura fiind cu două fețe „în bobite”.

La o țoandră intrau cca. 5 coți de țesătură. Se croia din doi lați cusuți la mijloc, încheiați „pe urechile acului”, de venea „bătătura” (cusătura), „straja” bulbucată, „frumoasă”. Se cosea cu lînă scoasă din țesătură, ca să fie de aceeași culoare.

Cînd se îmbrăca, se îndoaia la briu pe o distanță de cca. 25 cm, iar capetele laterale se terminau în față cu cîte două falduri, ce se suprapuneau, partea dreaptă fiind deasupra.

¹ Piese de port popular femeiesc descoperite în zona Neamț, satele Miron Costin și Brănișteni, comuna Trifești, aflate în prezent în colecția Muzeului etnografic al Moldovei—Iasi.

² Inf. Ortansa Toader Furdul, 63 ani, satul Miron Costin, comuna Trifești, jud. Neamț; inf. Maria Ignat, 42 ani, satul Miron Costin: „Țoandră moștenire de la mama mea, Zoia Rugină, decedată acum 9 ani, în vîrstă de 73 ani”, piesă achiziționată de Muzeul etnografic al Moldovei—Iasi, inv. nr. 9021.

³ Inf. Olimpia Zamfir, 67 ani, satul Miron Costin, comuna Trifești, jud. Neamț. Muzeul etnografic Iasi a achiziționat țoandre din acel sat, inv. nr. 9028.

Țoandra se purta cu cămașă de lînă țigaie, croită cu mineca din umăr, largă sau creață la mină și cu guler îngust, rotund pe lingă gît, cu poalele cusute de „stan” (cămașă), sau cu cămașa din pinză de bumbac. Atît pinza de lînă țigaie, cît și cea de bumbac se făcea vrîstată cu bumbac saciz, nevedit în cinci ițe sau ridicate cu speteaza. Poalele cămășii se terminau cu cîte 5 cercuri și dantelă croșetată pe margine la poale, care se vedea pe sub țoandră.

La briu se încingeau cu bete înguste de 5—6 cm și lungi de cîte 4—5 m. Betele erau ornamentate cu motive „romburele” din canava colorată, la care predomină culoarea roșie, pe margine avînd mărgelile albe. Se făceau și bete țesute în patru ițe, cu motive „suveicute” sau „tricolor”, de aceeași dimensiune. Se „dădeau” de 5—6 ori în jurul corpului.

Fetele puneau năfrâmi la țoandre, prinse în bete în față și care cădeau în colț. Năfrămile erau din pinză de bumbac cusute cu flori.

La țoandră purtau bondiță națională, denumită „bondiță cu bătăi” (flori), cu prim negru pe margine, iar în picioare ciuboțele „nante” (înalte) și „bunghi”, într-o parte și cu „călcăi nant”, sau „îminei”, bocanci fără toc ce se încheiau cu șnur.

Țoandrele se purtau de către fete și neveste, nevestele fiind acoperite pe cap cu batiste albe în colț și casinci negre, barize sau fișe de borangic.

Peștemanul pînă în prezent a fost semnalat de către specialiști numai în Vlașca. Peștemanul descoperit de noi în Moldova, zona Neamț, este o piesă de port femeiesc, care se deosebește de catrință și țoandră, fiind originală prin țesătura specifică din care se confecționează ca și prin ornamentele ce-l împodobesc.

G. T. Niculescu Varone, într-una din lucrările sale de port popular menționează: „*Fota autentică de Vlașca*⁴ se numește peșteman și se purta

Peșteman așezat cu ornamentele în față, așa cum se poartă

Peșteman din comuna Trifești, jud. Neamț

acum 50 de ani, în 1884'' ; „este de lână neagră (urzeala și bătătura), cu pliuri : încrețită ca fola de Mehedinți și largă de 2 m și jumătate sau trei-patru coși''⁵. Din această descriere deducem că peștemanul se făcea și dintr-o singură bucată de țesătură care acoperea corpul, așa cum l-am întâlnit și noi în Moldova, ca singura deosebire că peștemanul moldovenesc nu era în pliuri ca cel din Vlașca, ci avea numai două cute în față, care mărgineau ornamentul.

Un alt tip de peșteman descoperit în Vlașca a fost descris atât de G. T. Niculescu Varone⁶, cit și de Tancred Bănățeanu⁷, care spune : „Într-una din zonele Munteniei, Vlașca, apare un element mixt de trecere, de interferență între fotă, vîlnic, catrință : peștemanul — o fișie de țesătură care acoperă partea dinapoi pînă în față, acoperind parțial catrința din față. Pare o catrință din spate crescută, lînzind să îmbrace și în față trupul''.

Peștemanul descoperit de noi în zona Neamț este o țesătură care acoperă în întregime corpul, avînd în părțile laterale ornamente mai late decît la poale. Ornamentele laterale mărginite de cite o cută de fiecare parte erau suprapuse, dreapta peste stînga în față.

Peștemanul⁸ din zona Neamț se țesea în două ițe, din lână, păr și canură, spre deosebire de catrință, care se făcea în patru ițe, sau de țoandră, care se țesea în trei ițe cu „nividitură de țoandră'' specială. Lîna se vopsea în aceeași culoare cu țoandra, bleumarin, în rădăcină de ștevie. Mai rar, s-au purtat și peștemane roșii.

Pe părțile laterale și la poale „se ornamentau cu flori'', „se alegeau cu flori'' motive naționale, luate de pe ștergare vechi sau cămăși, motive specifice satului. Ornamentele se alegeau cu canava colorată, la care predomină culoarea roșie, albă, galbenă, albastră, maron, mov, verde etc.

„Cine n-avea la horă peșteman, acum 30—40 de ani, erau pucioase'' (leneșe)⁹. Unele peștemane aveau ornamentele cusute cu aceleași motive. „Am cusut peștemane în fetie, la 16 ani''¹⁰, spune informatoarea. „În sat erau numai citeva fete care coseau peștemane''¹¹.

Cînd se îmbrăca, capetele laterale veneau în față și de unde începeau ornamentele se făcea cite o cută (pliu), pentru a le ușura la mers. Se făcea din 5 m de țesătură, tăiată în doi lați cusuți la mijloc.

Peștemanele ca și țoandrele le purtau fetele și nevestele. La peștemane se foloseau aceleași cămăși, bete sau bondițe ca și la țoandră.

Catrința se folosea numai la lucru. Se făcea din lână neagră țesută în patru ițe, urzeala păr și bătătura cînurică, care rămînea după ce se scotea părul. Se făcea și din lînă de „noaten'' (lînă de culoare maron). Se făcea din 3—4 m țesătură (2 lați cusuți la mijloc). În față se făcea un pliu, cînd se îmbrăca „să poți pași''. La poale făceau dantelă, un fel de ciucuri de lînă roșie executați cu iglița.

Cunoașterea celor două piese de port popular femeiesc, țoandra și peștemanul¹², reprezintă o nouă contribuție la studiul costumului popular din Moldova.

⁹ Inf. Anica Neculai Vizir, 66 ani, com. Trifești—Neamț.

¹⁰ Inf. Eugenia Barcan, 54 ani, satul Brănișteni, com. Trifești—Neamț.

¹¹ Lisaveta Anton, Maria Gonta și Eugenia Barcan coseau peștemane în satele Brănișteni, Miron Costin și Trifești.

¹² Muzeul etnografic Iași are în colecție peștemane din zona Neamț : inv. nr. 9009, peșteman din Trifești—Neamț ; inv. nr. 9025, peșteman roșu din satul Brănișteni, comuna Trifești—Neamț ; inv. nr. 9026, peșteman din satul Miron Costin, comuna Trifești—Neamț.

⁴ G. T. Niculescu Varone, *Portul național românesc*, București, 1933, pag. 70.

⁵ G. T. Niculescu Varone, *op. cit.*, p. 26.

⁶ G. T. Niculescu Varone, *op. cit.*, pag. 70.

⁷ Tancred Bănățeanu, *Portul popular românesc*, București, 1965, p. 63—65.

⁸ Peștemane s-au purtat în satele : Brănișteni, Miron Costin, Trifești și în satul Gidintî de lingă Roman.

Dumitru VACARIU

Teodor T. Burada (1839—1923) s-a născut la Iași, unde și-a desfășurat de altfel cea mai mare parte a activității sale. A învățat la Academia Mihăileană și alte școli din orașul natal, plecând apoi la Paris, unde a studiat dreptul concomitent cu studiile de violină. După ce și-a luat licența în drept la Paris s-a reîntors la Iași, unde a ocupat mai multe funcții în magistratură, părăsite apoi pentru a deveni profesor la Conservatorul din Iași, susținând în același timp numeroase concerte în țară și străinătate.

Pasionat folclorist și etnograf, a întreprins mai multe călătorii prin toate ținuturile locuite de români, fructificându-și impresiile și studiile făcute la fața locului în diverse publicații de un deosebit interes documentar. În anul 1878 a devenit membru al societății literare „Junimea”, iar în anul 1887 membru corespondent al Academiei Române.

Dintre lucrările sale merită menționate almanahurile muzicale pe diverși ani, studiile asupra vieții și obiceiurilor românilor de pretutindeni, cercetări în domeniul folclorului, o importanță remarcabilă prezentând lucrarea „Istoria teatrului în Moldova”, publicată în două volume, în perioada 1915—1922. A compus, de asemenea diverse studii pentru violină și alte lucrări muzicale.

Cărturar de mare prestigiu și unul dintre principalii animatori ai vieții muzicale din patria noastră în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, T. T. Burada și-a fructificat chemările destinului său în realizări de o deosebită importanță și în variate domenii de activitate.

Înflăcărat patriot, îndrăgostit de istoria, cultura și arta acestui neam, pe care l-a slujit cu devotament o perioadă îndelungată, fiul vornicului Tudorache Burada și-a împărțit viața între muzică, folclor, etnografie, istorie dramatică, istoriografie, colecționare de mari valori artistice și spirituale și atâtea alte domenii de interes național.

Călător neobosit și cercetător atent și pasionat al limbii, vieții și obiceiurilor românilor, T.T. Burada a adus o contribuție substanțială în cunoașterea celor mai semnificative aspecte referitoare la unitatea și continuitatea românilor. Nu o dată când s-a reîntors în patrie din Asia Mică, Istria, Dalmația, Croația, Serbia, Bulgaria, Silezia sau din atâtea alte ținuturi unde fusese pentru cercetări dialectale, etnografice sau folclorice, a adus cu sine fii de țărani români pentru a-i învăța în școlile de pe teritoriul patriei noastre.

Concertele pe care le susținea în țară sau peste hotare erau tot atâtea prilejuri de a-și împărți câștigurile realizate cu cei săraci pe care soarta i-i scotea în cale pretutindeni. Dar nu numai mila și compasiunea față de cei nevoiași îi caracterizau sentimentele, ci mai ales participarea activă, sub diverse forme, în toate ocaziile care se iveau pentru glorificarea trecutului acestui popor sau pentru inițierea unor mari acțiuni pe plan național, menite să sprijine dezvoltarea culturii și artei românești.

În voluminoasa colecție de afișe și de alte publicații de epocă din arhiva Muzeului de literatură din Iași, există o bogată documentație privind activitatea concertistică a lui T. T. Burada, participarea sa permanentă la toate evenimentele de mare însemnătate pentru poporul nostru, legătura indisolubilă între omul de artă și cultură cu viața de fiecare zi a poporului său. Iată menționate în continuare doar câteva din acțiunile întreprinse de T. T. Burada pe plan concertistic în scopuri de o deosebită semnificație pentru conturarea personalității sale :

— La 17 martie 1856, împreună cu fratele său Mihai, T. T. Burada dă un concert la Iași în beneficiul foștilor săi profesori de la Conservator, Het și Gro.

— La 19 martie 1860 dă un concert în scopul obținerii de beneficii pentru formarea cabinetului de fizică din cadrul Colegiului național din Iași.

— La 1 iulie 1875, precum și cu alte ocazii dă concerte pentru obținerea de fonduri în vederea ridicării la Iași a statuii lui Ștefan cel Mare. Tot cu această ocazie compune muzica pentru versurile : „Hai, frați, hai, frați, la navală dați”, scrise de mitropolitul cărturar Dosoftei pe coperta unei psalțiri în amintirea marelui conducător de oști. Cîntecul respectiv a fost interpretat pentru prima dată în anul 1883, cu prilejul inaugurării statuii lui Ștefan cel Mare la Iași.

— La 23 octombrie 1877 dă un concert pentru a veni în ajutorul ostașilor români răniți în Războiul pentru independență.

— La 6 aprilie 1879 dă un concert în beneficiul Spitalului din Huși.

— A prezentat numeroase concerte gratuite pentru „propagarea gustului muzical”, după cum se arată în textul afișului tipărit la 27 ianuarie 1885. Cu prilejul unui astfel de concert prezentat la o dată mai târzie, T. T. Burada se adresează asistenței cu următoarele cuvinte :

„Onorată adunare, unii din Dumneavoastră își mai aduc aminte că în anul 1885 am început a da un șir de concerte gratuite pentru dezvoltarea și propagarea gustului muzical. Acele concerte au fost apoi precedate (sic) de 12 concerte populare date tot în acest scop. În acele concerte au luat parte elevii Conservatorului pentru a-i deprinde a cânta în public și a face muzică de ansamblu instrumental și vocal.

Acele concerte au fost apoi întrerupte în orașul nostru, dar continuate în alte orașe din țară și în mai multe orașe din țări străine, unde în toate am cântat cîntece naționale de la noi. Acuma am început a da iarăși acele concerte populare...

În aceste concerte populare voi vorbi despre muzica poporului nostru, despre artiștii noștri, despre începuturile Conservatorului filarmonic... de la 1836, despre începuturile teatrului nostru național și, în fine, despre tot ce s-a lucrat în țară pe terenul muzical...

Eu în această conferință voi începe cu Dimitrie Cantemir, principele Moldovei. Înainte însă de a vorbi despre scrierile lui muzicale, să-mi dați voie a arunca o privire asupra culturii poporului nostru din timpurile cele mai îndepărtate, vorbind în puține cuvinte despre biografia acestui domn, apoi arătînd și cercelări asupra scrierilor lui muzicale...

Concertele date la 19 ianuarie 1888, la 2 mai 1894, la 29 mai 1894, la 21 octombrie 1895, la 29 noiembrie 1898 sau cu numeroase alte ocazii au avut drept scop principal stringerea fondurilor necesare în vederea susținerii materiale a unor societăți culturale și artistice ca : Societatea „Amicii artelor” „Liga culturală a tuturor românilor”, „Asociația artiștilor din Iași”, Societatea academică „România jună” din Viena și altele.

Pentru a veni în ajutorul săracilor din Iași și alte localități din țară prezintă, de asemenea, numeroase concerte. Menționăm dintre acestea : 9 august 1866 și 10 mai 1870 la Focșani, 9 mai 1868 la Roman, 19 iulie 1889 la Fălticeni, 25 iulie 1889 la Suceava, 28 aprilie 1902 la Tirgu-Frumos precum și în alte localități. Merită menționate, de asemenea, concertele pe care le-a susținut gratuit cu ocaziile unor mari venimente pe plan național ca :

— 16 iulie 1902, sărbătorirea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare ;

— 25 ianuarie 1909, sărbătorirea a 50 de ani de la Unirea Principatelor, precum și concertul dat la 17 februarie 1908, pentru „ajutorarea eroilor țărani condamnați în Transilvania”.

Puținele exemple enumerate în acest domeniu din complexa activitate a marelui patriot semnifică nu numai sentimentele nobile de care era animat în permanență, ci mai ales contopirea pulsului său cu pulsul poporului pe care l-a slujit cu atita credință și dăruire, înrolarea sa permanent în rindurile marilor personalități care au pus pietre trainice la temelia culturii și artei societății românești moderne.

Numeroasele scrisori de mulțumire primite de T. T. Burada de la diverse instituții, societăți, biblioteci, asociații, persoane particulare etc. vin să întărească afirmația de mai sus.

Dacă în spațiul acestei succinte prezentări nu avem posibilitatea nici măcar să enumerăm voluminoasa corespondență de mulțumire pentru aportul lui la diverse acțiuni de prestigiu național, primită atit din țară, cit și de la românii răspinșiți în diverse alte țări ale lumii, se cuvine totuși să menționăm faptul că aproape nu a existat grup mai mare sau mai mic de români stabiliți în alte țări și care să nu fi primit din partea înflăcăratului patriot donații masive de cărți și alte publicații românești pentru cunoașterea mai apropiată de către aceștia a țării și poporului din care se trag.

Dincolo însă de acestea, pentru conturarea personalității acestui neobosit pelerin care a cutreierat un spațiu imens semănat cu români risipiți de cumpenele atitor vremuri vitrege, cu vioara sub braț și cu sufletul plin de dragoste, de doine și balade românești, de milă și de admirație, dincolo de aceste exemple care pomenesc prea puțin de uriașă contribuție adusă de T. T. Burada în numeroase alte domenii, în care a umplut goluri mari cu scrieri muzicale, folclorice, etnografice, istoriografice și de altă natură, figura blajină, modestă, binevoitoare, neobosită și veșnic atrasă de noi aspecte privind trecerea și traiul românilor prin veacuri, răsare măreață și demnă de întreaga prețuire a generațiilor prezente și viitoare.

Imensa colecție de instrumente muzicale și alte obiecte vechi adunată de T. T. Burada de-a lungul întregii sale activități a fost donată de acesta statului român și a constituit nucleul de formare a unuia dintre cele mai mari muzee din țară. Să nu uităm că T. T. Burada poate fi considerat pe drept cuvint și pionierul muzeografiei noastre în domeniul etnografic. Cărțile rare, manuscrisele, documentele și fotografiile adunate constituie, de asemenea, valori de prestigiu ale mai multor biblioteci și instituții culturale din țară. Muzeul de literatură din Iași posedă în acest sens o amplă arhivă de documente grăitoare.

Pentru toate comorile create sau culese din popor și redade poporului, pentru marea sa dragoste pe care a nutrit-o față de acest neam, pentru întreaga sa activitate împlinită în diverse domenii, T. T. Burada va rămîne o figură luminoasă în istoria poporului nostru.

MUZEUL GUIMET DIN PARIS ȘI COLECȚIILE SALE DE ARTĂ INDIANĂ

Andrei PĂNOIU

Pe bulevardul Iena din Paris, colț cu strada Boissière, se află colecțiile unuia dintre cele mai mari muzee de artă asiatică din lume — Muzeul Guimet.

Valoarea și bogăția patrimoniului acestui muzeu, ca și activitatea sa științifică și de propagandă culturală pe care o duce chiar de la începutul ființării sale, înscriu în istoria muzeografiei franceze un prestigios capitol.

Constituirea colecțiilor inițiale și întemeierea instituției, cu profilul său de astăzi, se datorează lui Emile-Etienne Guimet, un mare industriaș lyonez, deopotrivă scriitor și om de știință, care și-a pus în slujba unor nobile idei întreg potențialul său material.

Născut la 2 iunie 1836 la Lyon, Guimet rămîne încă din vremea copilăriei impresionat de acel romantism al vremii și de întreaga literatură care încerca să facă cunoscută lumea Orientului; așa se explică pasiunea lui aprinsă pentru călătorii și atracția față de cunoașterea acestei lumi îndepărtate, în tot ce are ea mai semnificativ — arta și filozofia.

Pe cheltuiala sa, el obține din partea statului francez însărcinarea organizării unei misiuni de studiu la fața locului a religiilor diferitelor popoare. Acțiunea îi prilejuiește aducerea în țară a unei vaste colecții de artă și de obiecte legate de practica cultului.

De inestimabilă valoare, din punct de vedere științific, colecția aceasta de opere de artă și de obiecte de cult este făcută cunoscută publicului larg, pentru prima dată, cu prilejul Marii Expoziții din 1878.

Tot în anul 1878, pe fondul acestei colecții se creează la Lyon un muzeu și o școală pentru tinerii veniți din Orient. Guimet duce însă în continuare tratative cu statul francez pentru constituirea unui muzeu în capitala țării, în apropiere de Champs de

Mars, sau în alt loc mai apropiat de centrul orașului, alegîndu-se ca model pentru noul local chiar Palatul din Lyon. Se consimte ca acest muzeu să poarte numele donatorului și întemeietorului său, care este desemnat totodată și ca director al instituției pe toată durata vieții sale; din partea statului se acordă anual o sumă pentru retribuirea personalului, pentru publicarea analelor muzeului și pentru a se finanța „Revista de istorie a religiilor” etc.

S-a convenit ca orașul Paris, căruia îi era făcută donația, să acorde terenul; tot așa, din suma necesară construirii noului așezămint, jumătate trebuia asigurată de stat, iar restul acoperit prin grija donatorului. Donația s-a ratificat prin Cameră, prin Senat și de către Consiliul municipal al Parisului abia în anul 1885.

În localul anume construit, de la intersecția magistralei Iena cu strada Boissière, colecția inițială cuprindea opere de artă și obiecte privind în deosebi religiile Chinei, Indiei, Japoniei, religiile și credințele vechiului Egipt, Greciei și Romei antice etc. Cu prilejul unei regroupări a colecțiilor din muzeele naționale ale Franței, făcută în anul 1945, au trecut la Muzeul Guimet și toate operele de artă asiatică aflate la Muzeul Louvre, cedîndu-se acestuia, în schimb, piesele de artă coptă și egipteană, care nu mai intră în profilul său.

De altfel, colecțiile acestui muzeu sporesc mereu, pe diferite căi, în deosebi prin materialele relevate cu prilejul misiunilor arheologice franceze, prin numeroase donații și prin achiziții.

Păstrîndu-și neschimbat profilul stabilit de fondatorul său, Muzeul Guimet, prin desfășurarea unei bogate activități științifice și de valorificare a colecțiilor și cercetărilor sale, se înfățișază astăzi

Scenă de palat din templul rupestru nr. 1 de la Ajanta
Panou dintr-un car de procesiune, detaliu

Panou dintr-un car de procesiune (lemn de teck)

„Mara” – pictură din sec. VI–VII (copie de Katchadourian) |

„Indrani” (divinitate feminină) – gresie atribuită sec. IX–X

„Năgarâja” (Regele șarpe) – gresie roșie sec. I–II

ca un adevărat institut de cercetări specializat în istoria religiilor, de artelor și a arheologiei Orientului antic. Tipăriturile muzeului, ciclurile de conferințe publice pe diferite teme, biblioteca, fototeca și fonoteca specializate ale muzeului sînt urmărite cu viu interes de publicul larg și susținute activ de Asociația prietenilor Muzeului Guimet și de Societatea prietenilor Școlii Franceze pentru Extremul Orient, care se străduiesc să dezvolte legăturile culturale cu Orientul și să facă cunoscută întreaga activitate cultural-științifică a instituției.

Atît vizitatorilor de rînd cît și cercetătorilor interesați sau specialiștilor inițiați într-un domeniu sau altul al artelor, bogăția colecțiilor acestui muzeu pare de necuprins ; de altfel multe dintre sensurile artei, ale gândirii și modurilor de viață ale popoarelor Asiei sînt greu de pătruns pentru spiritul europeanului.

Iată de ce dorința noastră de a ne opri în cele ce urmează numai asupra artei din Peninsula Indică, ca una din secțiunile cheie de înțelegere a artei asiatice, considerăm că este cît se poate de justificată.

Indiei, leagănul unei civilizații străvechi, care a influențat cu filozofiile și credințele sale vreme îndelungată întreaga Asie, în deosebi pe cea de sud-est, i se rezervă săliile de la parterul muzeului, cu care se începe circuitul de vizitare. Texte auxiliare foarte concise și scheme sumare de periodizare preced intrarea în expoziție. De fapt, această primă sală prezintă numai exponate din sec. II î.e.n. pînă în secolul III e.n. Din centrul sălii,

dominînd întreg interiorul acesteia, se impune atenției în mod deosebit torsul cioplit în gresie roșie al cunoscutei statui „Năgarâja”, considerată de specialiști ca una dintre capodoperele aflate în colecțiile muzeului, creație a școlii de sculptură de la Mathurâ. De jur-împrejur se află numeroase statui și basoreliefuluri, unele neobișnuit de mari, altele mai mici, aparținînd școlilor de artă de la Mathurâ și Amarâvatî, cu reprezentări specifice iconografiei budiste. Extrem de importante sînt și alte exponate de dimensiuni reduse, piese întregi sau fragmente, în ale căror reprezentări se pot citi formele elementelor arhitecturale ale epocii (baze, coloane, capitele, frontoane etc) sau chiar ale unor temple și altare întregi.

Indiei clasice, post-clasice și medievale, perioade dintre cele mai frămîntate din istoria peninsulei, cu o succesiune întreagă de state și dinastii, în care fiecare zonă geografică importantă trăiește istoria ei proprie, îi este dedicată o altă sală. Un număr impresionant de opere sculpturale bine selecționate din centrele de artă budistă și brahmană oglindesc această realitate cu prisosință. Aici — alături de producțiile artistice ale unor centre din zonele de nord, din nord-est sau din virful peninsulei, aparținînd fie stilurilor Gupta și post-Gupta, fie diferitelor școli locale de artă, contemporane acestora sau mai tîrzii, mai toate exponatele fiind sculpturi în gresie roșie, marmoră albă, andezit sau bazalt negru — se pot remarca și cîteva exemplare din celebrele bronzuri ale Sudului, în care regiunea Madrasului este atît de

Śiva Takshināmurti, bronz, sec. XI

Śiva Somārskanda, bronz, sec. XI

bogată. Amintind aceste bronzuri, trebuie să spunem că ele constituie un gen sculptural specific populațiilor dravidiene, care și-au însușit de-a lungul timpului o tehnologie înaintată în arta turnării metalelor, ciștigând prin lucrările lor un deosebit renume pentru întreg sud-estul asiatic. Nu se pot uita în nici un chip acele figuri de dansatori cu mai multe mâini, acoperiți pe cap cu o tiară înaltă și împodobiți cu coliere de perle și mai multe rinduri de brățări. Foarte caracteristic este și acel „Natarâdja”, Śiva-rege al dansului, evoluând înăripat de flăcări într-un arc de foc. Mai toate aceste bronzuri, avind o înălțime pînă la 1 m, sînt exemple unice, turnate după procedeul „cerii pierdute”. Sînt cunoscute și numeroase alte statuete de bronz de dimensiuni mult mai reduse, cu personajele redată în picioare, așezate sau aflate într-o anumită poziție și într-un anumit grupaj, situate pe un soclu subliniat cîteodată de o bogată modelatură.

O sală rotundă care conduce circuitul de vizitare către sălile afectate Nepalului și Tibetului este rezervată prezentării picturilor murale, picturilor rituale pe pînză, pe frunze de palmier și miniaturilor.

Din această rotundă se trece într-o săliță, cu care se încheie prezentarea artei indiene, rezervată artelor minore și materialelor rezultate din săpăturile arheologice făcute de francezi în regiunea Pondichery. În afara materialelor extrem de valoroase prezentate în vitrine — fragmente ceramic și vase întregi, unelte, arme și obiecte de uz casnic —

atrag atenția numeroasele panouri din lemn sculptate, destinate să împodobească un car de procesiune făcut în formă de templu. Sculptura acestor panouri este legată de o anumită tematică a iconografiei, cele mai multe piese reprezentînd pe zeul Krișna ca păstor cîntînd la flaut, pe Vișnu și avatururile sale etc. Calitatea exemplară a execuției, cu un desen foarte corect, acuratețea și totodată modelajul și siguranța tăieturii dau acestor piese nu atît caracterul unor opere artisanale de mare serie, cît al nivelului artistic ridicat pe care ajung adesea să-l dobîndească unele ateliere locale sau așezări întregi specializate în producția de asemenea lucrări de artă.

Un iluminat discret, în toate sălile muzeului, care caută să situeze operele expuse într-un mediu apropiat semiîntunecului de unde au fost dislocate, ca și un mobilier gîndit adesea cit se poate de neutru, față de cadrul general, fac ca atenția vizitatorului să se concentreze numai asupra exponatelor și să se rețină esențialul.

Catalogul muzeului, semnat de Odette Monod (Editions des Musées Nationaux, Paris, 1966), apărut în „Collection des Guides du visiteur”, cu peste 430 de pagini, 216 imagini fotografice, cu mai multe hărți și desene, cuprînzînd și un inventar al pieselor citate (indicîndu-se materialele din care sînt făcute și dimensiunile) este un excelent îndrumător pe tot parcursul vizitării și totodată o carte de artă de care nu te poți despărți, servind în același timp și ca un prețios instrument de lucru cercetătorului interesat.

Gheorghe MĂNDREȘCU

Muzeul în dezvoltarea sa accentuată în secolul nostru, și în mod special în aceste ultime decenii ridică în mod firesc o serie de probleme noi, în strinsă legătură cu evoluția generală a societății moderne. Descoperirile din numeroase sectoare ale științei își găsesc, cu contribuția cercetătorilor specializați în muzeologie, aplicații deosebit de valoroase în slujba tendințelor de a oferi muzeului posibilități noi, un rol viu, activ, un aspect și o funcționalitate adecvată omului de azi, dezvoltării și cerințelor sale. Dar amploarea acestor cercetări, calitățile și modul variat de folosire a diverselor materiale, noile descoperiri fizice și chimice, experiența din diverse alte domenii cu o activitate strins legată de public și de cunoașterea psihicului omului contemporan, a marilor transformări pe care le-a suferit în societatea modernă, a nivelului său de pregătire și educație, a metodelor eficiente de a-i stimula interesul și de a-l urmări cu perseverență, impun azi în muzee, așa cum s-a întâmplat și în multe alte sectoare, o pregătire specifică a cercetătorului, bun specialist în problemele teoretice ale ramurii pe care o reprezintă muzeul. Muzeologia devine azi tot mai mult o specialitate care necesită o pregătire multilaterală.

Rîndurile ce urmează prezintă tocmai preocupările din cadrul unui astfel de institut de specialitate și anume Universitatea Internațională de Artă, cu sediul central la Florența și o filială la Veneția, universitate unde am avut cinstea de a fi bursier în anul de studii 1971—1972.

Organizată din inițiativa unor personalități ale istoriei de artă, criticii și muzeologiei, U.I.A. este expresia acestui interes crescînd pentru problemele de muzeologie care își găsesc, în Italia atîtor muzee, foarte variate aspecte. Universitatea are în Secția de muzeologie ramura sa principală, care funcționează în paralel cu secții de design, pictură, restaurare și conservare, cultură artistică, critică. În funcție de interesul manifestat de către cursanți se pot introduce și cursuri noi.

Secția de muzeologie a fost creată în special din inițiativa profesorului Carlo Lodovico Ragghianti, rectorul Universității, personalitate marcantă a criticii și istoriei de artă, un deosebit animator al vieții artistice contemporane italiene. I se alătură profesoara Luisa Becherucci, fostă directoare a galeriei Uffizi — actualmente profesoară la Universitatea din Pisa în cadrul facultății de muzeologie. Merită subliniată semnificația și importanța existenței acestei prime facultăți de asemenea profil în Italia și care va avea prima promoție în curînd. Ea este un argument în plus exprimînd interesul pentru problemele de muzeologie, urmarea unei cerințe acute în muzeologia italiană și nu numai italiană. Nu în ultimul rînd îl amintesc pe distinsul profesor Luciano Berti, actualul director al galeriei Uffizi. Acest grup de mari specialiști, avînd o vastă experiență, a căutat a da cursurilor o orientare care se referă cu deosebire la probleme de actualitate.

Pentru susținerea diverselor discipline s-a apelat la colaborarea unora dintre cei mai buni specialiști italieni care au prezentat aspecte dintre cele mai variate, soluții, experimentări, concluzii ale unei munci atente, perseverente. Pornind de la această idee, ceea ce mi s-a părut deosebit de important a fost înaltul grad de cunoaștere a unor aspecte strict muzeologice de către cercetători în alte domenii. Această cunoaștere se datorește unei îndelungate colaborări în rezolvarea problemelor muzeului actual. Totodată, tocmai ca expresie a existenței acestei problematice de interes comun, a perspectivelor ce le oferă muzeologia diversilor specialiști, la cursul de muzeologie se aflau înscriși și studenți italieni în arhitectură dornici a se specializa în restaurări și construcții de muzee, critici de artă, filologi. Sînt elemente ce reflectă faptul că muzeul de azi și muzeul viitorului impun mai mult ca oricînd concen-

trarea tuturor eforturilor, o strânsă colaborare între muzeolog, critic, istoric, estetician, psiholog, arhitect, designer, decorator, inginer specialist în lumină ș.a.

O problemă deosebit de actuală, care a revenit în majoritatea cursurilor, legată direct de funcția viitoare, de eficacitatea muzeului, este atragerea masei de vizitatori, a lărgirii orizontului său artistic în sensul îmbogățirii bagajului de cunoștințe, a unghiurilor sub care privește și analizează opera de artă. Este cu atât mai necesar cu cât omul de azi este supus unui adevărat bombardament de imagini, când operele muzeului ajung în casa sa prin intermediul cărților, al imaginilor televizate, al filmului, imaginii de o calitate mereu mai bună. În această explozie informatică, combaterea superficialității, a informării unilaterale, înguste, a explicațiilor nu întotdeauna competente, ridică muzeului o serie de probleme deosebite privind tematica sa, modul de prezentare, acțiunile sale, care se cer cât mai variate, stimulative, cu sublinierea în forme accesibile mării mase a sensurilor mai largi ale operei de artă ca o parte componentă a unui tezaur cultural-artistic (în general referirile s-au oprit asupra muzeelor de artă și arheologice). Sublinierea importanței lucrărilor originale, a rolului jucat de apariția sa într-un context social-istoric dat, a existenței sale ca lucrare unică, dar subminată azi în importanța sa de reproducerea în mii și mii de exemplare, ridică rolul muzeului ca instituție cu un pronunțat caracter educativ.

Demn de relevant în acest sens este exemplul galeriei Uffizi, unde sectorul de popularizare — cu o pondere deosebită — desfășoară o rodnică activitate, îmbrăcând forme dintre cele mai eficiente, orientate în special spre formarea gustului artistic al noilor generații de elevi, privind spre perspectiva evoluției societății. Este urmarea faptului îndeobște cunoscut că un mare procent dintre tineri în această perioadă de formație nu frecventează muzele. Paradoxal, o pondere deosebită între aceștia o formează tinerii din marile orașe. E undeva sublinierea unei deficiențe și necesitatea de a aduce un ajutor școlii de azi, care tinde să accentueze pregătirea tehnică, aspectele legate de industrie și de știință în general. Educat spre un anumit fel de gândire, adecvat acestei specializări, tânărul acestor generații trebuie să recureze aceste laturi ale pregătirii sale generale printr-o atentă muncă de informare, printr-o eficientă îndrumare în câmpul literar-artistic. Ceea ce s-a încercat la Uffizi urmărește a veni în ajutorul tinerilor care resimt aceste lipsuri. Munca perseverentă depusă aici și care încearcă, pe raza orașului Florența, de a prezenta cel puțin de trei ori în cursul perioadei de școlarizare, deci la diferite nivele de evoluție intelectuală, acelorași elevi, muzeul, aspectele sale cele mai importante, prin metode cât mai stimulative, cât mai atractive, sub forma unor colocvii pe baza unor teme dinainte pregătite, mi s-a părut a fi o soluție de o stringentă actualitate și în munca muzeelor noastre.

Un aspect care în ierarhia unor muzee de artă are adesea rolul „cenușăresei”, este munca în depozite și cea din sectorul graficii. Organizarea unora din cabinetele de stampe în condiții de igienă și conservare deosebite poate servi ca model. Urmărirea atentă a eliminării tuturor factorilor care pot prezenta un pericol pentru securitate și conservare este o preocupare primordială : un singur exemplu, dat tot de la Uffizi, unde mobilierul de lemn ce adăpostea lucrările a fost complet schimbat cu dulapuri și sertare metalice, iar foițele protectoare sînt tăiate numai din pergament și așezate cu partea lucioasă spre lucrare. Eliminarea lemnului, mediu prielnic unor dăunători și protector fragil în caz de pericol ca și a celofanului cu proprietăți electrice, este o recomandare foarte actuală. Sistemul de organizare, asemeni unei biblioteci, oferă, în aceste cabinete de stampe, studenților specializați sau cercetătorilor, posibilitatea de a avea acces într-un mod operativ la o sursă de informare deosebită. S-a accentuat foarte mult asupra îndatoririi muzeului modern de a încuraja această latură de cercetare și mai ales de popularizare a depozitelor sale.

Expresie a tendințelor tot mai evidente de activizare, de improspătare a acțiunilor muzeale, pe care Universitatea din Florența o urmărește, este crearea de curind pe lângă aceasta a „Centrului Național de Muzeologie”, căruia U.N.E.S.C.O. i-a recunoscut necesitatea afiliindu-l. Centrul își propune de la început cunoașterea experienței în domeniul fișărilor, al catalogărilor, urmărind unificarea sistemelor de muncă din muzee, pentru ușurarea cunoașterii unui patrimoniu vast, pentru dezbateră și rezolvarea tuturor problemelor specifice. Într-o fază următoare își propune o colaborare strînsă cu centre similare din alte țări.

Am avut totodată posibilitatea ca prin vizitele conduse de profesoara Luisa Becherucci, în diverse colecții ale Florenței, prin cursurile de la Laboratorul experimental de formă și limbaj artistic și Laboratorul experimental de comunicare vizuală să facem cunoștință cu aspecte ale unor activități înrudite. Cunoașterea diverselor tipuri de organizare muzeală, analize stilistice, cercetări documentare, dar și experimentări în domeniul reclamei, al publicității, al ambianței generale, care la o analiză mai atentă își găsesc corespondențe și în activitatea muzeului, au fost subiectul acestor lecții cu un pronunțat caracter practic.

Un deosebit prilej de cunoaștere a preocupărilor, a transformărilor frămîntatei vieți artistice a Italiei contemporane, au constituit-o serile culturale organizate de U.I.A. cu participarea unora dintre cei mai apreciați scriitori, pictori, sculptori italieni contemporani (Vedova, Gagli, Manzu, Gatto).

Călătoriile organizate de Universitate sau cele din timpul vacanțelor au reprezentat partea cea mai importantă, pe latura cunoașterii practice. Varietatea aspectelor nordului și centrului Italiei, ca și problemele și soluțiile noi ce se aplică în sudul atât de bogat în tezaure antice, au reprezentat o sursă unică de cunoaștere, de comparare, de analiză a unora dintre tendințele cele mai actuale în organizarea vechilor muzee cit și a noilor colecții sau a celor ce vor fi adăpostite în spații anume construite.

Cursurile urmărite în cadrul secției de muzeologie a U.I.A. de la Florența au fost următoarele :

- Istoria muzeelor
- Tehnologie
- Lumina în muzee
- Problematika muzeelor
- Arhitectura muzeelor
- Urbanistică
- Laborator experimental de formă și limbaj artistic
- Laborator experimental de comunicare vizuală
- Didactica muzeului
- Legislație
- Conservare și restaurare
- Cunoașterea muzeelor de diverse specialități

Istoria muzeelor

Acest curs, susținut de către conducătoarea grupei de muzeologie profesoara Luisa Becherucci, a urmărit într-o primă parte evoluția ideii de colecție și muzeu raportată în special la rolul jucat de familia Medici în dezvoltarea vieții artistice și a instituțiilor muzeale florentine în sec. XV—XVI. Urmărirea formării colecțiilor de paleontologie, de mineralogie, ierbare, mulate și desene anatomice, laboratoare fizico-chimice, instrumente tehnice, în încheierea nucleelor marilor muzee Uffizi și Pitti, atestă deosebita receptivitate a acestei familii pe parcursul a citorva generații față de tendințele umaniste ale epocii secolelor XV—XVI.

Considerații numeroase s-au referit la muzeele universale de tipul Louvrului, permițind nu atât o cercetare strictă cât o cunoaștere multilaterală, în comparație cu muzeele germane compartimentate, specializate, stimulând posibilitățile de cercetare. Acest sistem compartimentat a permis pătrunderea în muzeul tradițional a artei moderne și contemporane. Apoi, foarte interesantă apare ideea muzeului modern, opusă dominației îndelungate a tipului de muzeu din secolul XIX, și care preconizează pătrunderea vaselor sale capilare în toate sectoarele vieții sociale și o îmbinare între obiecte și reconstituiri ale momentului istoric.

Pornind de la ideea că principala îndatorire a muzeului este legătura cu publicul și atragerea acestuia, însăși munca de cercetare și valorificare a patrimoniului trebuie făcută pentru și în fața marelui public.

Situația muzeului, azi, după constituirea unor fonduri ale trecutului — relativ unitare — ridică tot mai mult problema teaurizării în viitor. De aici necesitatea celor ce lucrează în muzeu de a cunoaște temeinic însăși evoluția prezentului.

O parte însemnată a cursului au constituit-o vizitele în muzeele Florenței și exemplificarea diferitelor modalități de amenajări muzeale la Museo degli Argenti, galeriile Pitti și Uffizi, Muzeul operei Domului (cu interesante probleme de reorganizare a acestuia). Facilitarea cunoașterii depozitelor, a cabinetelor de restaurare, au fost tot atitea ocazii deosebite.

Partea ultimă a fost dedicată prezentărilor făcute de colegii de grupă în legătură cu aspecte actuale ale muzeologiei din țările de origine sau cunoscute cu ocazia unor călătorii. Astfel au fost prezentate informații despre problemele importante ale vieții de muzeu, orientările în construcția și restaurarea de muzee în Uruguay, Israel, Grecia. Am susținut prezentarea : *România—date istorice, evoluția artistică și culturală ; probleme ale muzeologiei.*

Tehnologia și lumina în muzee

Cursul de tehnologie și respectiv cel de lumină au fost ținute de prof. arh. Franco Manissi și prof. Ezio Bruno de Felice, două personalități cu o îndelungată practică — primul în construcții de noi muzee și în special în marile centre antice ale sudului, secundul specialist în restaurarea unor construcții vechi — sedii de muzee și în adaptarea sistemelor de iluminare cele mai eficiente și actuale. O lucrare capitală pentru activitatea celui din urmă o constituie restaurarea și amenajările aduse instalației de iluminare la muzeul Capodimonte — Napoli.

Cursul s-a bazat în primul rând pe experiența ultimilor ani, cunoscută din Italia sau de pretutindeni, în privința aplicării unor materiale și instalații cu caracteristici deosebite, care își găsesc întrebuințarea în sectorul muzeal. Toate aceste noi soluții sînt aplicabile în bună măsură datorită schimbării viziunii despre modul de panotare și a cerințelor noi privind organizarea spațiului, a vitrinelor, a circuitelor pentru a favoriza îmbunătățirea cantitativă și calitativă a surselor de lumină. Toate construcțiile noi, toate reamenajările pornesc în primul rând azi de la tendința spre simplificare la maximum a elementului arhitectonic în scopul găsirii celei mai eficiente rezolvări a luminii fie naturală, fie artificială.

Problemele prezentate în cursul ce s-a referit la lumină au fost deosebit de interesante prin prisma cercetărilor teoretice aplicate practic în numeroasele muzee din clădiri restaurate sau în construcțiile noi. Mizînd în primul rând pe calitatea luminii naturale, în special în perioada deceniilor cinci și șase, specialiștii italieni nu au neglijat nici cercetările în privința luminii artificiale și a luminii dirijate, experiențe realizate la început în Anglia, apoi în Franța și S.U.A. Astăzi, perfecționările aduse surselor artificiale de lumină aduc tot mai multe argumente în privința folosirii acestora. Discuții foarte interesante s-au purtat asupra preferințelor pentru o anumită lumină, asupra cuantumului, ținînd cont de localizarea geografică și chiar de temperamentul oamenilor, problema luminii în depozite, a posibilităților de elimi-

nare a reflexelor, asupra progreselor în construirea de vitrine cât și asupra importanței probleme a raporturilor în colaborarea muzeograf-arhitect. Profesorul Ezio Bruno de Felice susține, și socot cu deosebită temei, că în special în problema luminii pe noi ca muzeologi, bazându-ne pe o tematică precisă, ne interesează a da indicațiile exacte numai în privința cantității și calității luminii, rezolvarea tehnică propriu-zisă trebuind a fi lăsată pe seama fanteziei arhitectului. Discuțiile în privința luminii în muzee ar necesita o prezentare mai amănunțită prin prisma numeroaselor aspecte inedite prezentate de prof. Ezio Bruno de Felice.

Problematika muzeelor

Subliniind interesul crescând al publicului pentru muzee, profesorul Luciano Berti, director al galeriei Uffizi, a insistat foarte mult asupra acestei situații vizând problemele ce se ridică în fața muzeului viitorului. Acceptând că foloasele tehnologiei actuale vor permite în viitor posibilitatea de a se cîștiga cât mai mult timp liber pentru preocupările umane în afara profesiei și cunoscînd faptul că de la sfîrșitul secolului trecut numărul vizitatorilor în muzee este în continuă creștere, problema centrală rămîne prevenirea și satisfacerea cerințelor acestei mase în creștere. Cîteva exemple privind sporirea numărului de vizitatori sînt elocvente :

— Muzeul Metropolitan din New-York la deschidere în 1872 avea în primele trei luni 6000 vizitatori. În 1875 ajunge la 5—6 000 vizitatori într-o după amiază. Azi situația unor mari muzee este următoarea :

— Metropolitan	25 000 000 vizitatori anual
— Louvre	25 000 000 vizitatori anual
— Muzele din Florența	cca. 2 400 000 vizitatori anual
— Ermitaj	3 000 000 vizitatori anual

Luînd ca exemplu Italia, posibilitățile de creștere a numărului de vizitatori chiar la nivelul turismului azi sînt deosebite. Se dă exemplul că în 1968 din 29 milioane vizitatori ai Italiei, doar 17 milioane au vizitat muzee, deci destul de puțin, cunoscînd marea număr de muzee italiene.

În condițiile exploziei turismului din zilele noastre muzeului i se pun o serie de probleme deosebite spre o justă orientare a vizitatorului, spre combaterea amintitului pericol al superficialității în analiza operei de artă în acest bombardament de imagini, amenințător mai ales asupra formației tinerilor, imagini ce nu se asimilează ca rezultat al unei experiențe, ci sînt imagini transportate și adeseori sînt deficitar sau unilateral comentate. Tot aici se alătură aspectele importante probleme a diferențelor dintre original și copie identică, cum se pot face în sculptură, cu importante elemente de psihologie a publicului. Apoi, eforturile pentru înlăturarea monotoniei expunerii prin introducerea unor spații de delimitare.

Prin înlănțuirea prezentării sale istorice, muzeul de azi și cel din viitor este și va fi un exemplu al depășirii unor stadii, al evoluției neîntrerupte. El trebuie să fie, așa cum susține spre exemplu Le Corbusier în proiectul pentru muzeul din Tokio, un muzeu cu posibilități de mărire. Astăzi asemenea idei se pun în aplicare mai ales în numeroase țări africane lipsite pînă acum de muzee (ex. : Muzeul Național al Ghanei).

În finalul cursului, o interesantă expunere a ideilor unei lucrări în curs de apariție, în care profesorul Luciano Berti analizează raportul dintre „Thanatos și Eros în muzeu”, în această înșirare evolutivă. Este un studiu al contradicției dintre tendința generală a materiei de revenire la o formă primară și instinctul vieții ce tinde spre conservarea și reproducerea vieții.

Didactica muzeului

Profesorul Carlo L. Ragghianti și prof. Paola Della Pergola, directoare a Galeriei Borghese, s-au ocupat de aspectele actuale ale muncii în muzeele italiene, legate de strînsa legătură cu publicul și necesitatea acută de a-l forma și atrage pentru muzeu. Experimentările făcute asupra publicului de azi arată o creștere, dar nu suficientă, a capacității de receptare a acestuia.

În munca cu elevii, pe care o consideră esențială pentru viitorul raportului muzeu-societate, s-a pornit de la grupuri de 8—10 elevi pregătiți în prealabil pe baza unor chestionare trimise în școli. Aceste chestionare erau astfel concepute încît să ofere cunoștințe ce urmau a fi folosite în analiza viitoare. Satisfacțiile cele mai mari le-au dat școlile elementare și apare logic că acest proces de formare de aici trebuie început. Pentru aceste începuturi, opera de artă se recomandă a nu avea un caracter emoțional, ci preponderent să fie mai multe puncte de raționament, de analiză. Tot în scopul unei atrageri mai rapide, a creșterii interesului său se pot începe circuite cu elevii pornind de la vizitarea unor galerii contemporane, deci de la lucrări care sînt adesea în preajma lor. Apoi se trece la comparații cu creația omenirii din secolele trecute.

Aspectul situației și problemelor didacticei în cadrul evoluției sociale implică schimbarea fizionomiei muzeului. El nu mai poate să rămînă o simplă unitate depozitară ci se impune o activizare a pătrunderii publicului prin diverse mijloace practice, vizuale, în interiorul operei și al mesajului său. Experimentele întreprinse în sprijinul acestor tendințe au urmărit în primul rînd elaborarea unui studiu asupra personalității artistice a tînărului de azi. Echipa de cercetători care a experimentat probleme ale didacticii în cadrul galeriei Borghese avea următoarea componență : pedagog — sociolog — istoric de artă — profesor de istoria literaturii — profesor de educație artistică. Concluzia cea mai clară a fost că interesul elevilor crește în cazul unei opere cunoscute, apropiate, decît în cazul unor analize ce se referă

la anumite perioade bine determinate, bine studiate. S-a subliniat de asemenea ca un punct important faptul că viața tînărului în urbanismul gigantesc de azi se desfășoară în cartierul său fără a cunoaște caracteristicile propriu-zise ce fac faima orașului. A-i conduce pe acești tineri într-o vizită ghidată este egal cu o mare descoperire.

O problemă mult discutată a fost cea a atingerii obiectelor. Profesorul Luciano Berti arăta că doar simpla exploatare a acestui simț important poate duce la sărăcirea, la limitarea imaginii celui ce vizitează, doar la această senzație. Atingerea obiectului, izvorită adesea din curiozitatea cunoașterii unei noi senzații, poate fi înlocuită cu o altă formă practică care să o substituie (o mică încăpere cu posibilități practice de lucru pentru pictură, grafică, sculptură).

Arhitectură și urbanism

Pornind de la exemple de construcții ce au generat un conservatorism exagerat, cursul s-a oprit la epoca de după 1930, cînd se emit primele idei în legătură cu crearea unui cadru adecvat epocii în fiecare sală, folosind cele mai diverse descoperiri moderne. Subliniind importanța unei arhitecturi organice, în cadrul cursului s-au purtat discuții în special pe baza realizărilor în materie ale cunoscutului arhitect Carlo Scarpa. S-au analizat realizările sale de la Galeria Academiei din Veneția, de la Galeria de Artă Modernă din Milano, unde crează un spațiu liber comunicînd cu exteriorul și sugerînd diverse posibilități, apoi la Villa Giulia, Muzeul tezaurului San Lorenzo de la Genova, Muzeul de Artă din Verona.

Scarpa susține și introduce cu perseverență inovații în expozițiile temporare. Repetarea acestor inovații duce în cele din urmă, în cazul reușitei, la introducerea lor în muzee.

Urbanistic, amplasarea noilor muzee, locul lor în ansamblul vieții generale a orașului este o preocupare esențială. Plasarea de regulă în centrul vieții citadine este azi pusă în discuție de unii specialiști. Crearea centrelor culturale preconizate ridică unele probleme muzeului în sine care pierde din importanța sa în acest ansamblu.

Conservare și restaurare

Nota cea mai inedită, deosebit de instructivă, a adus-o activitatea în cadrul cursului de restaurare, desfășurată mai mult sub forma unor lucrări practice îndrumate de unii dintre cei mai apreciați specialiști ai unuia dintre cele mai înzestrate cabinete de restaurare pe plan mondial.

Dezastrul care s-a abătut asupra Florenței prin inundațiile din 1966 a impus și totodată a permis cabinetului de restaurare de aici, care și-a serbat anul trecut 40 de ani de existență, să-și întregască cu aparatură de cea mai bună calitate laboratoarele. Coincidența a făcut ca să fim martori la pregătirea celei mai mari expoziții a acestui cabinet, expoziția „Firenze restaura”, oglindă a celor 40 de ani de existență, dar mai cu seamă bilanț al eforturilor de a înlătura urmările catastrofei din 1966. La această expoziție, în care se aduce un omagiu și participării României la eforturile lumii de a salva Florența, restaurarea și-a arătat întreaga măsură a capacității sale. Restauratorii de frunte de azi au ajuns la un asemenea grad de specializare, de cunoaștere a tainelor materialelor cu care operează, încît însuși artistul creator ar trebui, în folosul calității lucrărilor sale, să se intereseze cît mai atent de recomandările acestui competent specialist care este și trebuie să fie restauratorul.

Noua față, de fapt cea originală, a *Magdalenei* lui Donatello, extraordinarele recuperări de frescă de mari dimensiuni ca și de sinopii, analize ale culorilor, ale materialelor de suport și multe altele au fost elemente care ne-au stîrnit un deosebit interes.

Legislație

Unei prezentări a evoluției aspectului legislației muzeelor și în genere cu referire la statutul operelor de artă, i-a urmat o dezbateră a situației actuale din muzeografia italiană. Legislația actuală pentru apărarea patrimoniului național a emis o serie de dispoziții ce îngrădesc înstrăinarea, dincolo de granițele țării, a lucrărilor notificate ca reprezentînd o valoare deosebită. S-a impus prioritatea statului la cumpărarea operelor de artă, proprietarul fiind obligat a declara suma la care vine.

Un aspect general, care dăunează și a determinat slaba reprezentare în muzeele italiene a operelor de artă modernă și contemporană, este subordonarea vieții muzeului unei legi a contabilității, o lege foarte incomodă care nu permite directorului de muzeu o deplină libertate de achiziție. Legat de această stare de lucruri ca și de altele similare, în Italia se poartă discuții pentru o reformă legislativă cît mai favorabilă vieții actuale a muzeelor.

Laboratoarele experimentale și cunoașterea muzeelor de diverse specialități

Laboratorul experimental de formă și limbaj artistic, ca și cel de comunicare vizuală, au prezentat practic, prin participarea a numeroși colaboratori ai rectorului universității prof. C. L. Ragghianti la primul și a unor invitați din Olanda, conduși de prof. Vroom la secundul, aspecte ale unor studii de lucrări, ale unor identificări prin analize stilistice și analogii, prin cercetări cu aparatură modernă sau rezultate din domeniul reclamei, afișului, al investigației marelui public, al înclinațiilor și preferințelor sale actuale.

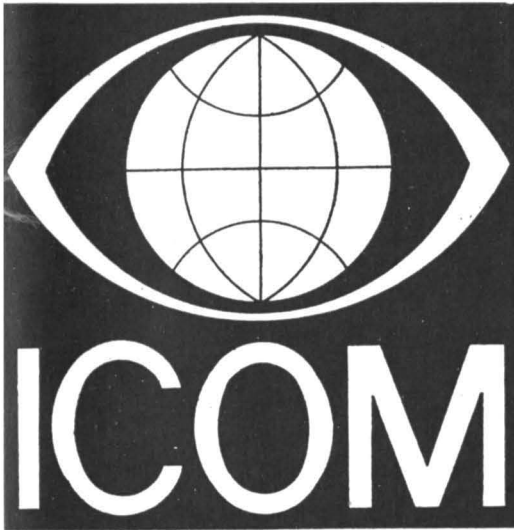
În ansamblu, cursurile au reprezentat o informare foarte utilă, de o deosebită actualitate. Chiar unele aspecte deja cunoscute, prin prisma experienței colegilor italieni au primit valențe noi și ne-au dat perspectiva evoluției lor. Necesitatea existenței unor asemenea cursuri, de strictă specialitate, nu mai trebuie cred argumentată, dar participarea muzeologilor noștri la aceste forme de perfecționare trebuie mai mult încurajată.

Întîlnirile cu tinerii de pretutindeni în acest cadru au reprezentat o altă posibilitate de îmbogățire a cunoștințelor, un prilej unic de cunoaștere și apropiere.

ACTIVITĂȚI ICOM— PREZENȚE ROMÂNEȘTI PESTE HOTARE

**AȘTREIA REUNIUNE A COMITETULUI INTERNAȚIONAL PENTRU CONSERVARE ICOM
MADRID, OCT. 1972**

În ultimele două decenii, atenția celor care răspund de soarta patrimoniului cultural-artistic a fost reținută de ceea ce poate fi considerată, pe drept cuvânt, cea mai importantă și mai complexă din problemele lui : ce trebuie făcut pentru ca obiectele care exprimă în cel mai înalt grad creația, munca, lupta, geniul uman să fie transmise intacte generațiilor viitoare. Pentru că un fapt a devenit evident pentru toată lumea : valorile culturale-artistice create într-o lungă perioadă se degradează într-un ritm alarmant în ultimul timp. Se degradează pentru că sînt constituite din materiale instabile din punct de vedere chimic ; pentru

că sînt itinerate des pentru a răspunde unor solicitări tot mai insistente ; pentru că condițiile valorificării lor nu sînt întotdeauna conforme cu normele conservării științifice ; pentru că sînt supuse continuu agresivității crescînde a factorilor mediului ambiant.

Întrebarea pusă nu a rămas fără ecou practic. În lupta care se duce pentru salvagardarea bunurilor culturale au fost create și antrenate instituții speciale (naționale și internaționale), institute de cercetări, laboratoare echipate cu ultimele realizări, s-a făcut apel la rezultatele cercetărilor disciplinelor științifice care pot da răspuns acestor probleme. La scara mapamondului, o activitate complexă se desfășoară deci în ritmuri inegale și în echipe, de multe ori în structuri multidisciplinare.

Un rol deosebit în coordonarea activităților întreprinse în acest sens, în concentrarea tuturor eforturilor și a mijloacelor tehnice dispuse la un efort de colaborare, în dirijarea acestora în direcții precise a revenit Comitetului ICOM pentru conservare.

Pornit la drum cu o agendă încărcată încă de la constituirea sa, Comitetul ICOM pentru restaurare și-a organizat activitatea în grupe de lucru corespunzătoare unor domenii sau probleme majore (25 în prezent).

Membrii grupurilor (unele numără pînă la 10—12 persoane) primesc sarcini precise, mențin contacte permanente și se întîlnesc în cadrul unor sesiuni anuale de lucru.

Odată la trei ani, toate grupurile se reunesc într-o adunare plenară care prilejuieste noi dezbateri, un bilanț succint și adoptarea unui program de lucru, conceput în majoritatea cazurilor pe o perspectivă de trei ani.

Reuniunea din octombrie de la Madrid, a treia în istoria Comitetului, a constituit un prilej de dezbateri a unuia din cele mai importante probleme ale

conservării, de măsurare a stadiului la care se află păstrarea patrimoniului la ora actuală.

Au participat peste 480 de persoane, în marea lor majoritate restauratori și conservatori din muzeele a cinci continente, cercetători în laboratoare și institute de cercetare de profil etc.

Prima parte a programului a fost consacrată comunicărilor și discuțiilor care s-au desfășurat în cadrul celor 25 de grupe de lucru componente: protecția operelor de artă în timpul transportului; metale; piatră și materiale similare; cărți și documente; textile; lemnul saturat de apă; mobilă; sculptură policromă; miniaturile manuscriselor; pictură murală; iluminat; materiale etnografice; pregătirea restauratorilor; materiale de referință; pigmenți utilizați în pictură; verniri; tehnici orientale ale conservării picturilor; tehnica și conservarea picturilor impresioniștilor; pictura secolului XX; rețușul; șasiuri și dublări; documentația; metode nedistructive pentru examinarea operelor de artă și aplicarea lor practică; iradiere; studii și cercetări privind arheologia submarină.

Partea a doua a reuniunii, consacrată discutării rapoartelor coordonatorilor grupelor de lucru (prezentarea succintă a stadiului îndeplinirii programului și schițarea preocupărilor viitoare) s-a desfășurat în cadrul adunării plenare.

S-a dezbătut mult la ultimul congres, *definirea unei metodologii a problemelor de conservare*, deoarece este singura în măsură să ofere o imagine clară și cuprinzătoare asupra tuturor laturilor, un program precis pentru toți factorii implicați, o premisă a rezolvării ei.

Procese de restaurare trebuie de asemenea să se desfășoare pe baza unor metodologii riguroase menite să le asigure o desfășurare logică și corectă, fie că este vorba de restaurarea unor obiecte complexe (ansambluri de sculptură policromă spre exemplu), fie de rezolvarea tuturor aspectelor privind ambalarea și transportul unor valori muzeistice.

Diferite aspecte mai mult sau mai puțin particulare ale documentației, de care procesul de restaurare are nevoie, au fost abordate de mai multe ori la Madrid. Elaborarea unui sistem eficient de documentare de interes general constituie însă obiectul unui grup special.

Sarcina pe care și-a propus-o grupul „Documentație” din cadrul Comitetului ICOM pentru conservare este aceea de a *crea un sistem informațional muzeistic unitar, centralizat, care să integreze documentația științifică muzeală potrivit unui standard național*. Sistemul ar urma să fie aplicat mai întâi la scara fiecărei țări și ulterior integrat într-unul internațional.

Metodologia actului de restaurare trebuie să cuprindă, ca etapă obligatorie, investigația științifică, completă, a obiectului.

Disponem în prezent de numeroase posibilități de investigare științifică asupra obiectului. Specific activității sau domeniului nostru ne obligă însă să alegem numai acele metode care permit o abordare nedistructivă. *Investigația prin mijloace*

nedistructive, în special pentru operele de artă, a făcut obiectul unui grup de lucru special („Metode nedistructive de examinare a operelor de artă și aplicarea lor practică”), precum și a numeroase discuții.

Lucrările reuniunii au arătat că anumite laturi ale examinării științifice se pot asigura prin metode absolut nedistructive cum sînt cele optice, radiografia (mono- și policromatică), fotografia în infraroșu și ultraviolet, reflectografia în infraroșu, microfotografia etc. Mai recent s-au pus la punct metode fotooptice de identificare a pigmentilor din picturi, precum și crearea unui original comparator optic pentru examinarea operelor de artă.

Difuzarea în rândurile specialiștilor (conservatori-restauratori) a rezultatelor cercetărilor întreprinse în problemele conservării și restaurării, a experienței dobîndite în aplicarea lor, este considerată în prezent rezolvată. Nu același lucru se poate spune despre cunoașterea și mai ales respectarea lor de către ceilalți factori implicați în păstrarea patrimoniului: autorități administrative, muzeografi, arhitecți, proiectanți etc. (S-a arătat, printre altele, că la realizarea recentă a unor muzee moderne din Mexic, Brazilia, Statele Unite etc., deși s-au găsit soluții arhitectonice interesante, acestea nu corespund întotdeauna, pe toate planurile, cerințelor conservării obiectelor expuse în ele). În consecință s-a cerut ICOM-ului să găsească o formulă practică, emițîndu-se chiar ideea de a se impune respectarea acestor cerințe. Soluția nu poate fi aplicată, întrucît ICOM-ul poate să facă recomandări nu să impună.

Eliminarea deteriorărilor cauzate de lumină în muzee a constituit obiectivul unui grup special. Cercetările întreprinse pînă în prezent au relevat nocivitatea luminii, obiectele de natură organică — textilele, hîrtia, pergamentul, pielea etc. — fiind serios afectate de expunerea îndelungată, de intensitatea luminoasă mare și de radiațiile ultraviolete emanate de lumina zilei și de iluminatul fluorescent.

Grupul de lucru privind „Pictura sec. XX” și-a alcătuit un program de lucru sistematic, orientat atît în direcția *studierii aspectelor pur tehnice ridicate de restaurarea picturilor moderne*, cît și asupra unor probleme de ansamblu care depind de metodologia de lucru.

Programul prevede desfășurarea unor activități pentru cunoașterea mai profundă a operelor de artă modernă din toate punctele de vedere și modalitățile practice de abordare, preconizîndu-se elaborarea documentațiilor corespunzătoare asupra tehnicilor artiștilor actuali prin intermediul eșantioanelor și al mijloacelor audio-vizuale.

Se preconizează organizarea de anchete în rîndurile artiștilor și muzeelor precum și elaborarea unui model de fișă tehnică, care va fi propusă muzeelor de artă modernă. S-a menționat necesitatea stringerii unui număr cît mai mare de informații privind operele de artă contemporană care intră în patrimoniul muzeelor, încă din momentul achiziționării lor.

Menționîndu-se faptul că mai multe țări desfășoară o intensă activitate de restaurare a picturii

murale, s-a atras atenția asupra urgenței luării unor măsuri similare la scara mapamondului, întrucât degradarea picturii murale progresează în ritm geometric. Multe opere care se pot salva în prezent cu puțină osteneală se pierd iremediabil din lipsa unei îngrijiri prompte și competente.

Mai mult decât în restaurarea picturii murale — poate pentru alte categorii de obiecte — se simte nevoia cunoașterii structurii, compoziției, tehnicilor operelor respective, a efectelor alterării, ceea ce e evident, nu se poate realiza decât în cadrul investigației științifice, preliminară. Pe de altă parte, colaborarea dintre istorici de artă, restauratori și tehnicieni, oameni de știință, în găsirea unui limbaj comun pentru soluționarea păstrării acestor opere este de importanță primordială, poate și pentru faptul că problemele nu sînt numai de ordin tehnic.

Preocupați de rezolvarea restaurării întregului patrimoniu artistic, unii vorbitori au subliniat necesitatea restaurării operelor de artă aflate în colecțiile particulare de către laboratoarele și atelierile de specialitate de stat pornind, desigur, de la considerentul integrării lor în contextul patrimoniului național, indiferent de regimul de proprietate.

Întrucît legislația din majoritatea țărilor nu permite restaurarea lor în atelierile de stat, s-a cerut Comitetului ICOM pentru restaurare să intervină pe lângă guverne pentru studiu și rezolvare în spiritul interesului general.

Arheologia submarină, aflată la începuturile ei, pune restauratorului unele probleme specifice de un anumit grad de dificultate. Într-adevăr restaurarea — conservarea obiectelor descoperite în cadrul cercetărilor subacvatice, de o mare valoare istorico-documentară pentru procesul cunoașterii, prezintă anumite particularități care nu se întîlnesc nici la obiectele scoase din pămînt, nici la cele din mediul obișnuit.

Conservarea — restaurarea obiectelor scoase de sub apă trebuie să înceapă odată cu operațiile de degajare. În acest sens se preconizează o metodologie specială, în cadrul căreia determinarea precisă a locului epavei, degajarea ei și a materialului, elaborarea documentației, relevul planimetric al locului, analiza structurii și compoziției materialelor, tratarea, conservarea și stabilizarea lor definitivă constituie coloana sa vertebrală.

S-a atras atenția asupra măsurilor care trebuie luate pentru a asigura recuperarea controlată a tuturor obiectelor precum și necesitatea elaborării unor reglementări care să înlăture cel mai mare pericol pentru această categorie de materiale : distrugerea epavelor submarine de către pirații actuali.

Grupul iradierii — relativ restrîns (este, de altfel, destul de recent creat) — reprezintă un exemplu strălucit de adaptare a descoperirilor științei și tehnicii contemporane la nevoile muzeului. Grupul și-a propus găsirea unor metode eficiente pentru combaterea factorilor de biodeteriorare, împotriva cărora mijloacele „clasice” nu dau întotdeauna cele mai bune rezultate.

Experimentele făcute pînă în prezent cu ajutorul radiațiilor gama au dat rezultate foarte bune. Grupul își propune studierea, punerea la punct și generalizarea unor metode accesibile pentru distrugerea insectelor și ciupercilor din sculpturile policrome, polimerizarea substanțelor folosite în tratarea obiectelor saturate de apă etc.

Valorificarea tot mai intensă a patrimoniului, manifestată și printr-o circulație din ce în ce mai activă a obiectelor de importanță artistică și istorică deosebită din ultimii ani a mărit, dacă se poate spune așa, rata deteriorării valorilor respective atît din cauza traumatismelor provocate în cursul manipulării, ambalării și transportului, cît și din cauza schimbărilor microclimatice la care operele de artă sînt expuse.

În consecință, grupul de studiu consacrat studiului transportului operelor de artă își propune crearea și experimentarea unor modele de mobilier ușor și rezistent, compus din materiale de ambalare neutre, care să protejeze lucrările de șocuri și schimbările microclimatice. Prototipurile create pentru transportul picturilor răspund acestor cerințe dar se caută soluții și pentru transportul lucrărilor cu volum mai mare sau al unor obiecte cu structuri complexe și fragile.

S-a insistat asupra unor aspecte care privesc metodologia acestei activități, subliniindu-se necesitatea respectării ei (fotografierea obligatorie în sistem macro- și micro-porțiuni mici selectate din diferite locuri ale picturii — înainte și după călătoria pentru a se putea compara sigur schimbările intervenite în starea obiectelor în timpul transportului, însoțirea expozițiilor de către personal calificat în probleme de conservare, elaborarea unor instrucțiuni care să însoțească expozițiile, controlul condițiilor de transport și expunere, stabilirea termenilor descriptivi ai materialului de transport etc.).

O comunicare din cadrul reuniunii a prezentat un nou sistem de depozitare a materialelor etnografice, pus la punct de către Muzeul scoțian din Edinburgh, în colaborare cu Departamentul mediului ambiant.

Sistemul — care folosește atît materiale de construcție „clasice”, cît și plastice — este flexibil, format din unități bloc, tip dulap închis, cu cadre interioare, sertare etc. mobile care pot modela spațiul potrivit cerințelor plasării unor obiecte de mărimi variabile. Soluțiile preconizate pentru depozitarea diferitelor tipuri de materiale, costume, arme etc. sînt specifice fiecărei categorii. În plus, sistemul este astfel structurat încît permite depozitarea continuă a obiectelor pe măsură ce acestea intră în colecțiile muzeului în cadrul fiecărei grupe de materiale.

În cadrul reuniunii s-au comunicat și rezultatele obținute de membrii grupelor de studiu pe teme date privind fie testarea de materiale folosite în conservare — restaurare, fie găsirea unor soluții noi pentru probleme vechi, metode de tratament pentru o gamă largă de obiecte etc. Menționez informativ doar cîteva : substanțe pentru dezacidificarea hîrtiei, restaurarea și conservarea pielii din legăturile cărților vechi (care recomandă să se evite folosirea

uleiurilor minerale sau organice care oxidează, a lanolinei, prescrise pînă acum în lucrările de specialitate, propunîndu-se în schimb folosirea uleiului de terebentină și a uleiului de copite în amestec cu substanțe dezinfectante, consolidarea părților deformate ale pergamentelor (prin umezire „la distanță” cu ajutorul hîrtiei de filtru dar sub presiune locală și nu cu presa tipografică), curățirea materialelor etnografice prin folosirea așa numitului proces al „aerului abraziv”, conservarea obiectelor prin iradieri cu ajutorul razelor gama etc.

Pentru conservarea obiectelor metalice s-a cerut intensificarea ritmului cercetărilor pentru descoperirea unor inhibitori de coroziune care să răspundă unor parametri, ce mi se par, cel puțin în etapa actuală, dificil de realizat : compleți, nevătămători și permanenți.

Se caută soluții pentru a da obiectelor din bronz o patină cît se poate de frumoasă. La Madrid s-a făcut recomandarea ca în acest caz patina să răspundă și cerințelor de protecție a obiectelor, în special pentru acelea expuse în aer liber în medii intens poluate.

Participarea la lucrările acestei reuniuni, vizitarea celor două mari laboratoare din Madrid, informarea realizată cu acest prilej mi-au permis formarea unei imagini de ansamblu destul de exactă asupra felului în care se soluționează pe plan mondial problema păstrării patrimoniului cultural-artistic.

Aurel MOLDOVEANU

COLOCVIUL ICOM „MUZEUL DE ARTĂ MODERNĂ ȘI ARTISTUL” POLONIA, 1972

În luna septembrie a anului trecut, a avut loc în Polonia o întîlnire a membrilor **Comitetului internațional ICOM pentru muzeele și colecțiile de artă modernă**, la care au participat și numeroși muzeografi din diferite țări ale Europei și celor două Americi. Din partea țării noastre a fost delegat Anastase Anastasiu, director adjunct al Muzeului de artă al R. S. României.

În decurs de 6 zile au fost audiate comunicări, urmate de discuții, s-au vizitat muzee și expoziții de artă modernă și contemporană în orașele Varșovia, Cracovia, Lodz și Poznan.

Pierre Gaudibert, conservator la Muzeul de artă modernă al orașului Paris, în comunicarea „Prezența animatoare a artistului în muzeul de artă modernă”, pledează pentru o nouă definiție a unui astfel de muzeu, a cărui activitate să fie axată pe promovarea artei actuale și educarea publicului, ca și pentru o nouă atitudine a artistului, care să renunțe la un individualism exagerat, căutînd deopotrivă să cunoască și să-și apropie publicul.

La „Musée d'art moderne de la ville de Paris”, dl. Gaudibert a inițiat un program de 5 ani, ARC — Art, Recherche, Confrontation, bazat pe întîlniri între artiști și public, discuții asupra operelor, proiectii etc.

Rolul muzeografului este acela al unui animator-coordonator, care să antreneze un număr cît mai mare de artiști în astfel de confruntări.

E. Gheorghievskaia, muzeograf la Muzeul Pușkin din Moscova, a dezbătut „Poziția muzeografului față de artiști”, cu referiri directe la U.R.S.S.

Muzeograful, beneficiind de o pregătire științifică superioară, ca și de sprijinul statului, cooperează cu artistul, făcînd vizite regulate în ateliere și achiziții de piese reprezentative, militînd pentru popularizarea artei contemporane — a cunoașterii și înțelegerii de către public a operelor artistului contemporan.

Ryszard Stanislawski, directorul Muzeului de artă modernă din Lodz, a vorbit despre „Muzeul de artă modernă și funcția sa intermediară”. Muzeul din Lodz este deosebit de apreciat pe plan internațional datorită nu numai colecțiilor sale, realizate încă din perioada interbelică, dar și faptului că R. Stanislawski a reușit să-l transforme într-un adevărat centru artistic-cultural, stabilind un echilibru între partea contemplativă (expoziții) și partea activă (crearea de opere de artă de către artiști și participarea publicului), ceea ce demonstrează, o dată în plus, că cele două activități sînt — muzeografic — compatibile.

Artistul, prin colaborarea sa cu muzeul, poate ajuta publicul „să-i vadă, dar și să-i înțeleagă operele”. Deci muzeul trebuie să fie un intermediar, activ, urmărind stabilirea unor punți de legătură, a unor afinități menite să slujească atît publicului dar și artistului.

Considerînd operele de artă contemporană ca o parte integrantă a tezaurului culturii universale, Muzeul național din Poznan, s-a preocupat de elaborarea unei fișe-tip, pe baza unui chestionar cu datele cele mai importante privind realizarea lor tehnică, materialele utilizate etc.

Comunicările de mai sus, ca și altele prezentate de renumiți cunoscători ai acestui domeniu atît de controversat, arta contemporană (Jean Leymarie, directorul Muzeului de artă modernă din Paris, Th. Messer, directorul Muzeului Guggenheim) au fost însoțite de ample dezbateri.

Se poate spune că s-a reluat o problemă mai veche, aceea a concepției muzeului : templu sau forum. Discuțiile au relevat faptul că trebuie creat un echilibru între ceea ce posedă muzeul (colecții) și ceea ce arată (expoziții).

În același timp, muzeul de artă modernă trebuie să fie și un laborator — atelier, unde artiștii pot veni să lucreze, iar publicul să se instruiască, stabilindu-se astfel contacte directe.

În încheierea colocviului, participanții au fost unanimi în a recunoaște valoarea unor astfel de întîlniri periodice de lucru. Ultimul punct al motiunii adoptate poate fi considerat ca un motto al strădaniilor muzeografilor dar și al artiștilor pentru creșterea interesului publicului față de muzee și de arta contemporană :

„Muzeul de artă modernă, ca receptacol al operei și ideilor artistului, are datoria să țină seama, cît mai mult posibil, de intențiile artistului, considerînd în același timp opera de artă ca un bun fundamental al comunității umane”.

V. B.

Stavru Tarasov, *Fetiță cu căciulă albastră (Zinica)* - 1927

Atunci când ne gândim la Brașovul de odinioară, la cei ce au zugrăvit străduțele lui strimte străjuite de zidurile groase și colorate ale caselor, nu se poate să nu ne amintim, alături de Gustav Kollar și de Valeriu Maximilian, și de Stavru Tarasov.

Deschisă la 6.I.1973 în sala „Arta”, cu ocazia împlinirii a 90 de ani de la nașterea pictorului, expoziția organizată de Muzeul de artă Brașov nu este decît o părțică din ampla retrospectivă organizată din inițiativa Muzeului de artă din Constanța. Cuprinzînd lucrări reprezentative ale pictorului

aflăte în mare parte în colecția fiicei acestuia (Constanța Tarasov), în cea a muzeului nostru ca și cîteva piese ale colecționarilor particulari, expoziția urmărește să reamintească publicului brașovean de „penelul lui Tarasov pus în slujba unei reține excepționale și a unui sentiment în afară de comun care izbulește să surprindă în natură chipuri și aspecte de o rară noblețe, pe lîngă care cetățeanul obișnuit trece, mai întotdeauna, cu o tragică nepăsare”, așa după cum îl caracteriza încă din 1930 prietenul său pictorul N. Tonitza.

Deși născut la Letea, a-l considera pe Tarasov pictor dobrogean ar însemna să-i știrbim din tematica creației sale. Cătreierînd țara în lung și în lat, atît în timpul studiilor, cît și după terminarea lor, poposind la Bacău, Tg. Ocna, Birlad, Constanța, orașe care i-au cinstit memoria prin retrospectivile deschise în ultimii ani, Tarasov își încheie viața agitată și plină de dăruiri la Brașov. Ultimii ani ai vieții, petrecuți aici, i-a închinat naturii și Brașovului. Era într-adevăr de datoria Muzeului de artă din Brașov de a se ocupa de creația acestui pictor, care se integrează și definește o epocă în arta plastică și viața spirituală a Brașovului. În acest scop, alegerea lucrărilor prezentate a fost făcută cu multă atenție, căutînd să cuprindă atît începuturile creației sale, cît și, mai ales, ultima perioadă care se leagă de peisajul de munte și cel citadin. *Peisaj din Brașovul de odinioară, Peisaj din marginea Brașovului, Stradă din Brașov* rămîn reale documente de epocă.

Tot această ultimă perioadă se leagă și de activitatea sa desfășurată printre pionieri, de dragostea cu care i-a învățat pe copii să țină penelul în mină (*Pionieri culegînd plante medicinale, Doi școlari*).

Stavru Tarasov debutează ca portretist, gen în care se simte bine influența școlii mîuncheneze și a lecției flamando-olandeze pe care pictorul și-a însușit-o în muzee. Factura prețioasă, meticuloasă de început (*Autoportret* - Muzeul de artă al R. S. România) va ceda ulterior locul unei maniere largi, libere și directe (*Cocuța, Fetița cu căciulă albastră*). Deși un bun portretist, va părăsi acest gen pentru a se lăsa în totalitate în vraja peisajului, pe care nu-l vede ca un pretext sau ca un decor convențional și lipsit de viață, ci ca un echivalent poetic al motivului în fața căruia artistul vibrează sincer (*Peisaj pe malul apei Covasna, Aleea de sub Tîmpa*).

O muncă rodnică de peste 40 de ani - ca pictor și profesor - însemnă viața lui Stavru Tarasov, pictorul care rămîne pentru acea etapă - începutul secolului XX - o figură remarcabilă.

Înscrisă pe linia retrospectivelor realizate de Muzeul de artă din Brașov, considerăm că această expoziție deschide cu succes un drum care va fi confirmat prin activitatea de cercetare mai minuțioasă a retrospectivei „V. Maximilian”, anunțată pentru a doua jumătate a lunii iulie 1973.

Anca POPP-SĂNDULESCU

La 27 martie a.c., la Muzeul de istorie a municipiului București a avut loc plenara Comitetului de cultură și educație socialistă.

Au fost luate în dezbatere referatul cu privire la „Activitatea desfășurată de muzeele din capitală pentru educarea patriotică și estetică a oamenilor muncii” (referent Al. Cebuc — vicepreședinte al Comitetului de cultură și educație socialistă al municipiului București) și un studiu referitor la extinderea și modernizarea rețelei de biblioteci publice (susținut de N. Pascu).

Lucrările s-au desfășurat în prezența președintelui C.C.E.M. București — Amza Săceanu, director adj. al Direcției așezămintelor din C.C.E.S. — Iulian Antonescu, membrilor comitetelor de cultură și educație socialistă din sectoarele capitalei, invitați.

Materialele prezentate au prilejuit o dezbateră exigentă, având în centrul preocupărilor sarcinile majore trasate de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5.XI.1971 și Conferința Națională a partidului pentru dezvoltarea conștiinței maselor prin munca de valorificare a patrimoniului muzeistic și bibliografic din municipiul București.

Evoluția muzeografiei precum și stadiul atins de societatea noastră — aprecia referatul — determină ca finalitatea activității muzeelor să fie condiționată de funcția lor cultural-educativă.

Referatul și vorbitorii au remarcat în acest sens inițiativele Muzeului literaturii române (recitalurile de poezie și muzică, serile de evocări, procesele literare, expozițiile omagiale, dezbaterile critice, lecțiile practice cu elevii și studenții, editarea revistei „Manuscriptum”, popularizarea muzeului și altele), care au constituit forme și metode viabile pentru apropierea vizitatorilor de muzeu. În acest fel s-a creat un public al muzeului, în adevărata sa accepțiune, care urmărește și vine la activitățile muzeului în mod regulat.

Rezultate îmbucurătoare în activitatea instructiv-educativă a publicului au fost evidențiate de

directorul adjunct al Muzeului de artă al Republicii Socialiste România — Maria Bădulescu. Aici, de mai multă vreme funcționează statornic lectore pentru elevi, cicluri de conferințe sau seri muzeale, adevărate lecții de istoria artelor, accesibile oricărei vârste sau profesii. De aceea, ideea referatului ca la Muzeul de artă să se organizeze o autentică universitate populară, poate fi receptată și materializată cu curaj de către acest priceput colectiv.

În cuvântul luat, Boris Zderciuc — cercetător științific principal la Institutul de psihologie s-a oprit asupra unor aspecte de cercetare muzeală, susținând ca planurile de cercetare științifică să fie corelate cu programele cultural-educative. Printre temele de cercetare din muzeu trebuie să devină obligatorie cunoașterea factorului public — în complexitatea și dinamica sa, — care condiționează și influențează activitatea muzeografică.

Cultivînd dragostea pentru estetic muzeul educă încrederea omului în triumful frumosului și în acest fel esteticul capătă sensuri etice, devenind factor educativ — arăta pictorul Ion Sălișteanu.

Educația comunistă a tineretului — aprecia Vladimir Marin, secretar al Comitetului municipal U.T.C. — presupune corelarea tuturor factorilor educaționali (literatură, muzică, teatru, cinematograf, muzeu) în formarea omului de mâine, cu un orizont larg, capabil să înțeleagă fenomenele sociale și artistice din unghiul multipleurilor lor determinări și implicații.

În cuvântul de închidere a lucrărilor plenarei, profesorul Amza Săceanu, subliniind rolul și locul muzeelor în educarea patriotică și estetică a maseilor, a indicat, printre altele, ca direcționarea activităților organizate de instituțiile muzeale să se facă pe baza cunoașterii științifice a preferințelor publicului și satisfacerea plenară a acestora prin formele și metodele specifice ce stau la dispoziția lor.

Vasile NICOLAU

SESIUNEA DE COMUNICĂRI PE TEME DE ISTORIE MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ A DOBROGEI

Din inițiativa Muzeului de arheologie-Constanța, cu sprijinul Comitetului județean de cultură și educație socialistă — Constanța, în zilele de 19—20 IV 1973, s-a desfășurat în orașul de pe malul Mării Negre o sesiune de comunicări științifice. Organizatorii și-au propus ca în cadrul acesteia să fie prezentate comunicări referitoare la istoria modernă și contemporană a Dobrogei. S-a urmărit, astfel, cunoașterea principalelor surse documentare, materiale bidimensionale și piese tridimensionale,

referitoare la aceste epoci în vederea organizării la Constanța a unui muzeu care să prezinte istoria modernă și contemporană a Dobrogei.

La această acțiune, de un interes deosebit, Muzeul de arheologie a mobilizat cadre didactice de la Institutul pedagogic din localitate, specialiști de la Arhivele statului, profesori de istorie, muzeografi de la celelalte muzee constănțene și, totodată, a invitat din capitală specialiști de la Facultatea

de istorie din cadrul Universității București, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă Comitetul Central al P.C.R., reprezentanți ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste și ai Arhivelor statului — București.

Sesiunea a avut două părți. În cadrul primei părți (corespunzând zilei de 19 IV) au fost prezentate un număr de 16 comunicări, iar în partea a doua (respectiv ziua de 20 IV) s-a prezentat proiectul de tematică expozițională al noului muzeu și, pe marginea lui s-au purtat discuții.

Dintre comunicările înscrise în program au reținut atenția, în mod deosebit prin bogăția datelor și a documentelor, ineditul faptelor prezentate precum și prin modul cum acestea pot fi valorificate în cadrul expoziției muzeale, următoarele :

— *Dobrogea, teritoriul de sinteză etnică românească* — de prof. dr. doc. C.C. Giurescu.

— *Treceri ale românilor din Dobrogea la stînga Dunării în timpul războiului Crimeei* — de dr. T. Mateescu.

— *Raportul comisiei militare române conduse de colonelul Fălcoianu asupra situației Dobrogei în octombrie 1878* — de lector univ. Gh. Dumitrașcu.

— *Aspecte ale proprietății agrare din județul Constanța între anii 1878—1914* — de prof. C. Suceveanu.

— *Unele considerații privind activitatea politică și ideologică a socialiștilor din Dobrogea în anii premergători creării P.C.R.* — de prof. M. Badea.

— *Considerații privind contribuția mișcării muncitorești din județul Constanța la lupta clasei muncitoare din România* — de lector univ. dr. Ion Bitoleanu.

— *Participarea marinei române la insurecția armată de la 23 August 1944* — de cpt. rg. I Ion Pascu.

Partea a doua a sesiunii, așa cum am arătat mai sus, s-a axat pe discutarea proiectului de tematică a viitorului Muzeu de istorie modernă și contemporană a Dobrogei. Numeroasele luări de cuvînt, dintre care menționăm pe cele ale prof. univ. C. C. Giurescu (Universitatea București), Ilie Rădulescu (directorul Direcției așezămintelor culturale din Consiliul Culturii și Educației Socialiste), Iulian Antonescu (director adjunct la Direcția așezămintelor culturale din Consiliul Culturii și Educației Socialiste), Gh. Munteanu (președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă — Constanța), T. Mateescu (Arhivele statului — București), Gh. Dumitrașcu (Institutul pedagogic — Constanța), M. Stanciu (Arhivele statului — Constanța), Ion Bitoleanu (Institutul pedagogic Constanța) etc., au subliniat necesitatea creării unui asemenea muzeu, cerință izvorită pe

de o parte din dorința de a consemna principalele evenimente economice, politice și sociale și a valorifica bogatul patrimoniu muzeal referitor la epocile mai noi ale istoriei Dobrogei, iar pe de altă parte din necesitatea de a putea desfășura, prin intermediul unei instituții de asemenea profil, o activitate cultural-educativă intensă, de formare a conștiinței socialiste a maselor, de dezvoltare a patriotismului la tinerile generații. Participanții la discuții au subliniat cu claritate că noua unitate muzeală va trebuie să jaloneze și unele probleme esențiale ale istoriei vechi și feudale a Dobrogei în așa fel încît prezentarea istoriei moderne și contemporane să nu apară desprinsă de contextul general ci într-o dezvoltare continuă, firească. De asemenea, s-a menționat faptul că organizatorii vor trebui să țină seama de existența pe teritoriul Dobrogei (jud. Constanța și Tulcea) a unor muzee, cu profile diverse (Muzeul Marinei — Constanța), Muzeul de arheologie — Constanța, Secția de istorie din cadrul Muzeului „Delta Dunării” — Tulcea, dar cu care, în cadrul unor puncte din tematică noul muzeu ar putea să se suprapună, dînd naștere la unele repetări nedorite. S-a insistat în mod deosebit ca pe baza unui plan sistematic de cercetare, să se adune cît mai multe documente inedite și materiale tridimensionale, pentru ca noua unitate să nu fie un muzeu de hirtie, șablon, ci unul viu, plin de mărturii grăitoare, asupra trecutului Dobrogei, teritoriu de îndelungată trăire românească.

La încheierea lucrărilor sesiunii a fost format un colectiv de lucru care are ca sarcini culegerea materialelor din arhive și de pe teren și alcătuirea tematicii expoziției de bază a muzeului. Pentru organizarea acesteia se are în vedere clădirea fostei poște, local situat în imediata vecinătate a centrului, plasat pe una din arterele comerciale principale ale orașului.

Tot în cadrul sesiunii de comunicări, s-a propus ca în toamna anului 1973, să aibă loc o nouă reuniune științifică, la care să fie prezentate rezultatele activității colectivelor și să fie analizată în detaliu tematica alcătuită, pentru a se trece apoi la organizarea propriu-zisă a expoziției.

Desfășurată într-o atmosferă de responsabilitate, cu dorința sinceră de a realiza cît mai repede și în bune condițiuni unitatea muzeală propusă, sesiunea de la Constanța din 19—20 aprilie 1972 a fost umbrită doar de absența reprezentanților județului Tulcea, care erau direct interesați în discutarea problemelor legate de organizarea unui viitor muzeu ce va ilustra istoria modernă și contemporană a întregii provincii istorice Dobrogea.

Anghel PAVEL

Pentru aportul deosebit pe care-l aduc în cercetare bibliografiile, generale sau pe anumite domenii și teme, anuale sau pentru diferite perioade de timp, sînt socotite instrumente indispensabile de lucru.

Disciplina muzeologiei apărută și ea destul de recent, posedă doar cîteva asemenea bibliografii, Cehoslovacia fiind, din acest punct de vedere, una din țările cele mai active și mai bine reprezentate.

Pe lângă „Bibliografia muzeologică cehoslovacă”¹, cuprinzînd lucrări referitoare la muzee încă de la începutul secolului trecut și pînă astăzi (1818—1967) au mai apărut „Bibliografia literaturii muzeologice” (din Cehoslovacia) — lucrare anuală, ca și „Bibliografia muzeologică internațională anuală selectivă”.

Datorită apariției acestor lucrări și muncii asidue de publicare, în Cehoslovacia funcționînd și „cabinele de muzeologie” ce se ocupă special cu această activitate, Comitetul internațional al muzeelor ICOM a hotărît publicarea unei bibliografii muzeologice internaționale anuale de către Centrul de documentare Unesco — Icom de la Paris în colaborare cu Ústřední muzeologický kabinet, sub redacția lui Vaclav Pupal, directorul Oficiului central de muzeologie din Praga. Pînă acum au fost publicate 4 volume pentru anii 1967, 1968, 1969, 1970, cu text paralel în franceză și engleză.

Planul de clasificare a fișelor bibliografice este cel adoptat pentru lucrările sale de către Centrul de documentare muzeografică Unesco-Icom. Textul acestui plan a fost reprodus la începutul primului volum (din 1967). Întregul material bibliografic este structurat pe capitole mari, împărțite în subcapitole cu numeroase puncte și subpuncte. Vom menționa aici doar capitolele mari, planul întreg ocupînd 16 pagini : lucrări generale de referință ; generalități privind muzeele ; clasificarea geografică a muzeelor ; muzee și tehnici muzeografice ; activități speciale ale muzeelor ; colecții și colecționari ; diferitele categorii de muzee. Numerotarea pornește de la zero (lucrări generale de referință) și merge pînă la 990 (ultimul subpunct la „diferitele categorii de muzee” — 452). Vom cita doar un singur exemplu, credem edificator pentru înțelegerea mai bună a acestui plan : la „activitățile speciale ale muzeelor”, subcapitolul „activități privind în special tineretul” este notat cu 179, după care urmează 179.1 ore și cursuri la muzeu ; 179.2 conferințe, demonstrații, vizite ghidate ; 179.3 lucrări practice ; 179.35 jocuri și concursuri ; 179.4 discuții pe grupe, cluburi ; 179.5 ședințe

de cinema și de proiecții ; 179.6 programe muzicale ; 179.7 programe de dans și de artă dramatică ; 179.9 serviciul școlar al muzeului, în general ; 179.95 colaborare între personal de muzeu și cadrele didactice.

În afara acestei scheme, la fiecare volum la sfîrșit se publică un index alfabetic bilingv — o tablă de materii cu principalele rubrici în care au fost incluse articolele citate, ca și un index geografic pe țări.

Materialul cercetat și despuiat este foarte divers, cuprinzînd toate publicațiile aflate la Centrul de documentare muzeografică Unesco-Icom și aparținînd atît țărilor europene cit și celorlalte continente. Sînt citate lucrări generale de muzeologie (de ex. Duncan Cameron, *Are art galleries obsolete?* Toronto, 1969 ; Pierre Bourdieu et Alain Darbel, *L'amour de l'art, les musées d'art européens et leur public*, Paris, 1969), articole din reviste de muzeografie (*Museum News*, *Neue Museumskunde*, *Nouvelles de l'Icom*, *Museum*), sau din anuare, ca „Bulletin de l'Institut royal du Patrimoine artistique”, „Glasnik slavonskih muzeja”, (Vukovar), ghiduri de muzeu („Le Musée des arts et des traditions populaires”, 1969, Paris, *Le Musée Curtius de Liège*, par Joseph Philippe), actele și documentele congreselor Icom și Unesco, sau alte publicații ale acestor foruri.

Cercetînd articolele referitoare la România am constatat că, în afară de „Revista muzeelor” și, începînd din primul său an de apariție—1970 și de „Buletinul monumentelor istorice” nu mai sînt citate decît 3—5 alte lucrări românești de muzeografie anual, ceea ce reflectă, pe de o parte numărul mic al acestora, iar pe de alta netrimitea de către muzee cu regularitate a tuturor publicațiilor lor la Centrul de documentare Unesco-Icom pentru a putea fi consultate și citate. Articolele incluse din „Revista muzeelor” au o problematică variată, observîndu-se și o creștere numerică, de la 38 în anul 1967, la 55 în 1970. În această bibliografie mai sînt menționate și 2—3 articole de autori români apărute anual în reviste străine (în 1970 în „Museum und Schule” -R.D.G., în „Monumentum” și „Zoo” din Belgia).

Ultimul volum apărut al bibliografiei reprezintă un real progres, prin lărgirea ariei de informare și introducerea de noi publicații și articole, ca și prin redarea mult mai exactă a titlurilor în limbile respective.

Efortul editorilor în cercetarea și compilarea unui număr extrem de mare de periodice și publicații de specialitate a fost răsplătit prin realizarea unei lucrări remarcabile, complexă ca documentare dar ușor de utilizat, indispensabilă muzeografilor și specialiștilor din diferite domenii.

V. BUȘILĂ

* „Bibliographie muséologique internationale — International museological bibliography”, supplément aux „Nouvelles de l'ICOM”, Paris — Praha.

¹ Jiří Spět, *Bibliographia museologica, 1818—1967, Stopadesat let československé muzeologie — One hundred and fifty years of Czechoslovak museology*, Praha, 1968, editată de Kabinet muzejní a vlastivědné práce při Národním muzeu.

Sumarul ultimului număr al anului 1972 din revista „Museum” este pe cât de divers în preocupări, pe atât de consistent în prețioasele informații ce ni le oferă referitor la diferite muzee din lume. Ne-am oprit cu interes asupra analizei structurii și mesajului Muzeului de istorie naturală din orașul Mexico (autorul articolului : Alfredo Barrera), spre a face cunoscută cititorilor noștri forma sa actuală.

Înființat în 1964, muzeul este prezentat ca o instituție exemplară din toate punctele de vedere : profil, program de funcționare, arhitectură, spațiile verzi din jurul său. Accentul în cuprinsul acestui muzeu este pus pe Mexico, dar în așa măsură încât prezentarea să cuprindă și aspecte din celelalte zone. O caracteristică deosebită : muzeul din Mexico are o construcție specială, — mai multe corpuri care formează o unitate.

Instituție municipală din punct de vedere administrativ, Muzeul de istorie naturală, situat într-un parc public, are rolul de centru de informare de geologie, mineralogie, floră și faună a Mexicului, fiind de asemenea un puternic centru educațional. Muzeul dispune și de o secție de expoziții instalate în săli spațioase și moderne, o secție școlară destinată acțiunii educative, o bibliotecă de specialitate, ateliere, o secție de conservare și taxidermie și o secție de laboratoare și colecții speciale.

Reținem din prezentarea făcută de „Museum” că Muzeul de istorie naturală a întrunit în medie 15 000 vizitatori pe lună la secția de expoziții, care atrage marea parte a publicului. Vizitatorii au acces și la bibliotecă, iar în ce privește laboratoarele și colecțiile, acestea sînt în genere vizitate de specialiști sau amatori. Mai aflăm din comentariu că arhitectura muzeului este perfect adaptată nu numai cerințelor generale, ci și necesităților de expunere ale fiecărei secții, ținînd seama de cele două funcțiuni considerate esențiale — educația și informarea.

După ce ni se face cunoscută înfățișarea clădirii muzeului, în amănunt, sîntem informați asupra colecțiilor ce formează conținutul a 26 diorame, 80 vitrine, 35 machete și modele de diverse dimensiuni. Acest material muzeografic ocupă mai multe săli, fiecare fiind consacrată unei teme : universul, pămîntul, originile vieții, diversitatea lumii vii, evoluția omului și repartitia viețuitoarelor.

Păstrînd aceeași structură a prezentării făcute de „Museum”, dorim să desprindem problemele mai importante ale acestui muzeu, care ar suscita interesul cititorilor noștri.

Acțiunea educativă. În sala de expoziție, materialul este prezentat cu ajutorul planșelor, al dispozitivelor mecanice, al dioramelor și vitrinelor, într-o ordine cronologică, care facilitează inițierea în cele mai generale teorii și ipoteze despre originea Universului și a Terrei. Lăsînd libertate vizitatorilor de a circula neîndrumați în sălile de expoziție, muzeul încearcă să-și realizeze și astfel rolul său educațional, metoda fiind aplicată la marea parte

a publicului. Dar acest sistem nu este valabil în cazul în care sălile de expoziție nu solicită singure o vie atenție din partea publicului, nu pot transmite ele însele mesajul dorit și nu pot suscita reflecții. Actualmente în muzee, pentru a se răspunde cerințelor diverselor categorii de vizitatori și a se comunica cantitatea de informație, trebuie să se atingă următoarele obiective : a) pregătirea publicului pentru vizitarea muzeului ; b) completarea pe loc a informațiilor furnizate de materialul expus ; c) indicarea mijloacelor suplimentare audio-vizuale pentru o înțelegere mai bună a conținutului temei tratate, în cazul cînd acestea ar trezi un interes deosebit. De regulă, vizitarea muzeului poate avea loc fără o pregătire prealabilă, dar în anumite ocazii aceasta este necesară, ca în cazul turiștilor care vin pentru prima oară. Ghidurile imprimate, broșurile și explicațiile prealabile contribuie la această pregătire, în muzeu nefiînd nici un ghid care să dea explicații. Pentru o deplină înțelegere a temelor tratate în acest muzeu din Mexico, vizitatorului i se recomandă, înainte, consultarea unor cărți de specialitate și vizitarea altor muzee cu profil asemănător.

Întrebările asupra cărora se revine, în ordinea frecvenței, sînt : Ce este acest animal ? Ce este această plantă ? Ce este acest mineral ? Cum se face o colecție de insecte ? Cum se face o colecție de fluturi ? Cum se face o colecție de minerale ? Cum se face o colecție de fosile ? Și altor întrebări, cu caracter tot atât de general, li se încearcă o rezolvare prin editarea broșurilor de popularizare a florei și faunei mexicane, în scopul de a înlesni orientarea publicului.

Discuția de pînă acum s-a purtat în funcție de marele public, dar mai există și un alt grup de vizitatori, căruii i se acordă o atenție specială : acela al elevilor și studenților. Activitățile mai importante ale secției școlare din muzeu, sînt următoarele : a) predarea lecțiilor în expoziție de către profesor, pentru a ilustra materialul învățat ; b) pregătirea vizitei elevilor cu ajutorul profesorilor care îi însoțesc ; c) organizarea unor cursuri cu subiecte de științe naturii pentru timpul vacanțelor, adresate elevilor din ciclul secundar ; d) selectarea elevilor înscriși la aceste cursuri, care dovedesc gust și aptitudini pentru științele naturii, spre a fi admiși în Clubul tinerilor prieteni ai muzeelor ; e) orientarea și dirijarea activității acestui Club, astfel încît să folosească atît membrilor săi, cît și muzeului ; f) dezvoltarea bibliotecii și a colecțiilor științifice, publicarea unor broșuri și studii pedagogice și de popularizare științifică.

Am redat în amănunt aceste cîteva acțiuni tocmai pentru a le sublinia utilitatea, în ce privește funcția de educație realizată de acest muzeu de științe naturale.

La baza activităților de informare și educație a muzeului de științe naturale stă indispensabila efectuare a *cercetării științifice*. Trebuie mențio-

nată excelența colaborare a personalului din laboratoarele Muzeului din Mexico cu specialiștii altor instituții ca : Școala națională de științe biologice a Institutului politehnic național, Institutul de biologie al Universității autohtone din Mexico, Academia de cercetări științifice și Societatea mexicană de istorie naturală.

Publicațiile și biblioteca. Rezultatele muncii de cercetare din muzeu sînt publicate în diverse reviste de specialitate sau în publicația oficială a muzeului, „Acta Zoologica Mexicana”, în care figurează, conform recomandărilor Consiliului internațional al muzeelor (ICOM), listele cu speciile existente în depozit. În schimbul acestei publicații, muzeul din Mexico, primește cca 300 periodice de specialitate, cărți și broșuri, cu care își îmbogățește biblioteca de științele naturale „Margarita Chorné”, biblioteca ce posedă în momentul de față aproximativ 5 000 volume (zoologie, biologie, botanică, geologie, astronomie, fizică, chimie și matematică).

Laboratoarele de conservare și atelierul de taxidermie. Laboratoarele și atelierul își desfășoară activitatea în strînsă legătură cu laboratorul de cercetare, tehnicile de preparare și conservare fiind aplicate cu cea mai mare atenție. Pe de altă parte, independent de metodele și procedeele folosite, sînt utilizate toate mijloacele de a conserva colecțiile muzeului care urmează a fi prezentate în maniera cea mai adecvată esteticii muzeografice, păstrînd cît mai fidelă forma reală.

Depozitul. Muzeul, pe cît este posibil, asigură instalațiile necesare și mobilierul adecvat conservării colecțiilor. Datorită arhitecturii edificului, o serie de cupole nu au ferestre exterioare, astfel că este necesar să se asigure sistemul de iluminat și păstrarea unei temperaturi adecvate în interiorul depozitului, unde se desfășoară și alte activități : atelierul de mecanică, timplărie, pictură sau unele mici reparații de zidărie.

Sala de expoziție. Structura Muzeului de istorie naturală din Mexico cuprinde următoarele încăperi : Sala universului, Sala Terrei, Originea vieții, Sala de taxonomie, Sala de ecologie, Sala evoluției, Sala de biologie, Omul, Sala de biogeografie.

Mai întîi vizitatorul își formează o idee asupra galaxiilor și a locului pe care-l ocupă sistemul solar în Univers. Sistemul solar este prezentat cu ajutorul unei picturi murale, prin elemente tridimensionale. Una din marile atracții din această sală este macheta boltei cerești, prevăzută cu un dispozitiv electromecanic ce redă mișcarea principalelor constelații vizibile pe cerul din Mexico. Acest dispozitiv este sincronizat cu benzi sonore, ce completează cu explicații datele oferite de obiectele expuse ; în plus, trei vitrine sînt consacrate primilor pași ai omului în spațiul cosmic.

Ieșind din această sală, vizitatorul este introdus într-o interesantă atmosferă, creată de elementele care au stat la originea sistemului solar și a *Terrei*. Elementele esențiale ale expoziției sînt : expunerea ilustrată a unei teorii cunoscute asupra originii sistemului solar, un glob pămîntesc rotativ și în relief, machete, diorame și vitrine ce tratează

despre vulcani, munți, eroziune, tipuri de roci, formarea rocilor, soluri. Un grafic în spirală rezumă principalele aspecte ale evoluției geologice de-a lungul mileniilor. Mai sînt și cîteva vitrine cu diverse roci, minerale, metale, cristale, cuarț, pietre prețioase.

Alte vitrine, tot de tip clasic, oferă indicații asupra naturii fosilelor, modul lor de formare, diferitele tipuri de fosile existente. Sala mai prezintă și o hartă în relief a Mexicului, cu zonele mineralogice, o hartă geologică și alte cîteva elemente privind aspectul geologic de aici.

În sfîrșit, ultimul grup de săli : evoluția de la simplu la complex, teoriile științifice cele mai moderne asupra *originii vieții*, drumul parcurs de moleculă, dezvoltarea capacității umane ; vizitatorului i se oferă bogate explicații asupra atomilor și a elementelor chimice, asupra formării moleculelor organice și asupra sistemelor biologice elementare. Structura celulară este reprezentată grație unui microscop electronic și tot la fel este reprezentată imaginea unei bacterii atacate de viruși bacteriofagi.

O inovație întîlnim în spațiul consacrat *sălii de taxonomie* : 20 de vitrine de tip clasic, aranjate în semicerc, conțin specimene care corespund principalelor 20 de specii ale regnului vegetal și animal. Grupurile primitive se găsesc în centrul semicercului, regnul vegetal și cel animal fiind plasate de la stînga la dreapta în ordinea evoluției. În mijlocul sălii, o masă semicirculară împărțită în 20 de secțiuni, la capetele căreia sînt legende explicative, este „masa de orientare”, care permite să se identifice în vitrinele sălii speciile respective, în plus, magnetofonul completează cu informații detaliate materialul din vitrină.

Depășind *sala de ecologie*, ajungem la spațiul consacrat *evoluționismului*, secție atît de interesant realizată în muzele de acest gen din întreaga lume. Un montaj dintr-o serie de vitrine-diorame redă succesiunea multiplelor scene care amintesc formele de viață de la era primară la perioada cea mai recentă. Sînt expuse toate speciile de fosile ce aparțin fiecărei perioade. Nu lipsește nici arborele genealogic al principalelor grupuri de viețuitoare, de reptile și mamifere. Exponatul gigant din această sală : *Diplodocus carnegiei*, dinozaurul din jurasic.

Sala de biologie prezintă în 15 vitrine problemele de biologie generală, cu tipuri foarte diverse : raporturile științelor naturale cu alte științe, diviziunea celulară, țesutul celular, reproducerea sexuală, dezvoltarea embrionului la vertebrate și alte aspecte ale anatomiei comparate la : pești, amfibii, reptile, păsări și mamifere, originea plantelor cultivate, a animalelor domestice ș.a.m.d.

Capitolul în care evoluția a ajuns la *Om* prezintă un arbore genealogic ce înfățișează raporturile între diferitele mari grupe, de-a lungul timpurilor și un grafic ce indică succesiunea și corelația perioadelor glaciare și îndeletnicirile umane. Atenție deosebită i se acordă Pithecanthropului, Sinanthropului, Omului de Néanderthal, și Omului de Cro-

magnon. De asemenea și caracteristicilor somatice ale diferitelor grupuri umane.

În final, în *sala de biogeografie*, — se comentează în „Museum” — vizitatorul își formează o idee de ansamblu asupra naturii diverselor regiuni biogeografice și asupra vieții din Mexico, precum și asupra regiunii neotropicală, asupra regiunii neoarctice sau a altor regiuni: etiopiană, paleartică, australiană și orientală, toate prezentate în diorame; se mai găsește aici și cite un specimen faunei din diferitele părți ale lumii și o hartă a zonelor de vegetație din Mexico.

Prezentarea Muzeului de istorie naturală din Mexico făcută de revista „Museum”, invită la meditație asupra căutărilor neincetate, atât de necesare, a mijloacelor celor mai adecvate de prezentare într-un muzeu cu acest specific. Este nevoie de multă iscusință în îmbinarea conținutului științific al subiectului de prezentare și modalitatea de expunere, estetic atractivă, din muzeu.

Aurora BĂDILĂ

„APULUM”, X, 1972

Apărut în toamna anului 1972 și dedicat centenarului morții lui Avram Iancu ultimul volum editat de Muzeul din Alba Iulia cuprinde în sumarul său articole și studii de istorie, arheologie și etnografie. Dintre materialele care conferă tomului o deosebită valoare informațională semnalăm câteva a căror tematică dezbate în lumina ultimelor cercetări și concluzii aspecte noi sau mai vechi privind viața material-spirituală și trecutul de luptă din frământata noastră istorie națională. Editorialul volumului, datorat prof. Eugen Hulea, intitulat „Personalitatea istorică a lui Avram Iancu” oferă o amplă reconstituire și în același timp o privire retrospectivă asupra vieții Craiului munților. Așa cum se subliniază, „personalitatea lui Avram Iancu nu a fost și nu este apreciată numai de categoria cărturarilor sau de paginile evocărilor scrise, ea a fost și rămâne imprimată în statornică, pioasă și admirabilă aducere aminte a largilor pături populare care, cu fantezia colorată, i-au îmbrăcat figura în aura legendei, făurind mituri, creînd un bogat mănunchi de versuri...”.

Urmează în ordine cronologică o serie de materiale care se ocupă cu diferitele epoci ale istoriei vechi a patriei. Remarcăm studiul lui I. Al. Aldea, „Șantierul arheologic de la Ghibrom (comuna Berghin, județul Alba)” în care se încearcă o prezentare detaliată a primei campanii de săpături arheologice din vara anului 1967 de la locul „la Ghezuni” unde, urmele vieții materiale surprinse stratigrafic au identificat o continuitate în locuire din neoliticul timpuriu pînă în epoca prefeudală. Problemele legate de istoria și civilizația scitilor din Transilvania fac obiectul studiului cercetătorului clujean V. Vasiliev „Necropola scitică de la Blaj” în care analizează mormintele descoperite, caracteristicile necropolei, riturile de înmormîntare, inventarul mormintelor ș.a. Bazîndu-se pe unele analogii ale materialului de la Blaj cu cel din necropolele cercetate sistematic sau incidental la nordul Mării Negre, autorul conchide că, din punct de vedere cronologic, necropola scitică descrisă se încadrează la sfîrșitul secolului VII — începutul secolului VI î.e.n. O interesantă „ipoteză de lucru” în legătură

cu riturile funerare din secolele II—I î.e.n. este discutată de E. Comșa în materialul intitulat „Contribuție la riturile funerare din sec. II—I î.e.n. din sud-estul Olteniei”. În urma unor săpături arheologice la Orlea, pe grindul „lui Iancu Mușat”, s-a descoperit un complex cu caracter funerar. Grupul de populație geto-dacă practica aici ritul inhumației „*insofit sau nu de jertfe umane*”. Concluziile autorului se opresc la un fenomen cunoscut și în alte domenii ale vieții geto-dacilor, acela al influenței și în practica ritului de înmormîntare venită din partea neamurilor celtice.

Săpăturile arheologice sistematice sau descoperirile întimplătoare, mai vechi sau mai noi, s-au îndreptat, cum era și firesc, spre epoca romană, știut fiind faptul că timp de mai bine de un secol și jumătate istoria spațiului carpatodunărean se leagă organic cu însăși istoria Imperiului roman. Ținînd cont de importanța epocii respective multe din studiile actualului volum dezbate aspecte esențiale ale prezenței romanilor la nordul Dunării. Astfel, cercetătorul N. Gudea analizează principalele rezultate ale celei de a treia campanii de săpături arheologice (1968) efectuate în castrul de la Bologa, locuit de două unități militare: coh. I Aelia Gaesatorum miliaria și coh. II Hispanorum. Materialul descoperit: ceramică, obiecte de metal, monede, dar mai ales ineditul unor sisteme de construcție necunoscute pînă acum pe teritoriul Daciei indică o fortificație de prim rang, înglobată în puternicul sistem defensiv provincial. Ca și în numerele precedente, multe pagini sînt dedicate unor noi descoperiri epigrafice. Două inscripții apărute în vara și toamna anului 1970 aruncă o lumină nouă asupra unor aspecte mai puțin cunoscute din istoria orașului Apulum. I. Berciu, C. Băluță, în articolul „Apollo Salutaris la Apulum” analizează un altar votiv dedicat, în a doua jumătate a secolului III e.n. de C. Iulius Varianus, zeului Apollo Salutaris. Epitetul divinității pare să fie un unicum pînă acum, iar apariția sa la Apulum trebuie pusă în legătură cu existența unui templu-spital (asklepeion) dedicat zeilor tămăduitori. Din aceeași perioadă datează și inscrip-

ția emisă de „ordo coloniae” în cinstea împăratului Volusianus (Al. Popa—Al. Aldea, „Colonia Aurelia Apulensis Chrysopolis”), ce completează și precizează istoria orașului din perioada anterioară pășirii romane. În mod surprinzător, acum, orașul Apulum apare cu epitetul de Chrysopolis (oraș bogat în aur), ceea ce îi certifică, o dată mai mult, importanța economică.

Studiile cu privire la istoria artelor, din paginile următoare se îndreaptă spre cele mai semnificative monumente și momente istorico-artistice. În această ordine de idei, I. Șerban aduce în discuție un caz interesant din arhitectura Transilvaniei medievale, „Biserica reformată din Cetatea de Baltă”.

Preocuparea constantă a lectorului univ. N. Edroiu în privința răscoalei țărănilor transilvăneni din anii 1784—1785 se îndreaptă acum spre o temă nouă, aceea a „Răscoalei lui Horea în folclorul românesc”. Firul roșu al studiului demonstrează că în zona Munților Apuseni jertfa eroilor de la 1785 devine o chemare înflăcărată la lupta pentru eliberarea de sub jugul exploatații sociale și naționale. Exemplele din culegerile de folclor ce circulau în Transilvania și dincolo de Carpați ilustrează dragostea celor mulți și năpăstuiți pentru eroii care au sfârșit atât de tragic la Alba Iulia.

Închinat, după cum arătam mai sus, memoriei lui Avram Iancu, era normal ca în paginile sale volumul să cuprindă și o suită de medalioane biografice închinată unor personalități a căror activitate s-a desfășurat în strânsă legătură cu cea a „Craielui mușților”: Gh. Anghel „Petru Dobra un prefect martir al revoluției de la 1848 din Transilvania” și „Nicolaie Solomon prefect de Hațeg și Hunedoara”; E. Hulea, „Ion Buteanu” și „Simion Balint”; I. Olteanu, „Momente din activitatea prefectului Cimpiei, Nicolae Vlăduțiu”; P. Baciu, „Vasile Moldovan”. Fie că au căzut la datorie, fie că au reușit să activeze și după evenimentele revoluționare din anii 1848—1849, prefectii și tribunii Iancului au înscris o pagină luminoasă în istoria luptei naționale.

Mișcarea memorandistă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea a atras în circuitul ei o seamă de intelectuali transilvăneni. Folosind surse documentare inedite și în primul rând notițele biografice păstrate în arhiva secției Unirii din Alba Iulia, N. Josan prezintă sub toate aspectele portretul memorandistului Rubin Pațiția, participant activ la Memorandum, judecat la Cluj alături de ceilalți promotori ai mișcării, condamnat pentru activitatea sa, considerată periculoasă.

Studiile de etnografie și artă populară încheie prima parte a publicației de care ne ocupăm. Citeva din „Țesăturile populare românești pentru împodobirea interiorului din zona Alba”, semnalate de O. Pernicek, contribuie la cunoașterea unor aspecte legate de confecționarea acestor piese create cu pricepere și îndeminare de mîinile harnice ale femeilor din satele județului Alba.

Comunicările și notele constituie al doilea capitol al volumului „Apulum” X. Tematica variată a acestor materiale scurte vizează în primul rând arheologia și istoria românească. Problema importurilor romane din ținuturile nord-dunărene este readusă în discuție de prof. univ. D. Berciu („Un import roman dintr-o așezare geto-dacă în cimpia Munteniei”) conștient dintr-o atașă de bronz profilată și decorată. Analogiile cu piese similare și cronologia vaselor cu asemenea atașe permit plasarea descoperirii în nivelul ultim al locuirii gete, cronologic piesa încadrându-se în secolul I î.e.n. Intensa circulație monetară atestată la nordul Dunării și după transformarea în provincie imperială este ilustrată de cercetătorii E. Chirilă—N. Gudea („Descoperiri monetare antice în Banat”), E. Chirilă—I. Piso („Descoperiri monetare antice în Transilvania (X)”), prezentare a citorva tezaure și descoperiri izolate de monede republicane și imperiale apărute în Banat și la Vețel (Micia), cunoscută în antichitate ca o înfloritoare așezare civilă și militară. De urmele populației românești din timpul feudalismului timpuriu (sec. IX—XII) în localitățile de pe valea Mureșului, se ocupă M. Blăjan în articolul „Așezările feudale timpurii din satele Turdaș și Asinip (jud. Alba)”.

Începînd cu acest număr colegiul de redacție a reintrodus rubrica de Cronică a cărei utilitate este determinată de necesitatea prezentării celor mai de seamă reprezentanți din istoria și cultura județului a căror activitate este remarcată de mai multă vreme, ei aducîndu-și aportul dezinteresat la renumele științei românești și implicit la dezvoltarea colecțiilor muzeului din Alba-Iulia.

Trebuie să arătăm în încheierea acestei prezentări că apariția celui de al X-lea număr al publicației muzeului din Alba Iulia constituie și o aniversare. „Apulum” și-a creat un prestigiu binemeritat atât în țară cit și în străinătate. Paginile sale au fost și vor rămîne deschise tuturor celor care „sine ira et studio” își aduc prețioasa lor contribuție la afirmarea permanentă a științei istorice românești.

Vasile MOGA

NOTE DE LECTOR

Începînd de anul acesta, „Revista muzeelor” primește pentru biblioteca sa documentară publicația bilunară, „INFORMATIONS UNESCO”, care prezintă în paginile sale, pe scurt, numeroase și inte-

resante realizări privind muzeele și monumentele din întreaga lume.

Din nr. 3, pe aprilie a.c., spicuim pentru cititorii revistei noastre numai două dintre ele :

MĂSURI PENTRU PĂSTRAREA ȘI VALORIFICAREA PATRIMONIULUI

Din inițiativa guvernului din Bahrein, pe insulă se organizează un nou muzeu și se va elabora o legislație pentru protejarea monumentelor, punându-se capăt unei situații regretabile de jefuire a patrimoniului.

Situat la încrucișarea drumurilor dintre Africa și Asia, Behreinul a jucat un rol important în difuzarea artei și gândirii islamice. Din păcate, ca urmare a expansiunii urbane și industriale, în fiecare zi dispar edificii și măturii importante pentru istoria insulei, arta și tehnicile sale tradiționale. „*Din pricina lipsei unei protejări adecuate, una din cele mai vaste necropole din epoca bronzului, descoperită recent, este jefuită sistematic* — relatea domnul Michel Ecohard, expert al UNESCO, sosit în insulă la cererea guvernului pentru organizarea unui nou muzeu — și alte bogății arheologice sînt amenințate de o soartă asemănătoare”.

Muzeul ce se va amenaja va cuprinde o secție arheologică prin intermediul căreia se vor elucida diferitele influențe, care s-au succedat din epoca de piatră pînă în perioada islamică: cele ale akkadienilor, babilonienilor, asirienilor, Kassiților și ale culturii din valea Indusului. O secție etnografică, rezervată vieții tradiționale de pe insulă, va cuprinde: locuințe, costume, arte și meserii, inclusiv construirea de ambarcațiuni, precum și tehnicile folosite de pescuitorii de perle. Cea de a treia, secția prezent-viitor, va fi consacrată evoluției industriale a țării și integrării sale în lumea modernă.

PRIMA CARTE MAGHIARĂ

R. P Ungară aniversează în acest an 500 de ani de la tipărirea primei cărți pe teritoriul său.

Cu acest prilej, editura „Magyar Helicon” din Budapesta a tipărit o ediție-facsimil a acestei cărți, al cărei original intitulat „Chronica Hungarorum” a ieșit de sub teacurile lui Andreas Hess, tipograf din Buda, la data de 5 iunie 1473, deci la 18 ani după Biblia lui Gutenberg. Lucrarea este compusă din 70 de foi imprimate cu caractere latine uniforme și rotunjite. Spre deosebire de majoritatea cronicelor medievale, care încep cu facerea lumii, „Chronica Hungarorum” reprezintă un text trunchiat: ea începe cu întâmplările lui Noe precedate de cuvîntul latin „porro” (urmare), continuînd cu evenimentele istoriei maghiare pînă la alegerea lui Matei Corvin ca rege al Ungariei în 1458 și luptele duse de acesta, cronică oprindu-se la anul 1467.

Exemplarele acestei cărți, extrem de rare, au decis tipărirea acestui facsimil sub patronajul comisiei naționale pentru UNESCO.

* * *

„IZVESTIA” — 6 aprilie 1973: Arheologii sovietici au descoperit în Valea Sukhandaria, în Uzbekistan, un tezaur în valoare de 1 milion de ruble, care datează din epoca dinastiei Kușan.

După estimările specialiștilor, tezaurul a fost îngropat cu 18 secole în urmă. El este compus din cca 100 obiecte din aur, mai ales brățări și coliere

ornate cu pietre prețioase și desene ce reprezintă dragoni.

Ziarul „Izvestia” precizează că studiul dinastiei Kușan se află printre problemele care preocupă UNESCO.

* * *

O NOUĂ METODĂ DE DATARE

„SCIENCE ET AVENIR” — decembrie 1972: O nouă metodă de datare a resturilor organice permite precizarea cronologiei unei perioade care era pînă acum inaccesibilă geologilor. Metoda carbonului-14 utilizată din ce în ce mai mult permite datarea cu oarecare precizie a fosilelor, dar prezintă inconvenientul de a limita evaluarea la o perioadă de cel mult 50 000 ani.

Cealaltă metodă de bază „potasiu-argon”, este bună pentru vîrste geologice mari, dar aplicarea sa la fosile mai „tînere” de 1 milion de ani este delicată. Astfel, fosilele mai vechi de 50 000 ani și mai noi de 1 000 000 de ani nu puteau fi datate cu precizie pînă nu demult, cînd dr. Bada, de la Institutul de oceanografie Scripps, a elaborat o nouă metodă bazată pe proprietatea aminoacizilor de a roti spre stînga lumina polarizată (levogir).

Atunci cînd un organism moare se produce o inversiune, lumina polarizată își schimbă direcția și este deviată spre dreapta (dextrogir).

Această inversiune nu se produce instantaneu, ci treptat, fiind cu atît mai marcată cu cît a trecut mai mult timp de la moartea moleculei. O simplă determinare polarimetrică permite evaluarea vîrstei fosilei. Dr. Bada a verificat metoda sa pe niște oase de Hominide descoperite în depresiunea Oldduwai, în Africa Orientală. Bada a evaluat vîrsta lor la 135 000 ani, valoare care a coincis cu aceea propusă de dr. Leakey pe baza studierii datelor geologice furnizate de stratul în care au fost găsite.

MAREA AMENINȚĂ MONUMENTE. . .

A.F.P. — 10 ianuarie 1973: Potrivit unor comunicări făcute de profesorul italian G. Schmidt, nivelul apelor Mării Tirenene a crescut cu un metru din antichitatea îndepărtată și pînă în prezent. În acest fel, un mormînt preistoric din Thapos (lingă Siracuză), datînd din secolul al XIV-lea i.e.n., se află astăzi cu un metru sub nivelul mării.

Pe insula Ponza, situată la vest de orașul Neapole, construcțiile din epoca împăratului August se află în prezent la înălțimea de 1,33 m deasupra nivelului mării, iar Poarta împăratului Claudiu (42 e.n.), aflată în apropierea imediată a aeroportului Fiumicino, de lingă Roma, se află la mai puțin de 0,55 m sub nivelul mării. Cercetătorii italieni, care au beneficiat în lucrările lor de elemente furnizate de confrății lor francezi, studiază în prezent Adriatica în colaborare cu specialiștii iugoslavi. Cercetările au drept scop studierea modului sistematic al variațiilor de nivel al apelor mării pe o perioadă suficient de lungă pentru a prevedea evoluția lor și pericolele care ar putea rezulta din acestea.

Adrian MÎNTULESCU

ȘEDINȚA DE LUCRU A SUBCOMISIILOR DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE ALE COMISIEI DE EVIDENȚĂ CENTRALIZATĂ A BUNURILOR CULTURALE

În ziua de 11 mai a.c. Direcția așezămintelor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste a organizat o ședință de lucru a subcomisiilor de istorie și arheologie din cadrul Comisiei de evidență centralizată de bunuri culturale, ședință la care au participat specialiști în istorie și arheologie de la marile muzee ale țării, institute ale Academiei de științe sociale și politice, „Revista muzeelor”.

Din partea Direcției așezămintelor, tov. Radu Florescu a făcut cunoscute atribuțiile și sarcinile celor două subcomisii, în cadrul acțiunii cu caracter general de realizare a inventarierii patrimoniului muzeal național.

Se urmărește astfel : elaborarea unei metodologii generale a operațiilor de inventariere și controlul și îndrumarea în teren, la nivel de județe, a desfășurării acestei acțiuni. Scopul final este acela de

a realiza nu numai o aducere la zi a evidenței patrimoniului muzeal, ci și realizarea unei evidențe unitare.

În acest sens se vor întocmi fișe cu o rubricăție cit mai completă dar totodată cit se poate de operative. Se intenționează ca această inventariere generală a patrimoniului muzeal, pe baza unei metodologii moderne, să fie realizată într-o perioadă de 5—7 ani. Se impune, pentru reușita acțiunii, elaborarea metodologiei și încercarea unei inventarierii experimentale, pînă la sfîrșitul anului. După elaborarea metodologiei se vor face deplasări în teren pentru instruirea echipelor teritoriale și pentru a le pune la îndemînă instrumentele de inventariere, iar primele rezultate, după o prealabilă verificare în teren, se vor centraliza la București în vederea prelucrării lor.

Subcomisiile vor avea întîlniri periodice de lucru.

LISTA CU PUBLICAȚIILE DIN STRĂINĂTATE SOSITE LA INSTITUȚIILE MUZEALE DIN ȚARĂ

BELGIA

Muzeul de istorie a municipiului București

- 1) Brabant tourisme nr. 1/1964, 5/1966 (colecții incomplete) ;
- 2) Notre Capitale. Revue mensuelle des Bruxellois : 8/1956 (incomplete).

Muzeul regional Hunedoara — Deva

- 1) Annales de l'Institut archéologique, Arlon, 98/67 ; 99/68 ; 100/1970.
- 2) Archaeologia Belgica, Bruxelles, 91—95/66 ; 96—101/67 ; 102—108/68, 109—115/69 ; 116/70 ; 119—122/1970 ; 126—134/71.

3) Latomus XXX, 1, 2, 3, 4/1971, Bruxelles.

Muzeul județean de istorie și artă, Bacău

- 1) Bulletin trimestriel de l'Institut archéologique, Arlon : 3—4/1969 ; 1—2/1970 ; 1—2/1971.
- 2) Annales de l'Institut Archéologique du Luxembourg, Arlon : vol. XCIX — 2 ex. 1968, vol. XCVIII/1967.

3) Archaeologia Belgica 48/1960 ; 111/1969 ; 114/1968, 115/1969 ; 116/1970 ; 117/1970 ; 118/1970 ; 121/1970 ; 122/1970 ; 123/1970 ; 170/1970 ;

Muzeul de științe naturale, Bacău

1) Acta zoologica et pathologica, Antwerpen, 1969—1970 ;

2) Archives de l'Institut botanique de la station scientifique des Hautes-Fagnes et du laboratoire du phytotron, Liège, 1966—1967.

3) Bulletin, Bruxelles, 1959—1971.

Muzeul Brukenenthal

1) Jaarboek (Kon. Museum voor Schone Kunsten) 1954.

Revista muzeelor

- 1) Bulletin des musées de Belgique, Bruxelles, 1958, 1959.
- 2) Archéologie, Bruxelles, 1965 (1, 2), 1966 (1, 2), 1967 (1, 2) ; 1968 (1, 2) ; 1969 (1, 2) ; 1970 (1, 2) ; 1971 (1, 2).
- 3) Bulletin et annales de la Société Régale d'entomologie, Bruxelles, 1968.
- 4) Latomus — revue d'études latines, Bruxelles, 1965.
- 5) Bulletin — Institut royal du patrimoine artistique, Bruxelles, 1965, 1966, 1967/1968, 1969.
- 6) Catalogue sommaire de la section préhistorique, Liège, 1929.
- 7) J. Philippe, Catalogue des peintures de l'Ecole liégeoise, Liège, 1955.
- 8) Albert Dandoy, Le Palais Curtius, Liège, 1960.
- 9) L'Argenterie religieuse liégeoise (XVI—XVIII siècles), Liège, 1964.
- 10) La gravure sur verre aux cristalleries, Liège, 1971.
- 11) Catherine II de Russie et sa couronne, Liège, 1971.
- 12) J. Philippe, Rapport des années 1968—1969, Liège, 1970.
- 13) Nouvelles glanes sur l'orfèvrerie liégeoise, Liège, 1971.
- 14) René Borremans, Catalogue de la céramique médiévale, Liège, 1970.
- 15) René Jans, L'ancien hotel des contes d'Ansembourg à Liège, 1972.

A.B.

S U M A R

Ion ARDELEANU — Expoziția „80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România”	293
* * * — Prin județele țării: Mehedinți	298
Nicolae STOIA — Unele date privind conservarea patrimoniului național de valoare muzeală	302
Liviu ȘTEFĂNESCU — Muzeul și funcția educativ-civică a istoriei	304
V. N. — O nouă inițiativă valoroasă	307
Ion SOCOLAN, Blaga MIHOC — Din activitatea cercului „micii muzeografi” din Baia Mare . .	309
I. KIS STER, Sabin ȘAINELIC — Muzeul în ajutorul procesului de învățămînt	310
* * * — Palatul domnesc de la Ruginoasa. Propuneri privind organizarea muzeistică	312
Dan POPA — Muzeul Peleş	315
Florica POSTOLACHE — Despre noua secție de artă a Muzeului Delta Dunării — Tulcea	324
Anghel PAVEL — Expoziția permanentă de istorie a orașului Moreni	326
Emilia PAVEL — Portul popular moldovenesc	328
Olga MĂRCULESCU, Dumitru VACARIU, Const. Liviu RUSU — Muzeul de literatură din Iași	331
Aurora BĂDILĂ — Perspectivele „Galeriei” din Fălticeni	338
Eugenia URSESCU — O expoziție permanentă, unică în țară, la Muzeul politehnic din Iași . .	341
Maria PASPALEVA — Grădinile zoologice, muzee vii în aer liber	343
Victor CIOCHIA, Ionică BOGHEZ — Un exemplar de <i>Somateria mollissima</i> L. (Aves), specie rară în muzeele României	346
Zoe STOICESCU-APOSTOLACHE — Rarități și endemisme din colecția malacologică a Muzeului de științele naturii, Ploiești	348
Emilia PAVEL — Contribuții la studiul portului popular din Moldova: țoandra și peștemanul	351
Dumitru VACARIU — Aspecte ale activității lui T. T. Burada oglindite în arhiva Muzeului de literatură din Iași	356
Andrei PĂNOIU — Muzeul Guimet din Paris și colecțiile sale de artă indiană	358
Gheorghe MĂNDRESCU — Cursurile secției de muzeologie din cadrul Universității internaționale de artă de la Florența	364
Aurel MOLDOVEANU, V. B. — Activități ICOM — prezențe românești peste hotare	369
Anca POPP-SĂNDULESCU — Expoziția „Stavru Tarasov” la Sala „Arta” din Brașov	373
Vasile NICOLAU — Activitatea de educare patriotică și estetică prin intermediul muzeelor . .	374
Anghel PAVEL — Sesiunea de comunicări pe teme de istorie modernă și contemporană a Dobrogei	374
V. BUȘILĂ — „Bibliografia muzeologică internațională”	376
Aurora BĂDILĂ — Muzeul de istorie naturală al orașului Mexico: structura și funcțiile sale („Museum”, nr. 4/1972)	377
Vasile MOGA — „Apulum”, X, 1972	379
Adrian MÎNTULESCU — Note de lector	380
* * * — Ședința de lucru a subcomisiilor de istorie și arheologie ale Comisiei de evidență centralizată a bunurilor culturale	382
A. B. — Lista cu publicațiile din străinătate sosite la instituțiile muzeale din țară	382

Ион АРДЕЛЯНУ — Выставка „80-тие создания политической партии рабочего класса Румынии” (293) ● * * * — По уездам страны: Мехединц (298) ● Николае СТОИ — Некоторые данные относительно консервации национального достояния музейного значения (302) ● Ливиу ШТЕФАНЕСКУ — Музей и гражданско-воспитательная функция истории (304) ● В. Н. — Новая ценная инициатива (307) ● Ион СОКОЛАН, Блага МИХОУ — О деятельности кружка ” Юные музеведы” в Бае Марэ (309) ● И. КИС СТЕР, Сабин ШАИНЕЛИК — Музей в помощь образованию (310) ● * * * — Дворец господари в Руджиноаса. Предложения относительно создания музея (312) ● Дан ПОПА — Музей Пелеш (315) ● Флорика ПОСТОЛАКЕ — О новом отделе по искусству в музее Дельта Дунай — Тулча (324) ● Анжел ПАВЕЛ — Постоянная выставка по истории в городе Морець (326) ● Эмилия ПАВЕЛ — Молдавский народный костюм (328) ● Ольга МАРКУЛЕСКУ, Думитру ВАКАРИУ, Константин Ливиу РУСУ — Литературный музей в Яссах (331) ● Аурора БЭДИЛЭ — Перспективы ”Галереи” в Фэлтичень (338) ● Еуджениа УРСЕСКУ — Единственная в стране, постоянная выставка в Политехническом музее в Яссах (341) ● Мария ПАСПАЛЕВА — Зоологические сады — живые музеи под открытым небом (343) ● Виктор ЧОКИЯ, Ионика БОГЕЗ — Экземпляр *Somateria mollissima L. (aves)* — редкий вид в музеях Румынии (346) ● Зое СТОИЧЕСКУ — АПОСТОЛАКЕ — Редкости в андемииа в малакологической коллекции шлоени ескогомузея естествознания (348) ● Эмилия ПАВЕЛ — Относительно изучения молдавского народного костюма: поандра и пештеман (крестьянские юбки) (351) ● Думитру ВАКАРИУ — Деятельность Т.Т. Бурада, отраженная в архиве Ясского литературного музея (356) ● Андрей ПЭНОЮ — Парижский музей Гимет и его коллекции индийского искусства (358) ● Георге МЫНДРЕСКУ — Курсы музееведческой секции в Международном искусствоведческом университете во Флоренции (364) ● ХРОНИКА, РЕЦЕНЗИИ, ИНФОРМАЦИЯ (369)

Ion ARDELEANU — L'exposition „ 80 ans depuis la création du parti politique de la classe ouvrière en Roumanie” (293) ● xxx — A travers les départements du pays: Mehedinți (298) ● Nicolae STOIA — Quelques données sur la conservation du patrimoine national ayant une valeur muséale (302) ● Liviu ȘTEFĂNESCU — Le musée et la fonction éducative-civique de l'histoire (304) ● V.N. — Une nouvelle initiative de valeur (307) ● Ion ȘOCOLAN, Blaga MIHOUC — Sur l'activité du cercle „ Les petits muséographes” de Baia Mare (309) ● I. KIS STER, Sabin ȘAINELIC — Le musée aide le processus d'enseignement (310) ● xxx — Le palais voivodal de Ruzinoasa. Suggestions concernant son organisation muséistique (312) ● Dan POPA — Le Musée Peles (315) ● Florica POSTOLACHE — La nouvelle section d'art du Musée „ Delta du Danube” de Tulcea (324) ● Anghel PAVEL — L'exposition permanente d'histoire de la ville de Moreni (326) ● Emilia PAVEL — Le costume populaire de Moldavie (328) ● Olga MĂRCULESCU, Dumitru VACARIU, Constantin Liviu RUSU — Le Musée de Littérature de Iași (331) ● Aurora BĂDILĂ — Les perspectives de ” la „ Galerie” de Fălcieni (338) ● Eugenia URSESCU — Une exposition permanente, unique pour notre pays, au Musée Politechnique de Iași (341) ● Maria PASPALEVA — Les jardins zoologiques, musées vivants de plein air (343) ● Victor CIOCHIA, Ioniță BOGHEZ — Un exemplaire de *Somateria mollissima L. (aves)*, espèce rare dans les musées de Roumanie (346) ● Zoe STOICESCU — APOSTOLACHE — Espèces rares et endémiques dans la collection malacologique du Musée de Sciences Naturelles de Ploiești (348) ● Emilia PAVEL — Contributions à l'étude du costume populaire de Moldavie: la „ toandra” et le „ pesteman” (351) ● Dumitru VACARIU — Aspects de l'activité de T.T. Burada reflétés dans l'archive du Musée de Littérature de Iași (356) ● Andrei PĂNOIU — Le Musée Guimet de Paris et ses collections d'art indien (358) ● Gheorghe MĂNDRĂSCU — Les cours de la section de muséologie dans le cadre de l'Université Internationale d'Art de Florence (364) ● CHRONIQUE, COMPTES-RENDUS, INFORMATIONS (369)

Ion ARDELEANU — The exhibition „ 80 years since the creation of the political party of the working class in Romania” (293) ● xxx Through our districts: Mehedinți (298) ● Nicolae STOIA — Some data concerning the conservation of the national patrimony of museal value (302) ● Liviu ȘTEFĂNESCU — The museum and the educational-civic function of the history (304) ● V.N. — A new and valuable initiative (307) ● Ion ȘOCOLAN, Blaga MIHOUC — The activity of the circle „ The young museologists” from Baia Mare (309) ● I. KIS STER, Sabin ȘAINELIC — The museum in the aid of the teaching process (310) ● xxx — The voivodal palace from Ruzinoasa. Proposals for a museistic organisation (312) ● Dan POPA — The Peles Museum (315) ● Florica POSTOLACHE — The new art gallery of the Museum „ The Danube Delta”-Tulcea (324) ● Anghel PAVEL — The permanent exhibition of history from Moreni (326) ● Emilia PAVEL — The Moldavian folk costume (328) ● Olga MĂRCULESCU, Dumitru VACARIU, Constantin Liviu RUSU — The Literature Museum from Iași (331) ● Aurora BĂDILĂ — Prospects of the „ Gallery” from Fălcieni (338) ● Eugenia URSESCU — A permanent exhibition, unique in Romania, at the Polytechnic Museum — Iași (341) ● Maria PASPALEVA — The zoological gardens, living open-air museums (343) ● Victor CIOCHIA, Ioniță BOGHEZ — A specimen of *Somateria mollissima L. (Aves)*, rare species in the Romanian museums (346) ● Zoe STOICESCU — APOSTOLACHE — Rare and endemic species in the malacologic collection of the Natural Sciences Museum — Ploiești (348) ● Emilia PAVEL — Contributions to the study of the folk costume in Moldavia: the „ toandra” and the „ pesteman” (351) ● Dumitru VACARIU — Aspects of the activity of T.T. Burada as reflected in the archives of the Literature Museum-Iași (356) ● Andrei PĂNOIU — The Museum Guimet from Paris and its Indian art collections (358) ● Gheorghe MĂNDRĂSCU — Courses of the museological section at the International University of Arts, Florence (364) ● CHRONICLE, REVIEWS, INFORMATIONS (369)

COPERTA I: Muzeul Peleş — Sala de concert, in stilul Renașterii engleze

COPERTA IV: Castelul Peleş — fațada principală

FOTOGRAFII: Alexandru MENDREA

Redacția: Calea Victoriei 174, Sectorul I, București, Telefon 50.48 68

Administrația: str. Brezoianu nr. 23—25, Telefon 14.67.99

ÎNȚEPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA” BUCUREȘTI c. 3013

